

საქართველოს ილია ჭავჭავაძის სახელობის
საერთაშორისო სამეცნიერო-კულტურულ-
საგანმანათლებლო კავშირის „საზოგადოება
ცოდნის“ ჟურნალი

სიტყვა

„როცა საზოგადო მნიშვნელობის
აზრი ამოქმედებს სიტყვას, მაშინ
თვითონ თქმა ქმნად გადაიქცევა
ხოლმე“

№19
2013

ჟურნალ „სიტყვის“ გამოცემა გრძელდება საქართველოს ილია ჭავჭავაძის სახელობის საერთაშორისო სამეცნიერო-კულტურულ-საგანმანათლებლო კავშირის „საზოგადოება ცოდნის“ წესდების საფუძველზე, რაც საჭირო ცვლილებებით დამტკიცებულია საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს გადაწყვეტილებით №366, 30.09.2005 წ. მოწმობა №00541/12/0293

სამეცნიერო-კულტურულ-საგანმანათლებლო ჟურნალი „სიტყვა“

თუ რედაქციაში შემოსული მასალები არ ემთხვევა რედაქციის პოზიციას, გამოქვეყნებულ წერილებში მოყვანილი ფაქტების სიზუსტეზე პასუხს აგებს ავტორი

ჟურნალში გამოქვეყნებულ მასალებზე საავტორო უფლება ეკუთვნის „სიტყვის“ რედაქციას. შეუთანხმებლად რაიმეს გადაბეჭდვა კანონის ძალით აკრძალულია. ჟურნალი აიწყო, დაკაბადონდა და დაიბეჭდა საქართველოს „საზოგადოება ცოდნის“ სტამბაში

სარედაქციო კოლეგია:

ნუგზარ წერეთელი (მთავარი რედაქტორი),

ნოდარ ზედელაშვილი (პასუხისმგებელი მდივანი),

გურამ გეგეშიძე, ემზარ კვიციანი, ნიკო ლეონიძე, თეა მამარდაშვილი, ტარიელ სტურუა, ნოდარ ცხვირავაშვილი, ალექსი ჭელია, ნინო წერეთელი.

რედაქციის მისამართი: თბილისი, მერაბ კოსტავას ქუჩა №47.

საკონტაქტო ტელეფონები:

299-00-35, 299-94-46, 293-43-10

577-52-31-31, 577-50-29-84

ISSN 1987-7449

Ÿ საქართველოს ილია ჭავჭავაძის სახელობის საერთაშორისო სამეცნიერო-კულტურულ-საგანმანათლებლო კავშირი „საზოგადოება ცოდნა“

შინაარსი

მეცნიერება

1. ლალი მიქაია – წამალი და ალკოჰოლი 4
2. ლილი გვაზავა, მანანა მაისაშვილი – პოლინოზი 9
3. ზინაიდა ჭანტურია - ფარმაცევტული დახმარების
კონცეფცია 12

ლიტერატურა, მოგონებები

4. ომარ შუღრა – დუბნა, მოსკოვის ოლქი (1966-1970 წწ.) 20
5. ნუბზარ წერეთელი – „სახელი ქვეყნადა რჩება“ 32

ლიტერატურა, პროზა

6. ნინო ჩხეიძე – საქართველოს სახალხო არტისტი ნინო
ჩხეიძე 39
7. გივი მერაბიშვილი – ხალხი და ხელისუფალი 43
იტალიური ეზო 46
8. ნუბზარ ერგემიძე – არმაგედონის მათრახი (რომანი) 55
9. ნუბზარ წერეთელი – გზები წყვდიადში (რომანი) 62

სტუდენტი ახალგაზრდობის შემოქმედება

10. ნათია კახიძე – ლექსები 84
11. მარიკა ყაზიშვილი – ლექსები 86
12. გვანცა ჩიქობავა – ლექსი 88

ლიტერატურა, თარგმანები

13. ანა ახმატოვა – ლექსები 90

ლიტერატურა, კოეზია

14. ნუბზარ წერეთელი – ლექსები 102

ხსოვნა

14. კაცი, რომელიც დააკლდა ყველას 106

წამალი და ალკოჰოლი

ალკოჰოლი უარყოფით გავლენას ახდენს ბევრი პრეპარატის თერაპიული ეფექტის გამოვლენაზე და წარმოადგენს საშიში გართულებების მიზეზს.

ორგანიზმზე ალკოჰოლისა და სამკურნალწამლო საშუალებათა ურთიერთზემოქმედების ეფექტი დამოკიდებულია სისხლში მათ კონცენტრაციაზე, სამკურნალწამლო საშუალებათა ფარმაკოდინამიურ თვისებებზე, დოზასა და შეყვანის დროზე. მცირე რაოდენობით (5%-მდე) ალკოჰოლი ზრდის კუჭის წვენის გამოყოფას, ხოლო 30%-ზე მეტი კონცენტრაციით არაჩვეულებრივად ამცირებს მის გამოყოფას და აფერხებს საჭმლის მონელების პროცესებს. ბევრი სამკურნალწამლო ნივთიერების შეწოვა იზრდება მათი ეთანოლში ხსნადობის მომატების შედეგად. ლიპოფილური თვისებების გამო ალკოჰოლი აადვილებს სამკურნალწამლო ნივთიერებათა გასვლას უჯრედის ფოსფოლიპიდური მემბრანებში, ხოლო დიდი კონცენტრაციით, აზიანებს რა კუჭის ლორწოვან გარსს, უფრო მეტად ზრდის წამლის შეწოვას. წარმოადგენს რა სისხლძარღვების გამაფართოებელ საშუალებას, ეთანოლი აჩქარებს სამკურნალო პრეპარატების შეღწევას ქსოვილში. მრავალი ფერმენტის დათრგუნვა, რომელიც ხდება ალკოჰოლის მიღების დროს, აძლიერებს წამლების ზემოქმედებას და იწვევს მძიმე ინტოქსიკაციებს ჩვეულებრივი სამკურნალო დოზების მიღების დრო-

საც კი. ეს ეხება ნეიროლეპტიკებს, ანალგეტიკებს, ანთების საწინააღმდეგო საშუალებებს, საძილე საშუალებებს, შარდმდენ საშუალებებს, ანტიდეპრესანტებს, ინსულინს, ნიტროგლიცერინს. სამკურნალწამლო პრეპარატების ზემოთჩამოთვლილი ჯგუფების მიღებას ალკოჰოლთან ერთად ახლავს მძიმე მოწამვლები, რომლებიც ხშირად სიკვდილით მთავრდება. სიკვდილი დგება თავის ტვინის სიცოცხლისათვის აუცილებელი ცენტრების, როგორცაა სასუნთქი და გულსისხლძარღვთა, მკვეთრი დათრგუნვის შედეგად. ამასთანავე ეთანოლი ხშირად ემატება შოკის საწინააღმდეგო ინფუზიურ ხსნარებს. შევეცადოთ პაციენტისათვის გასაგებ ენაზე ავხსნათ თუ რატომ არ უნდა მივიღოთ რომელიმე სამკურნალო პრეპარატი ალკოჰოლთან ერთად; ალკოჰოლის და მედიკამენტების ურთიერთქმედების მრავალი მაგალითი არსებობს. ზოგიერთ შემთხვევაში მახინჯდება ალკოჰოლის ეფექტი, ძლიერდება ან სუსტდება წამლების მოქმედების ეფექტი, ან იცვლება ადამიანის საპასუხო რეაქცია. შედეგი კი ყოველთვის ერთია - რთულდება მკურნალობა.

ყველა ალკოჰოლური სასმელები შეიცავს ეთილის სპირტს, რის გამოც არსებობს თრობის განცდა. ამასთანავე ალკოჰოლს აქვს საანესთეზიო ეფექტი, რომელიც ვლინდება ნებისმიერი ორგანიზმის ყველა უჯრედების მიმართ. ორგანიზმში ალკოჰოლი, როგორც

უცხო ნივთიერება, ფერმენტების ზემოქმედებით გადის ბიოტრანსფორმაციას. ბიოლოგიურად აქტიური ნივთიერებები კი წარმოადგენენ მრავალი ქიმიური პროცესების კატალიზატორებს. თავდაპირველად ალკოჰოლდეჰიდროგენაზა სპირტს ჟანგავს ალდეჰიდამდე ეს პროცესი საკმაოდ ნელა მიმდინარეობს. თუ შევანელებთ სპირტის ჟანგვის პროცესს, მაშინ ალკოჰოლის მიმართ მდგრადობა მცირდება. ასეთი მოქმედება ახასიათებს ნატრიუმის მეტამიზოლს (ანალგინი). მეორე ეტაპზე ალდეჰიდდეჰიდროგენაზის ზემოქმედებით აცეტალდეჰიდი გარდაიქმნება ძმარმჟავად, რომელიც აქტიურად გამოიყენება ორგანიზმის მიერ ნივთიერებათა ცვლის პროცესში. რაც უფრო სწრაფად წარიმართება ეს პროცესი, მით უფრო ნაკლებად ვიგრძნობთ ალდეჰიდისა და შესაბამისად სპირტის მავნე ზემოქმედებას.

მეტრონიდაზოლი, ამახინჯებს ალკოჰოლის ეფექტს, რადგან იგი ანელებს აცეტალდეჰიდის გარდაქმნას ძმარმჟავაში. აცეტალდეჰიდი გროვდება რა სისხლში, წამლავს ორგანიზმს. ალკოჰოლიზმის მკურნალობის ერთი მეთოდი ეფუძნება ასეთ მექანიზმს. პაციენტს აძლევენ დისულფირამის (Teturam, Esperal და სხვები) ან ციანამიდის შემცველს პრეპარატებს. ეს ნივთიერები ბლოკავენ ფერმენტ ალდეჰიდდეჰიდროგენაზას და ეთანოლის ბიოტრანსფორმაცია ჩერდება აცეტალდეჰიდის წარმოქმნის სტადიაზე, რომელიც იწვევს ორგანიზმის მოწამვლას. მეტრონიდაზოლს ასევე აღმოჩნდა

ალკოჰოლის საწინააღმდეგო ძალიან სუსტი მოქმედება. ამ მიზნით ის არ გამოიყენება. მაგრამ ფართოდ გამოიყენება ანტიბაქტერიული თვისებების გამო. მეტრონიდაზოლით მკურნალობის დროს ალკოჰოლის მცირე დოზამ შეიძლება გამოიწვიოს მძიმე მოწამვლა. მაგალითად, როგორცაა (თავის ტკივილი, კანის სიწითლე, გულისრევა ან ღებინება, თავბრუსხვევა) იგივე შეიძლება გამოიწვიოს ალკოჰოლის და ცეფალოსპორინების ანტიბიოტიკების, ქლორამფენიკოლის, გრიზოფლუვინის და სულფანილამიდების ერთდროულმა გამოყენებამ. შესწავლილია ციანამიდების ანტიალკოჰოლური თვისებები.

ცნობილია ალკოჰოლის უჩვეულო ზემოქმედება კლონიდინზე (მაგ. კლოფელინი, ჰემიტონი, და სხვ.): ადამიანი არა მხოლოდ იმყოფება ღრმა ძილში, არამედ არ ახსოვს არაფერი შემდგომში თუ რა მოუხდა მას მანანდე. ამიტომ, მას ხშირად „იყენებენ“ არადანიშნულებით. სამწუხაროდ, მექანიზმი ამ ურთიერთქმედების არ იციან. ვარაუდით, ეს არის ალკოჰოლისა და კლონიდინის ჯამური ეფექტი.

კოფეინს გააჩნია ფსიქომასტიმულირებელი მოქმედება. ამიტომ იგი აძლიერებს სისხლიდან ჰემატოენცეფალური ბარიერის მეშვეობით სპირტის შეღწევას ტვინში, რის გამოც ნასვამ მდგომარობაში ადამიანი თავიდან თითქოს ფხიზლდება, მცირე დროის შემდეგ კი თრობის მდგომარეობა უფრო ძლიერდება. სპირტები წარმოადგენენ

უჯრედული მემბრანების ცხიმოვანი კომპონენტების კარგ გამხსნელებს, რომელიც ნებსმიერი ნივთიერებებისათვის წარმოადგენს ბარიერს ჯრედში შესაღწევად. ალკოჰოლი ამ დაბრკოლებებში თითქოს აჩენს ნასვრეტებს. ეს განსაკუთრებით საშიშია ტვინის უჯრედებისათვის. როდესაც ერთობლივად მოიხმარება ალკოჰოლური სასმელები და უვნებელი დოზით საძილე პრეპარატები (განსაკუთრებით, ბარბიტურის მჟავას წარმოებულები) შეიძლება წარმოიქმნას სიცოცხლისათვის საშიში - რესპირატორული ცენტრის დათრგუნვა. ასევე სახიფათოა ალკოჰოლის გამოყენება ფსიქოტროპული საშუალებების კიდევ ერთი ჯგუფთან - ანტიდეპრესანტებთან ერთად. თუმცა მხოლოდ მათთან, რომლებიც აინჰიბირებენ ფერმენტ - მონოამინოქსიდაზას. ეს უკანასკნელი კი შლის ადრენალინს. თუ ასეთ წამლებთან ერთად მივიღებთ აკოჰოლს, რომელიც ასტიმულირებს ადრენალინის დამატებით გამოყოფას, ამას შედეგად შეიძლება მოჰყვეს გულის მუშაობის საშიში აჩქარება, სისხლძარღვთა სპაზმი არტერიალური წნევის გაზრდილი მაჩვენებლებით. ლუდის და ღვინის ზოგიერთი სახეობა შეიცავს თირამინს რომელსაც აქვს ადრენალინის მსგავსი სტრუქტურა და მოქმედება. ნორმალურ პირობებში ის იშლება ნაწლავებში, მაგრამ მონოამინოქსიდაზის მაინჰიბირებელ წამლების მიღებისას, თირამინი შეიწოვება სისხლში და შეიძლება გამოიწვიოს არტერიული წნევის სახიფათო ზრდა. ალკოჰოლი,

ასევე, იწვევს სისხლში შაქრის დონის ცვლილებას: თავდაპირველად მისი შემცველობა იზრდება და შემდეგ ვარდება. ეს ორმაგად საშიშია შაქრიანი დიაბეტით დაავადებული ავადმყოფისათვის. პირველი, სისხლში შაქრის მკვეთრმა ვარდნამ შეიძლება გამოიწვიოს ცნობიერების დაკარგვა. მეორე, სულფანილამიდური პრეპარატები, რომლებიც ენიშნებათ დიაბეტიკებს, თრგუნავენ ალდეგიდდეჰიდროგენაზას, ეს კი იწვევს სისხლში ტოქსიკური აცეტალდეჰიდის დაგროვებას.

ალკოჰოლის მიღება, ისევე როგორც სტრესული მდგომარეობა, იწვევს ჰორმონების - კორტიზონის, ალდოსტერონის და სხვათა გამოშვებას. ალკოჰოლის რეგულარულად მოხმარებისას ორგანიზმი იმყოფება მუდმივი სტრესის პირობებში, ეს, რა თქმა უნდა, ცვლის მის წამლების მიმართ რეაქტიულობას. ბარბიტურატების სედატიური ეფექტი მცირდება, მაგრამ იზრდება მათი ტოქსიკურობა; ჰორმონალური პრეპარატების სამკურნალო დოზა იწვევს გადაჭარბებული დოზის ეფექტს. საგულე გლიკოზიდების გამოყენებამ ალკოჰოლის მიღების ფონზე, შეიძლება გამოიწვიოს გულის რითმის დარღვევა. ნიტროგლიცერინისა და შარდმენი საშუალებების თერაპევტული ეფექტი კი იცვლება.

ალკოჰოლთან ერთად კომბინაციაში, რეზერპინის, მეთილდოფას, ჰიდრალაზინის და პერიფერიული სისხლძარღვების გამაფართოებელ სამკურნალო ნვთიერებების ან განვლილობოკა-

ტორების გამოყენებამ, შეიძლება გამოიწვიოს არტერიული წნევის სასიფათო ვარდნა.

ალკოჰოლის ქრონიკულად მოხმარებისას ხდება იმ ფერმენტების აქტივაცია, რომლებიც უზრუნველყოფენ ალკოჰოლის დაშლას ღვიძლში. ამასთანავე იზრდება სხვა ფერმენტების აქტიურობა, რომლებიც ახორციელებენ ორგანიზმში წამლების გარდაქმნებს და აჩქარებენ მათ დაშლას. მათ მიეკუთვნება საძილეები, ტკივილგამაყუჩებლები, დიაბეტის საწინააღმდეგო საშუალებები. ცნობილია, რომ ადამიანები, რომლებიც მუდმივად მოიხმარენ ალკოჰოლს, სუსტად მგრძობიარენი არიან სანარკოზო და ტკივილგამაყუჩებელი აგენტების მიმართ.

ალკოჰოლური სასმელების რეგულარული მიღება აძლიერებს ღვიძლზე პარაცეტამოლის ტოქსიკურ ზემოქმედებას. ამიტომ, პარაცეტამოლი არ უნდა მიეცეთ ალკოჰოლიზმით დაავადებული პაციენტებს. ამის მიუხედავად, აფთიაქებში ხშირად სთავაზობენ პაციენტებს ნაბახუსევის სინდრომის მოსახსნელად პარაცეტამოლს. ალკოჰოლს საჭმლის მომნელებელი ტრქტიდან შეუძლია დააჩქაროს წამლების შეწოვა და ამით ორგანიზმში შექმნას პრეპარატის იმაზე მეტი კონცენტრაცია, ვიდრე ჩვეულებრივი მიღებისას. რასაც მივყავართ ღოზის გადაჭარბებასთან. ყოველთვის შეუძლებელია არასასურველი შედეგის თავიდან აცილება.

ალკოჰოლი ახდენს ანტიკოაგულანტების (აცეტილსალიცილის მუა-

ვა, დიკუმარინი, ნეოდიკუმარინი, სინკუმარი, ფენილინი და სხვ.) მოქმედების პოტენცირებას. იგი იმდენად აძლიერებს მათ მოქმედებას, რომ შეიძლება განვითარდეს ძლ იერი სისხლდენა და სისხლჩაქცევა შინაგან ორგანოებსა და თავის ტვინში.

ალკოჰოლი მრავალმხრივ გავლენას ახდენს ჰორმონალური პრეპარატების შეწოვასა და ცვლაზე. კერძოდ, მცირდება ინსულინისა და დიაბეტის სამკურნალო სინთეზური პრეპარატების შაქრის დამწვევი თვისება, რის შედაგადაც შეიძლება განვითარდეს დიაბეტური კომა.

განსაკუთრებით დაუშვებელია ალკოჰოლისა და იმ სამკურნალო საშუალებათა მიღება, რომლებიც მოქმედებენ ცენტრალური ნერვული სისტემის ფუნქციაზე: დამამშვიდებელი, საძილე, კრუნჩხვის საწინააღმდეგო (ბრომიდები, ქლორალჰიდრატი, დიფენინი და სხვ.), ასევე ტრანკვილიზატორები (ქლორდია ზეპოქსიდი, დიაზეპამი, ოქსაზეპამი, მეპრობამატი და სხვ.), ანტიჰისტამინური პრეპარატები და სხვ. არ შეიძლება ალკოჰოლის გამოყენება ნიტროგლიცერინთან ერთად, რადგან ამან შეიძლება გამოიწვიოს კოლაფსი. ანტიადიაბეტური სულფამიდები, ლევომიცეტინი, გრიზოფულვინი, მეტრონიდაზოლი იძლევიან ანტაბუსურ ეფექტს (ტეტურამ-ალკოჰოლური რეაქცია), რადგან ირღვევა ორგანიზმში ეთანოლის მეტაბოლიზმი.

ალკოჰოლის გავლენით მცირდება ვიტამინოთერაპიის ეფექტი. ხდება ინაქტივაცია და ქსოვილებში ანტიბი-

ოტიკების კონცენტრაციის შემცირება. ალკოჰოლი აძლიერებს სულფანილამიდებისა და ანტიჰელმინტური საშუალებების ტოქსიკურობას, შეუთავსებელია კრუნჩხვის საწინააღმდეგო საშუალებების მიმართ.

დასახელებული მაგალითებიდან ჩანს, რომ სამკურნალწამლო საშუალებებით მკურნალობისას ალკოჰოლის ურაცოფითი გავლენა მრავალფეროვანია და ვლინდება სხვადასხვა ხარისხით. მაგრამ ყველა შემთხვევაში ფარმაცოთერაპიის ეფექტურობა ქვეითდება ან საერთოდ იკარგება.

სამკურნალწამლო პრეპარატების ზემოქმედებაზე შეიძლება გავლენა

მოახდინოს ნივთიერებებმა, რომლებიც ხვდება ორგანიზმში მოწვევის დროს. ამ დროს ხდება ფენაცეტილის, ანტიპირინის ჟანგვითი მეტაბოლიზმის, რის შედეგადაც მცირდება მათი ეფექტურობა. მოწვევა აქვეითებს დექსამეტაზონის, ფუროსემიდის (ლაზიქსი), პროპოქსიფენისა და პერორალური კონტრაცეპტივების თერაპიულ ეფექტს. არომატიზირებული სიგარეტების შემაღენლობაში შედის კუმარინები, რომლებიც აძლიერებენ ანტიკოაგულანტების – წარმოებული კუმარინის – მოქმედებას.

ლალი მიქაია
ფარმაცევტულ მეცნიერებათა დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი

პოლინოზი – მცენარეული ალერგია

პოლინოზი მცენარეული მტვრით გამოწვეული ფართოდ გავრცელებული ალერგიული დაავადებაა („პოლენ“ მტვერს ნიშნავს). ის ემართებათ აღამიანებს, რომლებიც მცენარეული წარმოშობის გამლიზიანებლისადმი – ძირითადად მტვრის მარცვლისადმი განსაკუთრებულ მგრძობელობას იჩენენ. ამ მხრივ დიდი მნიშვნელობა აქვს ქარით დამტვერავ მცენარეთა მტვერს, რომელიც დიდი რაოდენობით წარმოიშობა.

ჩვენი ქალაქის მცხოვრებლებს, ალბათ, შეუძინევიათ, რომ ყვავილობის პერიოდში ისეთი მცენარეების მტვერი, როგორიცაა ფიჭვი, კვიპაროსი, ტუია, კედარი და სხვები, ნისლივით მოედება გარემოს პატარა ქარის დროსაც კი. ეს მცენარეები დიდი რაოდენობითაა თბილისის მიდამოებში, ბალ-პარკებში. ძალიან ხშირად ამ მცენარეების მტვრის ყვითელი ნაფენით დაფარულია მოასფალტებული გზები, ხოლო მცენარეებთან შეხებისას ის ედება ტანსაცმელს, აღწევს შენობის შიგნით და იწვევს ალერგიულ დაავადებას. ეს ხდება იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც დაავადებულს პირადად არ ჰქონია კონტაქტი ალერგიულ დაავადებათა გამომწვევ მცენარეებთან.

პოლინოზი ცივილიზებულ ქვეყნებში ფართოდ გავრცელებული დაავადებაა. იგი ხშირია ქალაქის მცხ-

ოვრებთა შორის, თუმცა სოფელთან შედარებით ქალაქის ჰაერში მცენარეული მტვრის კონცენტრაცია ბევრად ნაკლებია. ნათელია, რომ ქალაქის მჭიდრო დასახლება, ყოველდღიურ ცხოვრებაში ქიმიური საშუალებების ფართოდ ხმარება უამრავი ახალი სამკურნალო და პროფილაქტიკური მედიკამენტის გამოყენება, კოსმეტიკური საშუალებები, მრავალრიცხოვანი აცრები, ცხოვრების სწრაფი ტემპი და ამასთან დაკავშირებული ნერვული სისტემის დაძაბულობა ცვლის ორგანიზმის რეაქტიულობას და ქმნის პირობებს გარშემო არსებული მრავალი ალერგენის, მათ შორის მცენარეული მტვრის მიმართ ორგანიზმის ადვილი სენსიბილიზაციისათვის. სასუნთქი გზების მწვავე და ქრონიკული ანთებადი დაავადებები, თავის მხრივ, ქმნის პირობებს პოლინოზით ადვილად დაავადებისათვის. შემთხვევათა 90-70%-ში მნიშვნელობა აქვს შთამომავლობით განწყობას. პოლინოზი ყველაზე ხშირად 20-30 წლის ასაკში ვლინდება.

პოლინოზის კლინიკური სურათი გამოიხატება ცხვირის, ცხვირ-ხახის, ბრონქების, კონიუნქტივური გარსის, კანის, კუჭ-ნაწლავის ტრაქტისა და ნერვული სისტემის მწვავე ალერგიული ანთებით, რომელსაც ახასიათებს ზუსტი სეზონურობა გარკვეული მცენარის ყვავილობასთან დაკავშირებით.

ცნობილია პოლინოზის გამომწვევი 50-მდე მცენარე. მათი დამტვერიანება და დიდ მანძილზე მტვრის მარცვლების გადატანა ქარის საშუალებით ხდება (ბალახეული, მარცვლეული, სარეველა და უმეტესად ხე მცენარეები). დაავადების გამომწვევი მცენარეული ალერგენი საცხოვრებელი ტერიტორიის მიხედვით სხვადასხვა შეიძლება იყოს.

საქართველოს მოსახლეობის სამეცნიერო-პოლინოლოგიური შესწავლით დადასტურდა, რომ შეიძლება გამოიყოს მცენარეთა ყვავილობის სამი სეზონი, რასაც უკავშირდება პოლინოზის გამწვავების სამი სტადია: ადრე გაზაფხულის, გაზაფხულ-ზაფხულისა და ზაფხულ-შემოდგომის.

პირველი პერიოდი იწყება თებერვლის მეორე ნახევრიდან, მთავრდება აპრილში და ემთხვევა ხე მცენარეების (ჭადარი, ალვის ხე, თუთის ხე, იფანი და სხვა) ყვავილობას; მეორე (მაისი-ივნისი) – გამოწვეული მარცვლოვანი ბალახეულის (წივანა, ტიმოთელა, შვრიელა, კონდარი და სხვ.) ყვავილობა; მესამე (აგვისტო-სექტემბერი) – ემთხვევა ზოგიერთი ბალახეულისა და სარეველა მცენარე ამბროზიას ყვავილობას. ამასთან, დასავლეთ საქართველოსა და ლაგოდეხისათვის პოლინოზის ხშირი მიზეზია სარეველა მცენარე ამბროზია, თბილისისა და მისი მიდამოებისათვის – ხე

მცენარეული (ჭადარი, ვერხვი და ზოგიერთი სხვა).

სხვადასხვა მცენარეთა მტვერი პოლინოზის ერთსა და იმავე გამოვლინებას იძლევა: სინათლის შიში, თვალების სიწითლე, ქუთუთოების შეშუპება, თვალებიდან გამონადენი დასაწყისში გამჭვირვალე, შემდეგ-ჩირქოვანი (სეზონური კონიუნქტივი). მძიმე შემთხვევაში თვალის ლორწოვანზე ვითარდება წყლულები, აღსანიშნავია ცხვირ-ხანის ქავილი, პაროქსიზმული ხასიათის ცხვირის ცემინება (50-60 - ჯერ), ცხვირიდან დიდი რაოდენობით თხიერი გამონადენი, რასაც მოჰყვება ცხვირის სრული დაცობა, თავის ტკივილი, საერთო სისუსტე, შუბლის არეში სიმძიმის გრძნობა.

ალერგიული სურდო და კონიუნქტივი პოლინოზის ყველაზე ტიპური გამოვლინებაა მთელ მსოფლიოში, დაავადების ერთ-ერთი მძიმე ფორმაა პოლინოზური ბრონქული ასთმა, რომელიც ავადმყოფს გამოაჩნდება ხშირად არანამკურნალევი პოლინოზური სურდოსა და კონიუნქტივის მიმდინარეობიდან რამდენიმე წლის შემდეგ.

პოლინოზის კლინიკური გამოვლინების პერიოდში ავადმყოფების გარკვეულ ნაწილს აღენიშნება აწეული მგრძნობელობა საკვები პროდუქტების, სხვადასხვა სუნისა და მედიკამენტების მიმართ.

ალერგიული სამსახური პოლინოზის დიაგნოზისთვის ფართოდ იყენებს სპეციფიკური დიაგნოსტიკის მეთოდებს, რაც, პირველ ყოვლისა, დაწვრილებით ალერგოლოგიური ანამნეზის შეკრებას გულისხმობს. ზუსტად უნდა გაირკვეს დაავადების გამწვავების პერიოდი, გადატანილი ან არსებული ალერგიული დაავადება, რეაქცია საკვებ პროდუქტებსა და მედიკამენტებზე და სხვა. მთელ მსოფლიოში ერთხმად აღიარებულია პოლინოზის პროფილაქტიკური ჰიპოსენსიბილიზაციის მეთოდი, რომელიც ჩვენს ქვეყანაშიც გამოიყენება.

პოლინოზის სამკურნალოდ სპეციფიკური ჰიპოსენსიბილიზაციის რამდენიმე მეთოდი არსებობს. კლასიკურ მეთოდად ითვლება სეზონისწინა პროფილაქტიკური ჰიპოსენსიბილიზაცია, ღოზების გაზრდით იწყება სპეციფიკური დიაგნოსტიკის საფუძველზე

აღმოჩენილი „დამნაშავე“ ალერგენის დიდი განზავების კანქვეშ შეყვანა.

ჰიპოსენსიბილიზაციის კურსი უნდა შეწყდეს მცენარის ყვავილობის დაწყებამდე 1-2 კვირით ადრე. სპეციფიკური ჰიპოსენსიბილიზაციის პარალელურად შეიძლება გამოვიყენოთ ანტიჰისტამინური და ნერვული სისტემის დამამშვიდებელი პრეპარატები... აღნიშნული პრეპარატები ნაკლებ აქტიურია პოლინიზური ბრონქული ასთმის შემთხვევაში, ამ დროს ხშირად საჭირო ხდება კორტიკოსტეროიდული ჰორმონების გამოყენება.

დაავადების მძიმე გართულების თავიდან ასაცილებლად და ასევე, გამოსაჯანმრთელებლად, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება დაავადების დროულად გამოვლინებას, ალერგენის ზუსტად განსაზღვრას და სათანადო სპეციფიკური ხასიათის ჰიპოსენსიბილიზაციას.

ლილი გვაზავა,
ფარმაცევტულ მეცნიერებათა დოქტორი
მანანა მაისაშვილი,
ფარმაცევტულ მეცნიერებათა დეპარტამენტის დოქტორანტი

ფარმაცევტული დახმარების კონცეფცია

ფარმაცევტული დახმარებს კონცეფციის ფორმირება შორეული წარსულიდან იღებს სათავეს და წარმოდგება ეგვიპტური სიტყვისაგან - ფარმაკი, რომელიც განკურნებას და უსაფრთხოებას ნიშნავს, ასევე ბერძნული სიტყვისაგან - ფარმაკონი (წამალი).

ზუსტად ეს აზრობრივი დატვირთვა მიიღო საქმიანობამ, რომელიც დაკავშირებულია მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვასთან სამკურნალო საშუალებებით უზრუნველყოფის საფუძველზე.

სამკურნალო დაწესებულებებში ფარმაცევტული საქმიანობის დასახისათვის ცნება -ფარმაცევტული დახმარება (ინგლ. Pharmaceutical care) პირველად გამოყენებულ იქნა ევროპაში XX საუკუნის 70-იანი წლების დასაწყისში. თავდაპირველად ფარმაცევტული დახმარება მოიაზრებდა ფარმაცოთერაპიული უზრუნველყოფის სისტემას, როცა პაციენტის ჯანმრთელობის გაუმჯობესებაზე ექიმთან ერთად თანამონაწილეობს ფარმაცევტი, ღებულობს რა თავის თავზე გარკვეულ პროფესიულ პასუხისმგებლობას. ამასთანავე ფარმაცევტული დახმარება მოიცავდა არამარტო ფარმაცოთერაპიას, აგრეთვე ყველა იმ პრობლემის მოგვარებას, რომელიც დაკავშირებული იყო ამა თუ იმ სამკურნალო საშუალების დანიშნულების ინდივიდუალურობასთან.

ფარმაცევტული დახმარების კონცეფცია ოთხოცდაათიანი წლების

პირველი ათწლეულის დასაწყისში განვითარდა არა მხოლოდ საავადმყოფო (ჰოსპიტალურ) სექტორში, იგი გავრცელდა ფარმაცევტულ ორგანიზაციებში და განიხილებოდა როგორც ტრადიციული სამკურნალო პრეპარატებით უზრუნველყოფის ალტერნატიული საშუალება. ფარმაცევტული დახმარების სისტემის განმასხვავებელ ნიშნებად გვევლინება:

- ურთიერთობების ახალი სახე - თერაპიულ ურთიერთიერთობათა ჯაჭვში: ექიმი-ფარმაცევტი-პაციენტი;

- პაციენტის მკურნალობის პროცესის მართვაში უმაღლესი განათლების ფარმაცევტის თანამონაწილეობა, რაც გამოიხატება შესაბამისი სამკურნალო საშუალების შერჩევით;

- პაციენტის სწავლებითა და კონსულტაციით, ფარმაცოთერაპიის შედეგების შეფასებითა და მონიტორინგით;

- კლინიკური შედეგების მიღწევა ოპტიმალური ეკონომიკური დანახარჯებით;

- სამკურნალო პრეპარატების განაწილების სისტემის დახვეწა (ხარისხის მართვა, სოციალური ფარმაცია და სხვა);

- მოსახლეობისთვის სამკურნალო საშუალებებზე ინფორმაციის ოპტიმიზაცია (საინფორმაციო საშუალებების სრულყოფა, ინსტრუქციების სრულყოფა);

მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის განმარტების თანახმად ფარმაცევტუ-

ლი დახმარება მოიაზრება, როგორც პაციენტთან და საზოგადოებასთან ურთიერთობის ფილოსოფია აფთიაქში და განიხილება როგორც პირველი რგოლი ჯანდაცვის მრავალდონიან სისტემაში. მოცემული ფილოსოფია საფუძვლად უდევს სათანადო ფარმაცევტული პრაქტიკის კოცეფციას, რომელიც მსოფლიო ჯანდაცვის ან-სამბლემ მიიღო და დაამტკიცა 1996 წ.

90-იანი წლების დასასრულს პრაქტიკაში განხორციელებულმა ფარმაცევტული დახმარების კონცეფციამ გამოიწვია როგორც სოციალური ასევე ეკონომიკური ეფექტი, რომელიც გამოიხატებოდა კერძოდ, სამკურნალო საშუალებების გამოყენებისას გვერდითი ეფექტების გამოვლინების სიხშირის შემცირებით, რაც თავისთავად გამორიცხავდა ექიმთან დამატებით ვიზიტებს, ჰოსპიტალიზაციის ვადების შემცირებას, ასევე რეცეპტებში დაშვებული შეცდომების შემცირებას და სხვა.

ფარმაცევტთა საერთაშორისო ფედერაციის საბჭოს (FIP – International Pharmaceutical Federacion) მიერ 1998 წელს შემუშავებულ იქნა დეკლარაცია, სადაც ფარმაცევტული დახმარება განიხილება:

➤ როგორც ფარმაცოთერაპია, რომელიც მთლიანად ემსახურება პაციენტის ჯანმრთელობის გაუმჯობესებას გარკვეული შედეგების მიღწევის მიზნით;

➤ როგორც ურთიერთთანამშრომლობის პროცესი ექიმსა და ფარმაცევტს შორის, რომელიც მიმართულია პრობ-

ლემების აღკვეთაში, გამოვლენასა და ერთობლივი გადაწყვეტილების მიღებაში, რაც თავისთავად ემსახურება მოსახლეობის ჯანმრთელობის მდგომარების გაუმჯობესებას.

➤ ექიმისა და ფარმაცევტის თანამშრომლობა მოიაზრება როგორც თანაზიარი საპასუხისმგებლო ფუნქცია პაციენტის ჯანმრთელობის საქმეში.

ნებისმიერ ქვეყანაში, სადაც ჯანდაცვის სისტემაში დაინერგა ან დანერგვის პროცესშია ფარმაცევტული დახმარების კონცეფცია, გამოიყენება მოდელი ნაციონალური სპეციფიკის მოდელის გათვალისწინებით. მაგ. აშშ-ში ფართოდაა გავრცელებული ფარმაცევტული დახმარების მოდელი კლინიური ფარმაციისთვის, ხოლო ევროპაში გამოიყენება მოდელი, რომელიც ორიენტირებულია მოსახლეობისთვის განკუთვნილ აფთიაქზე. ამ ორ მოდელს შორის საერთო ისაა, რომ ორივე ეფუძნება ფარმაცევტულ დახმარებას, რომელიც მიზანმიმართულია ამაღლოს მოსახლეობის სასიცოცხლო მაჩვენებლების ხარისხი.

90-წლების დასაწყისში პროფ. ლოპანტინმა შეიმუშავა ფარმაცევტული დახმარების კონცეფცია, რომელსაც საფუძვლად სისტემური მიდგომა ჰქონდა. სადაც ფარმაცევტული დახმარება - საქმიანობაა, რომლის მიზანს უპირველეს ყოვლისა წარმოადგენს მოსახლეობის უზრუნველყოფა საფთიაქო ასორტიმენტით, ასევე სამედიცინო პერსონალს გაუწიოს სამეცნიერო-საკონსულტაციო მომსახურება, შესაბამისად დაეხმაროს მომხმარებელს

ეფექტური და უსაფრთხო სამკურნალო საშუალებებისა და სხვა სააფთიაქო ასორტიმენტის შერჩევაში, განუმარტოს მათი შენახვის პირობები, გამოყენების ინსტრუქცია და სხვა.

მოცემულ ფარმაცევტული დახმარების მოდელში მთავარ განმასხვავებელ თვისებად წარმოგვიდგება მისი ალტერნატიულობა არამარტო სამკურნალო საშუალებებით უზრუნველყოფაზე, არამედ მთლიანად, სამკურნალო საშუალებების ბრუნვის სფეროში. ამასთანავე მოცემული კონცეფცია ასახავს ხარისხიანი მომსახურების პრობლემებს ნებისმიერი ტიპის მომხმარებელთან, არამარტო წამლებით უზრუნველყოფის სფეროში, ასევე პარაფარმაცევტული საქონლის რეალიზაციისას, რომელიც ფარმაცევტული მომსახურების ლოგიკურ გაგრძელებას წარმოადგენს.

სისტემების დეკომპოზიციის პრინციპით ავტორმა გამოყო ფარმაცევტული დახმარების ქვესისტემები:

- ფარმაცევტულ საქმიანობაზე ზედამხედველობა და კონტროლი;
- სახელმწიფო სტანდარტიზაცია, რეგისტრაცია და სერტიფიცირება;
- სამრეწველო წარმოება და აფთიაქში წამლების მომზადება (ექსტემპორალური ფორმები);
- საქონლის მიწოდება მწარმოებლიდან მომხმარებელამდე;
- ინფორმირება და კონსულტირება;
- უწყვეტი ფარმაცევტული განათლება;

➤ მომხმარებელთა უფლებების დაცვა;

ფარმაცევტული დახმარება, როგორც ჯანდაცვის სისტემის ნაწილი, მჭიდრო კავშირშია სამედიცინო და სანიტარულ-ეპიდემიოლოგიურ სისტემებთან.

ფარმაცევტული დახმარების არსი უმეტესწილად განისაზღვრება საკანონმდებლო, ეკონომიკური, სოციალური, ტექნოლოგიური და სამუშაო გარემოს პირობებით. ფარმაცევტული დახმარების შესაფასებლად გამოიყენება შემდეგი შეფასების კრიტერიუმები:

➤ ფარმაცევტული საქონლის გამოყენების შედეგად მიღებული უკუკავშირი მომხმარებლებისგან (ეფექტურობა, უსაფრთხოობა, ხარისხი);

➤ ფარმაცევტული კადრის საკვალიფიკაციო დონე;

➤ სააფთიაქო საქონლის ფართო არჩევანი;

➤ სააფთიაქო საქონლის ხელმისაწვდომობა;

ევროპასა და ამერიკაში ფარმაცევტული დახმარების კონცეფციის მოთხოვნები ასახავს პოვნებს ფარმაცევტული კადრის მომზადებაში, სასწავლო პროგრამებში.

საქართველოში ფარმაცევტული დახმარება, როგორც ტერმინი არ არის განმარტებული არც საკანონმდებლო და არც ნორმატიულ დოკუმენტაციაში. ფარმაცევტულ ბაზარზე ცნობილია მხოლოდ ისეთი ტერმინები, როგორიცაა: "ფარმაცევტული პროდუქტის მიმოქცევა", "ფარმაცევტული საქმიანობა". საქართველოს კანონიში

“წამლისა და ფარმაცევტული საქმიანობის შესახებ” ვკითხულობთ განმარტებებს:

ფარმაცევტული პროდუქტის მიმოქცევა – საქმიანობა, რომელიც მოიცავს ფარმაცევტული პროდუქტის მომზადებას, წარმოებას, სტანდარტიზაციას, ხარისხის კონტროლს, შეფუთვის, შესყიდვას, გადაგზავნა-გადაზიდვას, შენახვას, გაყიდვას, მის შესახებ მოსახლეობისა და სპეციალისტების ინფორმირებას, მის რეკლამას, მარკეტინგს, ექსპორტს, იმპორტს, რეექსპორტს, გამოყენებას, განადგურებას და ფარმაცევტულ პროდუქტთან დაკავშირებულ სხვა მოქმედებებს.

ფარმაცევტული საქმიანობა – ფარმაცევტული პროდუქტის მიმოქცევის სფეროში დაკავებულ ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით საქმიანობა.

დღესდღეობით საქართველოში ფარმაცევტი, მრავალ ფუნქციას ასრულებს. ვიზუალურად თვალშისაცემია, რომ იგი ხშირად სალარო ოპერაციებს ახორციელებს და ამიტომ, ზოგჯერ მის მიმართ კნინობითი შეხედულებაცაა.

სინამდვილეში, ფარმაცევტი ჯანდაცვის საქმეში ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი და საპასუხისმგებლო პირია. გარდა „ფარმაცევტულ საქმიანობისა“ და „ფარმაცევტული პროდუქტის მიმოქცევისა“ ფარმაცევტი ახორციელებს ფარმაცევტულ დანმარებასაც.

მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაცია აღნიშნავს, რომ ფარმაცევტულ დანმარების კონცეფცია განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მომხმარებელთა განსაკუთრებულ ჯგუფებზე (მონუცები, ბავშვები, ფენმძიძეები, ქრონიკული ავადმყოფები) ასევე მთლიან მოსახლეობაზე. რაც საშუალებას იძლევა მიზანმიმართულად მოხდეს ჯანდაცვის ხარჯების ეკონომიკური მართვა.

საქართველოში სათანადო სააფთიაქო პრაქტიკის სტანდარტების შემუშავება და დანერგვა პროფესიული პრაქტიკის გაუმჯობესების ინსტრუმენტია. გარდა ამისა მას შეუძლია გასული წლების მონაპოვარზე, (პროფესიულ ტრადიციებზე) დაფუძნება და უკვე არსებული რეგულაციების დანერგვის ხელშეწყობა, რითაც უზრუნველყოფილი იქნება ფარმაცევტული სექტორის განვითარების თანმიმდევრულობა და მდგრადობა.

2011 წლიდან თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის ფარმაციის ფაკულტეტის სასწავლო გეგმაში შეტანილია დისციპლინა - ფარმაცევტული დანმარება, რაც სპეციალისტებს მისცემს სათანადო ინფორმაციას.

ევროკავშირის ფარმაცევტული ჯგუფი (PGEU), ფარმაცევტთა საერთაშორისო ფედერაცია (FIP) და ჯანმრთელობისა მსოფლიო ორგანიზაცია (WHO) მოუწოდებენ მთავრობებს და ფარმაცევტულ ასოციაციებს ერთობლივად შეიმუშაონ (ან გადასინჯონ) ფარმაცევტული პრაქტიკის ეროვნული სტანდარტები სათანადო ფარმაცევტუ-

ლი პრაქტიკის (GPP) თანამედროვე რეკომენდაციათა შესაბამისად.

სათანადო ფარმაცევტული პრაქტიკის სტანდარტების შემუშავება ყოველთვის მოიაზრებს აფთიაქის, ფარმაცევტული საქმიანობის ხარისხიან დონეს. დასავლეთის ქვეყნებში ნებისმიერი გადასვლა სტანდარტიზაციის პროცესზე უკავშირდება დარგის ეკონომიკურ, პოლიტიკურ და სოციალურ მდგომარეობას, აქედან გამომდინარე სათანადო სააფთიაქო ფარმაცევტული (GPP) რეკომენდაციების საფუძველზე ნაციონალური სტანდარტების შექმნა-დანერგვა მოიცავს ქვეყნის ფარმაცევტული ბიზნესის ყოვლისმომცველ ანალიზს, შესაბამისად მოსალოდნელი შედეგების განსაზღვრას.

სტანდარტები უმთავრესი კრიტერიუმებია მომხმარებელთა მომსახურების ხარისხის შეფასებაში. საერთაშორისო ფარმაცევტული ფედერაცია FIP თვლის, რომ სათანადო ფარმაცევტული პრაქტიკის სტანდარტები უნდა მიიღონ და განიხილონ საერთაშორისო ფარმაცევტულმა ორგანიზაციებმა, როგორც საფუძველი GPP ნაციონალური სტანდარტების შესაქმნელად. GPP სახელმძღვანელო პრინციპები გამომდინარეობს ფარმაცევტული საქმიანობის პრაქტიკიდან, რომელთა მიხედვით ნაციონალური სტანდარტები იქმნება შემდეგი მიზნებისათვის:

➤ მოსახლეობის ჯანმრთელობის გაუმჯობესება;

➤ სამკურნალო საშუალებებისა და პარაფარმაცევტული საქონლის მიწოდების მექანიზმის რეგულირება;

➤ პაციენტის თვითმკურნალობაზე მართებული ზემოქმედება;

➤ სამკურნალო საშუალებების დანიშვნისა და გამოყენების მეთოდოლოგიური სრულყოფა ფარმაცევტების თანამონაწილეობით;

ყოველი ფარმაცევტი თავის პრაქტიკაში ვალდებულია კვალიფიციურად მოემსახუროს თითოეულ პაციენტსა თუ მომხმარებელს.

ნაციონალური სტანდარტები წარმოადგენს სწორედ ამ მოვალეობის განმარტებისა და განხორციელების საშუალებას.

მომსახურების ხარისხიანი დონე მოიცავს:

➤ პაციენტის უზრუნველყოფა, მომხმარებლის კეთილგანწყობა, მომსახურების პერსონიფიცირება;

➤ ფალსიფიცირების თავიდან აცილების საშუალება;

➤ პერსონალის მაღალი კვალიფიკაციის დონე;

➤ შრომის პირობების გაუმჯობესება;

➤ სამკურნალო საშუალებების უსაფრთხოება და ხარისხი;

➤ თვითმკურნალობის რეგულირება;

როდესაც განვიხილავთ ფარმაცევტულ საქმიანობას, ფარმაცევტულ დახმარებას არ შეიძლება არ მოვიხსენიოთ ფარმაცევტული ეთიკა და დეონტოლოგია. პირველად ტერმინი „ეთიკა“ მოხსენიებულია არისტოტელეს მიერ, რომელიც მოიაზრებდა ადამიანური თვისებების კეთილშობილებას (ვაჟაკობას, ზომიერებას, ზნეობას და სხვა) და ეჭირა შუალედური ადგილი

ფსიქოლოგიურ და პოლიტიკურ სწავლებებს შორის.

ეთიკის ერთერთ ნაწილად განიხილება დეონტოლოგია - რომელიც მოიაზრებს ვალდებულებებს კონკრეტულ საქმიანობაში. ტერმინი “დეონტოლოგია” მოიხსენიება ი. ბენტამის მიერ XIX საუკუნის დასაწყისში.

არსებული მიდგომებიდან გამდინარე შეიქმნა ტერმინი როგორცაა ფარმაცევტული ეთიკა და დენტოლოგია, შესაბამისად ფარმაცევტული დახმარება, რომელიც მოიაზრებს:

ფარმაცევტული ეთიკა - არის მეცნიერება, რომელიც განიხილავს ფარმაცევტულ საქმიანობაში არსებულ ზნეობისა და მორალის საკითხებს. ფარმაცევტის დამოიდებულებას ჯანმრთელი და დაავადებული ადამიანებისადმი, კოლეგებისა და საერთოდ საზოგადოებისადმი.

დეონტოლოგია - არის მეცნიერება ადამიანთა პროფესიული ქცევის სწავლების შესახებ.

ფარმაცევტული დახმარება - ქმედებათა ერთობლიობა, რომელიც მიმართულია უზრუნველყოს მოსახლეობა მედიკამენტებისა და პარაფარმაცევტული საქონლის სრული ასორტიმენტით; გაუწიოს მაღალპროფესიული კონსულტაცია პაციენტებს, სხვა სამედიცინო პერსონალს და მოხმარებელს. მიაწოდოს მათ უსაფრთხო, ხარისხიანი და ეფექტური სამკურნალო საშუალებები (სამედიცინო მოვლის საგნები, ჰიგიენისა და სამკურნალო კოსმეტიკის ნაწარმი), შესაბამისი ინსტრუქტაჟით მიღების წესების, ჩვენ-

ბა-უკუჩვენების, შენახვის პირობების გათვალისწინებით.

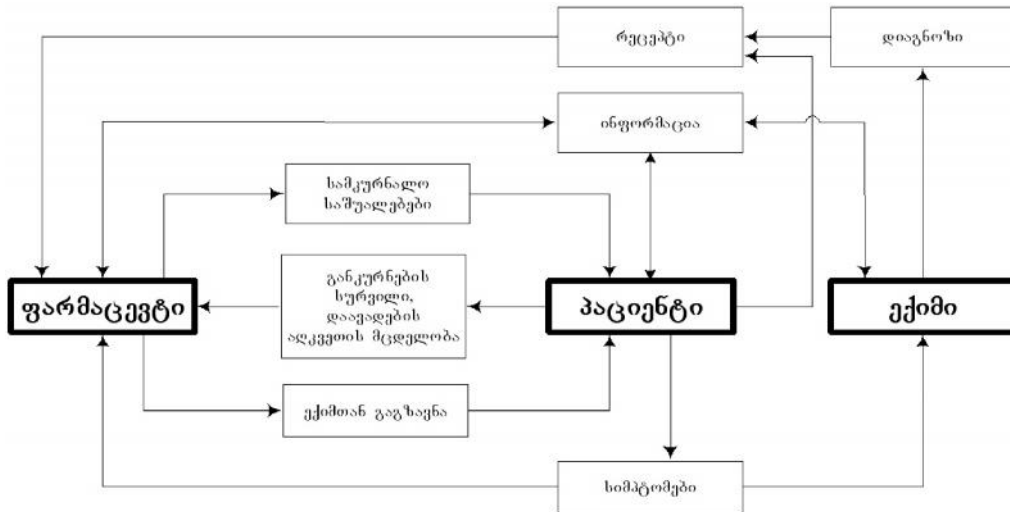
1997 წ. საერთაშორისო ჯანდაცვის ორგანიზაციის კრებაზე (თემა: „ფარმაცევტთა განათლების პროგრამის შემუშავება” - ვანკუვერი. კანადა) ფარმაცევტთა საერთაშორისო ფედერაციასთან (FIP) თანამშრომლობით ფორმულირებულ იქნა თანამედროვე ფარმაცევტის დარგობრივი მოთხოვნები, რომელმაც მიიღო სახელწოდება: “7 ვარსკვლავის მფლობელი ფარმაცევტი”, რომელიც ასევე ასახავს პიროვნული მახასიათებლების მნიშვნელობასაც, რომლის თანახმადაც, ფარმაცევტი:

- ჯანდაცვის ორგანიზაციის მუშაკია, გუნდის წევრი;
- შეუძლია და უფლებამოსილია მიიღოს საპასუხისმგებლო გადაწყვეტილებები;
- კომუნიკაციის სპეციალისტია, შეუამავალია პაციენტსა და ექიმს შორის;
- მზადყოფნაშია საზოგადოებრივი ინტერესების გათვალისწინებისა და დაცვისათვის;
- შეუძლია მართოს რესურსები და ინფორმაცია;
- მზადყოფნაშია უწყვეტი განათლებისთვის;
- მონაწილეობს ახალგაზრდა ფარმაცევტული კადრის პროფესიულ მომზადებაში;

ბოლო დროის გლობალურმა ცვლილებებმა ეკონომიკის, ჯანდაცვის, საინფორმაციო ტექნოლოგიების და ფარმაციის, ასევე ფსიქოლოგიის სფეროში გამოიწვია „თერაპიული ურთ-

იერთობების”ახალი ტიპის ფორმირება: ექიმი-ფარმაცევტი-პაციენტი, რომელიც გამოიხატება სამკურნალო პროცესში ფარმაცევტის უშუალო მონაწილეობით, კერძოდ - სამკურნალო პრეპარატების საფუძვლიანი შერჩევით, კონსულტაციით და პაციენტთა ინფორმირებულობით, მონიტორინგითა და მკურნალობის თერაპიის შედეგების შეფასებით (ნახ.1)

იც სათანადოდ უზრუნველყოფს კონკრეტული პაციენტის კონკრეტული დაავადების ფარმაკოთერაპიის ხარისხს, კერძოდ ექიმის ზედამხედველობას, სიმპტომებისა და ჩვენებების, უკუჩვენების, გვერდითი მოვლენების აღრიცხვა/მონიტორინგს, თვითმკურნალობისა თა თვითპროფილაქტიკის მართვას, წამლების რაციონალურ გამოყენებას. ფარმაკოთერაპიის სათანადო

ნახ.1 ფარმაკოთერაპიული ურთიერთობის სქემა.

საერთაშორისო ყრილობებზე, რომლებიც მიმდინარეობდა მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის ეგიდით, ფარმაცევტული დახმარების კონცეფცია და მასზე მოთხოვნები მუდმივად განიცდის დაკონკრეტებას.

ამრიგად, ფარმაცევტული დახმარება, თავის მხრივ წარმოადგენს სამკურნალო ინფორმაციულ და საორგანიზაციო-მეთოდურ სისტემას, რომელ-

ლო ხარისხში მოიაზრება ის მოთხოვნები, რომლებიც რეგლამენტირებულ უნდა იქნას შესაბამის სატანდარტებში. სათანადო ფარმაცევტული პრაქტიკა (GPP) ამ მხრივ განიხილება, როგორც ერთერთი გზა, ფარმაცევტული დახმარების განსახორციელებლად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. GPP (Good Pharmacy Practice) –In Community and Hospital Pharmacy Settings. World Health Organization 1996;
2. The role of the pharmacist in self-care and self-medication . World Health Organization 1998;
3. ბ. ჭუმბურიძე. ფარმაცევტთა სამეცნიერო საზოგადოება საქართველოში. 2010 წ.
4. Standards for Quality of pharmacy Services. International Pharmaceutical Federation.
5. 2001 .
6. Declaration of the Americas on the profession of pharmacy and its impact on Healthcare systems.
7. ვ. ერიაშვილი - სოციალური ფარმაცია 2001 წ.

ზინაიდა ჭანტურია
შპს „პსპ აფთიაქის“ ხარისხის უზრუნველყოფის
განყოფილების უფროსი.

ღუბნა, მოსკოვის ოლქი (1966 – 1970წწ.)

1965წ. შემდგომაზე ნამაღლობელმა შემომთავაზა სერპუხოვოს ამჩქარებელზე (დაბა პროტვინო) იური პროკოშკინთან და იური პოპოვთან სტაჟირება (ასპირანტურა). ი.პროკოშკინი თბილისელი იყო და შედეგ აკადემიკოსი გახდა, ი.პოპოვმა კი მალე ლენინური პრემია მიიღო.

პროტვინო ჯერ კიდევ მშენებლობის პროცესში იყო, ამიტომ მე გამიხარდა, როცა საბოლოოდ, ხანგრძლივი მივლინება ღუბნის საერთაშორისო ცენტრში შემომთავაზეს.

ქ. ღუბნაში თბილისიდან ზაფხულში ჩავედი. გამანაწილეს ყველაზე პრესტიჟულ საერთო საცხოვრებელში, ორსართულიან სახლში – ჟოლიო-კიურის ქუჩაზე. დერეფნის ბოლოს, ე.წ. „ქართველების ოთახში“, ადგილი არ იყო და როგორც „აზიატს“, კუთხე უზბეკების ოთხკაციან ოთახში გამომიყვეს.

თბილისის ფიზიკის ინსტიტუტი. 1965 წ.

კარგი ბიჭები იყვნენ, მათ შორის ტოლიბი (შემდგომში, უზბეკეთის ცკ პირველი მდივნის, შ.რაშიდოვის სიძე, პროფესორი) და მაქსუდი (სამარყანდის უნივერსიტეტის მომავალი პრორექტორი). მეზობელ ოთახებში მცხოვრები ამხანაგებიც დღეს ცნობილი მეცნიერები არიან: ბაქოელი აკადემიკოსი— რუფატ მირ-კასიმოვი, პროფესორები ვ. გარსევანიშვილი, ვ. ხუბუა, ლ. ლლონტი და სხვ.

ნაქირავებში ან სხვა საერთო საცხოვრებელში ცხოვრობდნენ მომავალი პროფესორები: ა.კვინიხიძე, ფ. ტყეშუჩავა, ლ. სლეპჩენკო, მ. ელიაშვილი, შ. ვაშაკიძე, ი. თევზაძე, მ. მესტვირიშვილი, თ. გრიგალაშვილი, შ. შოშიაშვილი, გ. რჩეულიშვილი, მ.ჯღარკავა, ვ. ალიზაძე, კ. ნიორაძე, ბ. ჭილაძე .

ბიჭები და ბიჭები ა. კვინიხიძე, მ. კლოტოვი, ს. გრიგალაშვილი და სხვები. ა. კ. ნიორაძე, ვ. ხუბუა, ი. თევზაძე, მ. მესტვირიშვილი, თ. გრიგალაშვილი, შ. შოშიაშვილი, გ. რჩეულიშვილი, მ.ჯღარკავა, ვ. ალიზაძე, კ. ნიორაძე, ბ. ჭილაძე.

ჩემი ხელმძღვანელი იური კარაჯავინი (მაშინ სიმპათიური გარეგნობის ახალგაზრდა მეცნ.კანდიდატი, ავტომატიზაციის განყოფილების გამგე), რამდენიმე თვით გახლდათ მივლინებით ჟენევაში. კვირა დღე იყო. ლაბორატორიაში კაბელით ინფორმაციის გადაცემის ახალ პროექტს ვამზადებდი. შენობაში მარტო მე ვიყავი. ამ დროს შემოვიდა ი.კარაჯავინი . დაინტერესდა პროექტით, გაიტანა თავის ოთახში და ათიოდე წუთში მასთან სამუშაოდ გადასვლა შემომთავაზა. ცხადია, რომ გადავსულიყავი, მეტი ხელფასი მექნებოდა, მაგრამ უნივერსიტეტის ღალატი გამოდიოდა, ამიტომ უარი ვუთხარი ... შემდეგ კი, უფროსი

ინჟინრის ნახევარგანაკვეთზე შევთანხმდით. ასე ვიღებდი ზელფასს ასპირანტურის სტიპენდიასთან ერთად 1970 წლამდე.

იკარაჟაინი (ღვას) კესკურსიაზე

უზბეკებიდან მალე ოთხადგილიან ოთახში გადავედი, სადაც სულ ორნი ვიყავით. შემდეგ კი მომიხდა ბინის დაქირავება, რაც დიდ პრობლემას წარმოადგენდა ღუბნაში., ი.კარაჟაინმა, ჩემი თანდასწრებით სთხოვა საერთო საცხოვრებელზე ლაბორატორიაში მოსულ თვით ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილეს. მის პასუხზე: , , ი.კარაჟაინმა იუმორით უპასუხა: - .

ყველას გაეცინა, მაშინ გავრცელებული ანეკდოტი გაგვახსენდა:

ღუბნა 1967 წელს

ნაქირავებ ბინაში შხაპი არ იყო. ხშირად მიწვევდა ხოლმე საერთო საცხოვრებელში შეპარვა, შემდეგ ი.თევზაძესთან მოსვენება და გარეთ საღამოს 10 საათზე მინუს 20 -30 გრადუსიან ყინვაში ავტობუსის ლოდინი. ალბათ, ახალგაზრდობის გამო, თორემ ახლაც მიკვირს, როგორ არ გავცივდი ასეთ პირობებში. უბრალო გრიპით ჩაწოლაც კი პრობლემა გახლდათ –თორემ ვინ იყო ან სადილის გამკეთებელი ან წამლის მომტანი? გამოსავალი ... თბილისიდან ხელოსნებისთვის გამოტანებული საწოლის ქვეშ მუდამ მტვრიანი რამდენიმე არყის თუ სპირტის ბოთლი ეწყო (რადგან, სასმელს საერთოდ არ ვსვამ დღემდე). სიცხიანი, ძლივს ვახერხებდი ბოთლის გამოღებას, საცობის მოხსნას... ეს იყო ჩემი სადილიც, ვახშამიც და წამალიც. მეორე დღეს კი, თავს უკეთ ვგრძნობდი და ასე დავდიოდი სამსახურში.

წამყვანი მეცნიერები, აკადემიკოსები კი ორსართულიან კოტეჯებში ცხოვრობდნენ, სადაც, რატომღაც, ეზოში ბალახი ყოველთვის მოუთიბავი იყო. ავტომანქანა „ვოლვის“ გარდა ეზოში პატარა კატარა – გლისერიც ჩანდა. თუმცა ეს არავის უკვირდა და სამსახურში მაინც ველოსიპედით დადიოდნენ.

კოტეჯები უბრალოდ იყო მოწყობილი და დერეფნებში „ბუნებრივი ცხოვრების სტილი“ იგრძნობოდა: რეზინის ჩექმები, თევზსაჭერი ბადეები, ჩოგნები, წყლის თხილამურები და ა.შ... პარკეტი, ე.წ. „ხრუსტალი“ და „ვერო-რემონტი“ მე იქ არ მინახავს. მთელ ქვეყანაში აღიარებული „ბირთვული ფიზიკის“ სახელმძღვანელოების ავტორებს, მოსკოვის უნივერსიტეტის ლექტორებს, ავტორიტეტის გარეგნული ატრიბუტიკა უბრალოდ, არ სჭირდებოდათ.

მეცნიერთა კოტეჯები

თბილისის შემდეგ ძალიან გამიჭირდა პატარა ქალაქის ფსიქოლოგიის შეგუება, სამსახურის დერეფანში მთელი დღე რომ ხედავ ადამიანს, იგივეს ხედავ სასადილოში. საღამოს, როცა დღის შთაბეჭდილებებს გინდა გამოეთიშო, იგივე თანამშრომელია კინოში, სკვერში.

დუბნაში, იმ წლებში 15 ათასი მოსახლე იყო (2008 წელს 30 ათასი გახდა. მეორე, საქარხნო ნაპირის ჩათვლით კი – 60 ათასი).¹

უფრო პატარა ქალაქია ფიზიკოსთა მეორე ცენტრი სერპუხოვოს ახლოს – პროტვინო, რომელზეც ასეთი ანეკდოტი მიაბეს: დუბნაში, შენობიდან გამოსვალ თუ არა, შენზე ჭორი მაშინვე ვრცელდება, პროტვინოში კი – შენობიდან გამოსვლამდეო ...

დუბნაში განსაკუთრებული მომარაგება იყო, ცხოვრება კი ძალიან იაფი, ჩემი ორმაგი ხელფასი საღ წამელო, არ ვიცოდი (ნაქირავები ბინა 25 მანეთი ღირდა).

აკადემიკოსი ვკეჩელური (მარჯვნიდან მესამე)

ახლა ძნელი წარმოსადგენია მაგრამ, როდესაც 1956 წელს ქალაქის სახელზე კამათობდნენ, მეცნიერთა წინადადება „ლეპილოვი“ ან „მეშჩერიაკოვი“ იყო, თუმცა მოსკოვმა მდინარის სახელი – დუბნა დაამტკიცა (წინა წლებში კი დასახლებას დუბნო ერქვა). ჭკვიანური გადაწყვეტილება იყო, რადგან 2000 წელს, როცა დუბნის მშენებლის, ლეპილოვის ძეგლის დადგმა

1. ვოლგის მეორე ნაპირზე 1942 წლამდე ა.ტუპოლევის და ა.მიქოიანის მიერ შექმნილი №30 ავიაქარხანა მუშაობდა, სადაც ჰიდროთეიმფრინავებს ცდიდნენ, ომის შემდეგ კი ტყვე გერმანელი ავიაინჟინრები მუშაობდნენ. "მოსკოვის ზღვის" ადგილზე იყო ქალაქი კორჩევი და ასამდე სოფელი. ეს ტერიტორია ბერიას საყვარელი სანადირო ადგილი ყოფილა, ამიტომ ციკლოტრონი ააშენა აქ.

უნდოდათ, წამყვანი მეცნიერები წინაღმდეგი იყვნენ, რადგან ის, ფაქტობრივად, დამონებულ პატიმართა ბანაკის უფროსი გახლდათ.² ლეპილოვი ავტოავარიაში გარდაიცვალა.

იმ წლებში გარდაიცვალა მსოფლიოში თავის დროზე უდიდესი სინქროფაზოტრონის შემქმნელი, აკადემიკოსი ვ.ვექსლერი. დავესწარი მეცნიერებათა აკადემიიდან მის გამოსვენებას. კუბო გამოიტანეს: აკადემიის პრეზიდენტმა მ.კელდიშმა³, აკადემიკოსმა მილიონშიკოვმა და სხვებმა.

დუბნა. ხედი ვოლკიდან

მ.კელდიშის დედა — სკვორცოვა თბილისელი იყო. მამით კი ბოშურ-პოლონური წარმოშობა ჰქონდა (ამიტომაც იყო შავთვალწარბა). მას შემდეგ, რაც ამერიკელებმა მთვარეზე კოსმონავტები გაუშვეს და საბჭოური კოსმოსური პროგრამა სამარცხვინოდ ჩამორჩა, მ.კელდიშმა ჯერ განცხადება დაწერა წასვლაზე, შემდეგ კი დეპრესია დაეწყო და თავის აგარაკის გარაჟში, მანქანის გამონაბოლქვით, თავი მოიკლა. მილიონშიკოვმა კი (რომელიც მუდამ სახეაწითლებული იყო ხოლმე), იმდენი გააკეთა, რომ ავტოავარიაში მოხვედრილი

2. პატიმრების გარდა დუბნას აშენებდნენ . . . ბალტიისპირეთის მეძავეები, რომლებიც ომის დროს გერმანელებთან თანამშრომლობდნენ.

3. მსტისლავ კელდიში (დაბ. 1911წ., რიგა) - გამოჩენილი მათემატიკოსი, სსრკ მეცნ. აკადემიის აკადემიკოსი (35 წლის ასაკში), სამგზის სოც.შრომის გმირი. ამ წოდებით დაჯილდოებული იყო მხოლოდ 11 მეცნიერი: ტუპოლევი, სახაროვი, კურჩატოვი, ილიუშინი, ალექსანდროვი, შჩოლკინი, სლავსკი, ვანიკოვი, ზელდოვიჩი, ხარიტონი და დუხოვი. 1973 წელს ოპერაციის შემდეგ დაკარგა შრომის უნარი და 64 წლის ასაკში მოითხოვა (არ უშვებდნენ), მეცნ.აკადემიის პრეზიდენტობის თანამდებობიდან გათავისუფლება.

აკადემიკოსი ლ.ლანდაუს საავადმყოფოდან შინ გადაყვანა შუა ზამთარში მოითხოვა. ლანდაუს ეზოში სეირნობისას ფეხის თითის მოყინვისგან ჯანმრთელობა შეერყა და მალე გარდაიცვალა.

ვ.ვექსლერი 14 წლის ასაკში გაექცა დედას, საეჭვო ყოფაქცევის ქალს და კომუნაში ცხოვრობდა (ვექსლერი მამინაცვლის გვარია). მეუღლე მოსკოვის უნივერსიტეტის პროფესორი ჰყავდა. გასაიდუმლოების გამო, მისი აღმოჩენა ვერ წარადგინეს ნობელის პრემიაზე. 56 წლის ასაკში, მეორე ცოლთან შვილი შეეძინა. თვითონ კი 3 წელიწადში გარდაიცვალა. დაკრძალვისას, ახალგაზრდა, 25 წლის შავკაბიან გოგონას დანახვაზე საზოგადოება სამწუხაროდ, ოხუნჯობდა: „60 წელს მიტანებული ქმარი უყვარს, თუ მისი დატოვებული ქონებაო?!“

ისევე, როგორც ევროპაში, ლუბნაშიც სამსახურში ველოსიპედით სიარული მოდაში იყო. ერთხელ, საპირველმაისო დემონსტრაციის შემდეგ ტრიბუნაზე ავედი, ჩვენი დირექტორის მოადგილის, ნ. გოვორუნის⁴ სანახავად. მას შარვლის ტოტზე... სარეცხის ხის საჭერი ეკიდა – ველოსიპედის გაპოხილი ჯაჭვისგან დასაცავად...

იმ წლებში, ქალაქში ქურდობას ადგილი არ ჰქონდა. ერთხელ, სასტუმროს წინ ველოსიპედი მთელი ღამით დამრჩა. დილით, ბინიდან რომ გავედი, მერე გამახსენდა. ეჭვიც არ მეპარებოდა, რომ ადგილზე დამხვდებოდა.

სუფთა, პატარა, მწვანე ქალაქს, კეთილმოწყობილი საერთაშორისო კლასის სასტუმროთი, ხშირად იყენებდნენ სპორტსმენების დასასვენებლად. მწორედ აქ გავიცანი იმ დროისთვის ცნობილი მოჭადრაკე ალა კუმნირი (ნონა გაფრინ-დაშვილის მოსკოველი მეტოქე), მოსკოველი ჟურნალისტი კლარა აბრამია და სხვები.

ლუბნაში შევიძინე მეგობრები და ამხანაგები. ყველა მენდობოდა. ჩემთან მივლინებით ჩამოდიოდნენ მოსკოვიდან (მახსოვს , საავიაციო მოტორების ცენტრალური ინსტიტუტი , მოსკოვის უნივერსიტეტი), ტომსკის უნივერსიტეტიდან, ალმა-ათის ფიზიკის ინსტიტუტიდან, შუკოვსკიდან (), თბილისიდან ("ვეკუას", ფიზიკის ინსტიტუტი) და სხვ. იმდენად გავთამამდი, რომ როცა ნობელის პრემიის ლაურეატს, აკადემიკოს პავლე ჩერენკოვს, თანამშრომლების მივლინებით გამოგზავნა უნდოდა, მე (ახალგაზრდული ფამილიარობით), ცოტა მშრალი დეპეშა გავუგზავნე, რომელიც (როგორც ჩვენი დირექტორის მდივანმა მითხრა), მას არ მოეწონა. კარგ სამ-

⁴ ნიკოლოზ გოვორუნი (დაბ. 1930წ.) – მათემატიკოსი, სსრკ მეცნიერების აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი. ბავშვობა სამამულო ომის დროს ოკუპირებულ ლუგანსკში (უკრაინა) გაატარა. დაიჭრა ფეხში, მკურნალობდა საქართველოში. დიდხანს მუშაობდა ლუბნაში, გამოთვლითი ტექნიკის ლაბორატორიის დირექტორის მოადგილედ, სადაც მისი ხელმძღვანელობით შეიქმნა ეგმ "ბესმ-6"-ის პროგრამული უზრუნველყოფა.

საქმიანი მიმოწერა ნ.ამაღლობელთან

უშაო ფორმაში ვიყავი, ამიტომ ჩემი გადაბირება ი.კარაჯაგინის გარდა სხვებმაც მონდომეს.

თბილისიდან ჩამოვიდა ფიზიკის ინსტიტუტის თანამშრომელი, ცნობილი მეცნიერი, ნინო როინიშვილი, რომელმაც საუბარი ჩამომიგდო სამსახურის შეცვლის თაობაზე, მაგრამ ბოლოს, თვალეში შემომხედა და მითხრა – „თუმცა, ისიც ვიცი, რომ ამაღლობელის ერთგული ხართ და არაფერი გამოვა“...

ჩვენი გაცნობის ისტორია კი ასეთი იყო: მე ყირიმში, ალუშტის კონფერენციაზე ვიყავი. ჩვენს ავტობუსს გავეყვი აეროპორტში, კონფერენციის მონაწილეების დასახვედრად. გზაში გავიცანი სიმპათიური, ახალგაზრდა თბილისელი ქალი, რომელმაც მითხრა, რომ კომპიუტერის დაპროგრამებაში მუშაობს. რამდენიმე დღე პლაჟზე მის უკეთ გაცნობას ვცდილობდი, ვიდრე ჩვენმა თანამშრომელმა, ბიჭიკო ცინცაძემ არ მითხრა, რომ ეს ქალი ცნობილი მეცნიერი ნინო როინიშვილია, გათხოვილია და ქმარიც ფიზიკის ინსტიტუტში დირექტორის მოადგილეა. . .

თბილისიდან სისტემატურად მიგზავნიდნენ ხოლმე მათთვის დეფიციტურ რადიოდეტალების სიას. ჩვენი ლაბორატორიის დავალებების გარდა, მომარაგებას (ნ.ამაღლობელთან შეთანხმებით), სხვა ლაბორატორიებიც მთხოვდნენ. ასეთი იყო, მაგალითად, მურიკო ჩიხლაძის ლაბორატორია.

ერთ წვიმიან დღეს, დუბნის საცდელ წარმოებაში, ჩვენი შეკვეთის მომარაგებისთვის თბილისიდან გამოგზავნეს უნივერსიტეტის გამოყენებითი მათემატიკის ინსტიტუტის ინჟინერი— ჯუმბერ ლეჟავა. მავთულის მძიმე შეკვრა

ეჭირა. საამქრომდე მივაცილე. და იმ დღიდან დავმეგობრდით. ჯუმბერი მეცნიერების და ტექნოლოგიების სამინისტროშიც მუშაობდა. მეუღლის გარდაცვალება ძალზედ განიცადა, ერთ-ერთ ოთახში მისი მუზეუმიც მოაწყო. მალე სტრე-

*ჩვენ მიერ შექმნილი ელექტრონიკა (ინტერფეისი)
ბესმ-4 კომპიუტერისთვის. 1967 წ.*

სისგან თავის დასაღწევად სპორტზე გადაერთო, ვინესის რეკორდების წიგნშიც შევიდა და ცნობილი ველომოგზაური გახდა.

გამოთვლითი ტექნიკის ლაბორატორიის დირექტორის, მ.მეშჩერიაკოვის მოადგილე გიორგი ზაბიაკინი იყო. ჩემს ხელმძღვანელს, კარჟავინს მასთან ცუდი ურთიერთობა ჰქონდა (მიაჩნდა, რომ ჟენევაში ყოფნისას მისი თანამდებობა დაიკავა).

გ.ზაბიაკინმა, კარიერის ზენიტს რომ მიაღწია (მეცნიერებათა დოქტორი, კარგი მანქანა, კარგი ოჯახი, მოსკოვში სხვადასხვა საკავშირო კომიტეტის წევრი), თავისი მდივანი საყვარლად გაიხადა, საქმეები აერია, მოუწია მოსკოვში გადასვლა და ისე გალოთდა, რომ გელენჯიკში, ავტომატიზაციის ტრადიციულ საკავშირო კონფერენციაზე, დავინახე, თუ როგორ შემოვიდა მთვრალი აუდიტორიაში და სიტყვა გააწყვეტინა მომხსენებელს. ბოლოს ის მოსკოვში კოსმოსური კვლევის ინსტიტუტში () მივლინებისას ვნახე. ინსტიტუ-

ტის დირექტორი ცნობილი აკადემიკოსი რ. საგდევეი იყო (2000-იან წლებში ამერიკაში გადავიდა საცხოვრებლად).

გ.ზაბიაკინი ერთ პატარა, მტვრიან, აპარატურით გაწყობილ ოთახში იჯდა. მოტენილი ცხოვრებისაგან, ლოთობისაგან, აპათიური. ჩემთვის საშვის დაშვებას აჭიანურებდა – ალბათ, არ უნდოდა, რომ ამ მდგომარეობაში მენახა...

დაახლოებით ერთი წელი, მე, ინჟინერი სლავა სემიონოვი და ალმათელი ჟენია ლობანოვი ახალი ავტომატიზებული სისტემის შექმნაზე ვმუშაობდით. რაციონალური წინადადებების მოწმობებიც კი მივიღეთ. არავინ ერეოდა ჩვენს საქმეში (არაგეგმიური სამუშაო იყო). მოახლოებულ ადგილობრივ კონფერენციაზე (ნ. გოვორუნი ხელმძღვანელობდა) გადავწყვიტეთ ჩვენი ნაშრომის გატანა. ის ჩემი პირველი სამეცნიერო ნაშრომი იყო და ბუნებრივია, ძალიან მონდომებული ვიყავი, მაგრამ ...

კონფერენციაზე გამოსვლას ესწრებოდა ჩვენი კოლეგა, ინჟინერი ვერმოლაევი, რომელსაც თურმე, ეს მასალა თავისი დისერტაციისთვის უნდოდა, მაგრამ, ჩვენ-

ინჟინერი ვერმოლაევი
ჩემთან ერთად კონფერენციაზე
გამოსვლას ესწრებოდა
თურმე, ეს მასალა თავისი
დისერტაციისთვის უნდოდა,
მაგრამ, ჩვენ-

თან ამ თემაზე საუბრისგან თავს იკავებდა (თუმცა, წვრილმან ინტრიგებს კი მიწყობდა). ისარგებლა ჩემი გამოუცდელიობით (განყოფილების გამგე ი.კარაჯიანი თანაავტორად არ შევიყვანე), კონფერენციაზე განხილული მოხსენება ამოიღო

შრომების თეზისებიდან და თანამშრომლები ამიმხედრა. რამდენიმე წელიწადში, დაცვის შემდეგ, ერმოლაევი სამუშაოდ ქარხანაში გადავიდა. მაგრამ, მაშინ მე იმდენად ვიყავი გაოგნებული, რომ თავის დაცვაც კი არ მიცდია: ახალგაზრდა მეცნიერს პირველ შრომაში, პირიქით, ხელი უნდა გაუმართო. ყველაფერი დასრულდა ი.კარაჯაევის „ბრძნული“ გადაწყვეტილებით:

...

ნამაღლობელმაც ჩათვალა, რომ რუსებთან წინააღმდეგობას აზრი არ ჰქონდა და ჩემი ნამუშევარი ასე მიეწერა სხვის დისერტაციას.

ი.კარაჯაევის რამდენიმე წელიწადში განყოფილება დაუხურეს და მოუწია მოსკოვში გადასვლა ი.კურჩატოვის სახელობის ატომური ენერჯის ინსტიტუტში, შემდეგ სხვა კვლევით ინსტიტუტში. ის 2003 წელს გარდაიცვალა.

ერთხელ თბილისიდან ლევან მარკოზაშვილი (ჩვენი კომპიუტერის „რაზდან-2“ ინჟინერი) ჩამოვიდა. ინჟინერ ვადიმ კოტოვთან ერთად ვორონეჟში 2-3 დღით მატარებლით უნდა წავსულიყავით, საბჭოთა კავშირში პირველი სამაგიდლო, პერსონალური კომპიუტერის, „ელექტრონიკა-100“ შესაკვთად. საკმარისი მასალა მქონდა დისერტაციისთვის და ეს თემატიკა მე არ მეხებოდა.

უნივერსიტეტი (რადგან თბილისში არ ვიყავი), მივლინებას ვერ მიფორმებდა. ღუბნის კადრების განყოფილებამ კი (რადგან 0,5 განაკვეთზე ვიყავი), თავი შეიკავა. მომიწია მივლინების ხარჯების ჩემი ხელფასიდან გადახდა. საბოლოოდ, ნამაღლობელმა ეს ახალი კომპიუტერი მიიღო, ალბათ საბჭოთა კავშირში ერთ-ერთმა პირველმა⁵ (ცხადია, სამხედროების და კოსმოსური თემატიკის შემდეგ).

1969 წლის ზაფხულში, ღუბნის ახლოს რკინიგზის სადგურთან (ბოლშაია ვოლგა) ნაქირავები ბინის დიასახლისმა ახალი წლისთვის ბინის დაცლა მოითხოვა. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო წლებში ყველაფერი აეწყო, აღარ შემემლო ისევ ბინის ძებნა (თან რატომღაც მილიცია თბილისიდან ამოწერას მოთხოვდა და წლობით თითქმის არალეგალურად ვცხოვრობდი). ამიტომ, გადავწყვიტე თბილისში დაბრუნება.

დეკემბრის თვეში, მოსკოვში სეირნობისას დავინახე, რომ კლიმენტ ვოროშილოვის პანაშვიდზე, სასტუმრო „მოსკოვი“-ს ახლოს, რიგში უამრავი

⁵ პირველი საბჭოთა მინი-ეგმ და საერთოდ, მიკროელექტრონიკის მიმართულების შექმნაში, დიდია ფილიპ სტაროსის (1917- 1979წწ.) ღვაწლი. ეროვნებით ბერძენი, ის მუშაობდა აშშ-ში ატომურ პროექტზე (მისი ნამდვილი გვარია ალფრედ სარანტა). როგორც ბერიას აგენტი, ის 1950 წლიდან გამოიქცა ქარალაში, ხოლო 1956წელს მიიწვიეს სამუშაოდ ქლენინგრადში. მალე მარშალ დ.უსტინოვის ინიციატივით ის გახდა ზელინოგრადის (მოსკოვის ოლქი) კომპლექსის მეცნიერ- ხელმძღვანელი. ჩინოვნიკთა ინტრიგების გამო სიცოცხლის ბოლო წლებში მუშაობდა ქვლადივოსტოკში.

ხალხი იდგა. სამხედროები მიყვარს, რიგში მეც ჩავდექი. პალტოს ზედა ჯიბეში იმ დღეს ნაყიდი სათვალე მეღო. მოულოდნელად, უკნიდან ხალხის ნაკადი მომაწვა. ჩემს წინ მდგომ ჯარისკაცებს მოუწიათ ცოცხალი ჯაჭვით ხალხის მასის შეჩერება. მე საერთოდ ვერ ვინძრეოდი, ისე ვიყავი ჩახუტებული ჯარისკაცებთან და გადავწყვიტე ჭყლეტისგან თავის დაღწევა:

- , - ვყვიროდი მე.
- , 0 , მპასუხობს ჯარისკაცი.

ძლივს გადავებინე, რომ რიგიდან გამოსვლა მინდოდა. გამომათრია და ერთი პანლურიც მომაყოლა...

ასე დამამახსოვრა თავი კ. ვოროშილოვმა, რომელსაც შურდა მარშალ მ.ტუხაჩევსკის და მისი რეპრესიების მიზეზად თვლიან.

ომარ შუდრა
ფიზიკა-მათემატიკის მეცნიერებათა
დოქტორი, ბიზნესის მეცნიერებათა
აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი

„სახელი ქმენადა რჩება“

*თამაზ კანდელაკი,
საქართველოს რესპუბლიკური
გაერთიანება სამტრედიის
მმართველი*

როდესაც გამოჩენილი, ვალდონდილი ადამიანები მიდიან ამ ცოდვილი წუთისოფლიდან, აუტანელი სიცარიელის გრძნობა ისადგურებს ოჯახის, შვილების, შვილიშვილების, ახლობლების, მეგობრების, მეზობლების, საზოგადოებრიობის წარმომადგენელთა გულებში. იშვიათად თუ ვინმე შესძლებს ამგვარი მწუხარე გრძნობის გაფერძკრთალებას. მხოლოდ ხშირად გვახსენებს თავს ფართოდ ცნობილი ლექსის პწკარები - „სახელი ქვეყანადა

რჩება“. ამგვარი ამაფორიაქებელი სიცარიელე ჩამოღვა თამაზ კანდელაკის უდროო წასვლის შემდეგ. მისი მაღალი სახელი კი დარჩა ამ ქვეყანაზე, ფიზიკური ცხოვრება სულიერმა ცხოვრებამ შეცვალა, რასაც მარადიული არსებობა ეწოდება.

თამაზ კანდელაკი იყო გამოჩენილი ქართველი ტექნოლოგი, საქართველოს პირველი მეღვინე. ეს კი დიდ პოეტობაზე არანაკლებ რთულია და არანაკლებ საპატიო, რადგან მეღვინეობა არის საქართველოს ტრადიციულად უპირველესი და უძველესი დარგი, მთელი ქვეყნის სავიზიტო ბარათი, ყოველი ქართველისათვის საამაყო სფერო.

თამაზ კანდელაკი იყო თავმდაბლობისა და წესიერების ნიმუში, თავის უამრავ რეგალიებს, წოდებების მინიჭების დოკუმენტებს, სამეცნიერო ხარისხსა თუ ოქროს მედლებს, არასოდეს აფიშირებას არ უწევდა. ცოტა ვინმემ თუ იცის, რომ გამოჩენილი ქართველი მეღვინე-ტექნოლოგი იყო ფართოდ გახმაურებული ქართული სამარკო ღვინოების ავტორი, საფრანგეთის,იტალიის, ესპანეთის, პორტუგალიის მეღვინეთა ასოციაციის წევრი, მეღვინეობის პრობლემებზე კონგრესების უცვლელი მონაწილე, საერთაშორისო კლასის მეღვინე – დეგუსტატორი, მეღვინეობის საერთაშორისო აკადემიის აკადემიკოსი, მეღვინეობისა და ვაზის კულტურის დარგში მრავალი სამაგიდო წიგნის, ჟურნალების

ავტორი და რედაქტორი, მეღვინეობის დიდი ორგანიზატორი და მეღვინეთა თაობების საამაყო ხელმძღვანელი.

თამაზ კანდელაკი აღიზარდა ისეთ ოჯახში, სადაც ეს უმნიშვნელოვანესი სფერო სამშობლოსათვის ნამდვილი სამსახურის ასპარეზს წარმოადგენდა.

მამამისი, ასევე გამოჩენილი მეღვინე ბატონი გური კანდელაკი, იყო წინანდლის ღვინის ქარხნის მთავარი მეღვინე, თბილისის ცნობილი №1 ღვინის ქარხნის დირექტორი, საქართველოს სამტრედიის მთავარი მეღვინე, მეღვინე-ტექნოლოგების თაობათა აღმზრდელი. ბავშვობის წლებიდანვე ამგვარ ატმოსფეროში აღზრდილმა თამაზ კანდელაკმა მამის პროფესია აირჩია, ცხოვრების გზა კიდევ უფრო სახელოვნად განვლო და განავითარა, რაც ჩვენს არეულ-დარეულ დროში არცთუ ხშირად გვხვდება და სამაგალითოსთან ერთად მისასალმებელი ფაქტიცაა. თითქოს გაცხადდა ბრძნული სენტეცია: „ის ურჩევნია მამულსა, რომ შვილი ჯობდეს მამასა“, რაც მუდმივი მოძრაობის, წინსვლისა და წარმატების ნათელი სინონიმია.

თამაზ კანდელაკი იყო ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს დამსახურებული ტექნოლოგი, პროფესორი, თაობების აღმზრდელი, აგრარულ უნივერსიტეტში სახელმწიფო კომისიის თავმჯდომარე, მომავალი თაობების მოამაგე და გზის დამლოცველი.

მისი უშუალო ხელმძღვანელობით მსოფლიოს ორმოცამდე ქვეყანაში მოეწყო ქართული ეროვნული მეღვინეობის დარგის წარმატებული გამოფენე-

ბი, დაიბეჭდა მრავალი წიგნი, გამოიცა მაღალი დონის ილუსტრირებული ჟურნალები და ბუკლეტები, უცხოეთის ჟურნალ-გაზეთებში გამოქვეყნდა ასეულობით საინფორმაციო-შემეცნებითი სტატია, რაც ძირითადად ქართული ეროვნული მეღვინეობის დარგის პოპულარიზაციისა და წარმატებების სურვილებით იყო განპირობებული. ის იყო მთავარი რედაქტორი ჟურნალისა ვაზისა და ღვინის შესახებ, ამავე თემზე წიგნების ავტორი, უამრავი სასიკეთო საქმის წამომწყები და ორგანიზატორი.

ჩემს პირად ბიბლიოთეკაში მოვიძიე ქართულ, ინგლისურ, ფრანგულ, რუსულ ენებზე უმაღლეს დონეზე გამოცემული ილუსტრირებული წიგნი-ალბომი „ვენახი, ღვინო და ქართველები“, რაც 2004 წელს თამაზ კანდელაკის დაუღალავი შრომის შედეგად გამოიცა. განსაკუთრებული თავდადებით იმუშავეს ამ სქელტანიან, უღავოდ ეროვნულ წიგნზე თამაზმა და გამოჩენილმა ქართველმა გრაფიკოსმა გოგი წერეთელმა.

მნიშვნელოვან ნაშრომში ქართული საუკუნოვანი ტრადიციები, ქართული ვაზისა და ღვინის წარსული და აწმყო, სიძველისა და თანამედროვეობის რეტროსპექტიული ჩვენება ძალზე შთამბეჭდავადაა გადაწყვეტილი, რაც არა მარტო ქართველ მკითხველს, არამედ საზღვარგარეთის ნებისმიერი ქვეყნის წარმომადგენლებსაც დიდად დააინტერესებს.

წინასიტყვაობაში აღნიშნულია: „ჩვენი ქვეყნისათვის განსაკუთრებით სასიხარულო აღმოჩნდა ის ფაქტი, რომ ასეთ

მნიშვნელოვან ადგილას (გამოყენა მოეწყო ლონდონში, საქართველოს, ინგლისისა და ირლანდიის მონაწილეობით – ნ.წ.) საქართველო აღიარეს ღვინის აკვნად, ქვეყნად, სადაც ადამიანმა პირველად მოაშინაურა გარეული ვაზი, დაწურა ყურძენი და დააყენა ღვინო“ ამგვარმა დიდმა მიღწევამ წარმოშვა იდეა, რომ გამოცემულიყო ფართო მასშტაბის წიგნი-ალბომი, რაც დიდი შრომის შედეგად განხორციელდა კიდევ.

საკმარისია გაეცნოთ ამ საეტაპო მნიშვნელობის წიგნ-ალბომის თავების ანუ განყოფილებების სარჩევს, რომ დაინახოთ რამხელა ისტორიული ექსკურსია გაკეთებული და რა საჭირო მასალაა შეგროვებული: „საქართველოზე; „ნეოლითური რევოლუცია“ და ვაზის ათვისების პირველი სტადია; მტკვარ-არაქსის კულტურა და ღვინის კულტი; თრიალეთის კულტურა და მეღვინეობა; მეღვინეობა მეორე ათასწლეულის ბოლოსა და პირველის დასწყისში, ვაზი და ირიგაცია; ღვინის კულტი რელიგიათა გზაჯვარედინზე; „მე ვარ ვენახი“...; „შენ ხარ ვენახი“...ჯიშმრავალი ვაზი; ვენახი, ყურძენი და ღვინო; მეღვინეობა შუა საუკუნეებში; გუშინ ... დღეს ... ეპილოგი; უმთავრესი მოვლენების ქრონოლოგია; საქართველოს ვაზის ჯიშები“.

ღრმა შინაარსისა და შესაბამისად მისადაგებული მიმზიდველი ილუსტრაციების გამო ქართულ-რუსულ-ინგლისურ-ფრანგულ ენებზე გამოცემულმა ამ ბრწყინვალე წიგნმა-ალბომმა ფარ-

*თამაზ კანდელაკი,
თბილისის კონიაკის ქარხნის
ახალგაზრდა ტექნოლოგი*

თო მასშტაბის მოწონება დაიმსახურა და ბიბლიოგრაფიულ იშვიათობად იქცა. სამწუხაროა, რომ ამგვარ დიდმნიშვნელოვან წიგნს საქართველოს სახელმწიფო პრემიაც კი არ მიენიჭა, როცა სპეციალისტების აზრით რუსთაველის პრემიასაც უდაოდ იმსახურებდა.

თამაზ კანდელაკის სასახელო საქმეების შესახებ ჩემზე უკეთ იტყვიან მისი უახლოესი მეგობრები, თანამოსაქმენი, კოლეგები, მე კი ზოგიერთ ცხოვრებისეულ ფაქტსა და მოვლენას გავიხსენებ მისი კაცობისა და დიდი ადამიანობის სფეროდან.

თამაზ კანდელაკს ბავშვობიდანვე ვიცნობდი, ერთ უბანში ვცხოვრობდით, ერთი და იგივე სკოლაში ვსწავლობდით. ეს იყო იმ პერიოდისათვის საკმაოდ ცნობილი თბილისის ვაჟთა მე-7 საშუალო, ყოფილი 25-ე შრომითი, დღეს კი ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის 53-ე სკოლა.

ჩემი უფროსი ძმა ჯონდო წერეთელი თამაზ კანდელაკთან ერთ ჯგუფში სწავლობდა, მე მხოლოდ ერთი კლასით ვიყავი უკან და წინაკლასელებთანაც ვმეგობრობდი. იმ შორეულ, დაუვიწყარ წლებში მაღალი, ბიჭურად ლამაზი, ბუნებით წესიერი და კეთილშობილი თამაზ კანდელაკი პოპულარული იყო ბიჭებშიც და გოგონებშიც.

შემდეგი წლების დროს, როცა თამაზმა უმაღლესი დაამთავრა და გულმოდგინე საქმიანობას შეუდგა, ერთი დღითაც არ გაუწყვეტია ურთიერთობა სკოლის მეგობრებთან, ძალიან ხშირად ხვდებოდა მათ, ეს თბილი შეხვედრები დიდ სულიერ სიამოვნებასაც ანიჭებდა. არცთუ ხანგრძლივი ცხოვრების მანძილზე მისი ძალიან ახლო მეგობრები იყვნენ შესანიშნავი ქართველი ბიჭები, საუკეთესო ქართული ოჯახების შვილები მურმან კიკალიშვილი, ოთარ ფრანგიშვილი, ბიძინა ბოკერია, ზაზა გაბაშვილი, ღვთის მადლით ჯერაც კარგად მყოფები გივი ანჩაბაძე, თემო შელეგია, თამაზ პაიჭაძე, ჯუმბერ ხანთაძე და სხვები. ასევე მისი უახლოესი მეგობრები იყვნენ ფართოდ ცნობილი ქართველი მეღვინეები: გამოჩენილი ქართველი კალათბურთელი ვაჟა ჟღენტა, ბონდო კალანდაძე, ზურაბ სტურუა, კოტე ბაქრაძე, საბა ჭვლიძე, გივი გუჯეჯიანი, ელგუჯა ბაკურაძე და სხვები. მაშინაც კი, როდესაც თამაზ კანდელაკი საქართველოში ერთ-ერთ უდიდეს და უმნიშვნელოვანეს გაერთიანება „სამტრესტს“ ხელმძღვანელობდა და დიდიდან შუალაშემდის სამსახურსა თუ ქვეყნის ყველა რაიონში

უწევდა ყოფნა, მეგობრებთან სისტემატურ ურთიერთობას მაინც ახერხებდა, მათთან ჭიქის აწვევა ძალიან უყვარდა.

მახსოვს 1992-1994 წლები, საქართველოსთვის უძძიმესი ხანა, როცა შინა აშლილობასა და შუღლს უზარმაზარი რუსეთის მიერ ინსპირირებული არეულობაც დიდად დაბავდა. ქვეყანაში გაჭირვება სუფევდა, პურიც კი აღარ იშოვებოდა, გრძელზე გრძელი რიგები იდგა მაღაზიებთან, რომ დაბალი ხარისხის ფქვილისაგან გამოძცხვარი პური გვემოვნა და მერე მისატანებელზე გვეზრუნა. ამ უძძიმეს პერიოდში თამაზ კანდელაკი ხშირად კაცურად შემოგვეშველებოდა – ხოლმე, ცდილობდა შექმნილი მძიმე მდგომარეობიდან დროებით მაინც ჩვენს გამოყვანას.

61 წლის ასაკში უდროოდ დაღუპული ჩემი უახლოესი მეგობრის, ვაჟაკობითა და სიკეთით ცნობილი პიროვნების, ტრესტ „კოლხიდმშენის“ მმართველის ბორია ინასარიძის ხსოვნისადმი მიძღვნილი პატარა წიგნის „სიკვდილამდე დარჩენილი ერთი ნაბიჯის“ ფურცლებზე შემხვდა ადგილი, რამაც ცხადად გამახსენა თითქმის 20 წლის წინანდელი თბილი შეხვედრები. აქაც მინდა მოვიტანო დამახასიათებელი ნაწყვეტი:

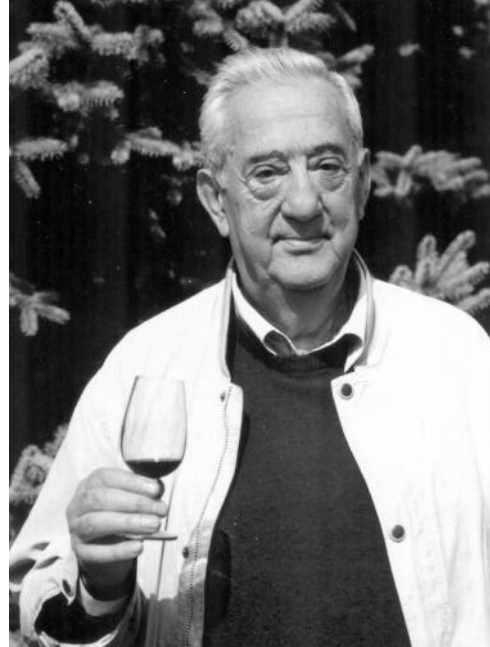
„ერთ დღეს თამაზ კანდელაკთან ვიყავით წყნეთში. სუფრის გამლამდე ნარდს მივუჯექით. მერე წავიქეიფეთ და გვიან დავეშვიით თბილისისაკენ, დიდხანს სიამოვნებით ვიარეთ ფეხით, სანამ მანქანას გაგაჩერებდით.“

რამდენიმე დღის შემდეგ კვლავ აველით თამაზთან, შემოდგომის ყვითელი ფერებით იყო განათებული მიდამო, უსაზღვროდ გვსიამოვნებდა სიმშვიდე და სიგრილე... წესისამებრ დაუვიწყარი მეგობრული დრო გავატარეთ წყნეთში“.

თამაზს ძალიან უყვარდა ასვლა და ფუსფუსი თავის პატარა სახლში.

ყველაზე ხშირად თან ახლდა დაუვიწყარი პიროვნება, თანაკლასელი მეგობარი მურმან კიკალიშვილი, ისიც მაღალი, წარმოსადგვი, კაცურად ლამაზი ქართველი ბიჭი, ან თუ მას არ ეცალა რომელიმე სხვა მეგობარი. იქვე ჩვენს თვალწინ მზადდებოდა კერძები, იწვებოდა მწვადი, მერე კი მივუსხდებოდით სუფრას, რამდენიმე საათის მანძილზე ვსვამდით მშვენიერ ქართულ ღვინოს, ვამბობდით სადღეგრძელოებს, ვიგონებდით ათას ამბავს წარსული დღეებიდან და გარშემო გამეფებულ გაჭირვებას ვეთიშებოდით, მიღებული სითბო და საუცხოო განწყობილება კი დიდხანს გაგვყვებოდა ხოლმე.

ყოველმხრივ სამაგალითო, ღირსებითა და შინაგანი კულტურით გამორჩეული კაცი იყო, სამაგალითო, გნებავთ სანიმუშო ადამიანი. უსაზღვროდ უყვარდა საკუთარი ოჯახი, ორი ქალიშვილი. შვილებს აღმერთებდა, მათ ბედნიერ მომავალზე განუწყვეტლივ ფიქრობდა, მათთვის საუკეთესო განათლების მიცემით იყო დაკავებული, კარგ მომავალზე ზრუნვას დიდ დროს უთმობდა. შემდგომში, როცა შვილებმა ცნობილ მეუღლეებთან ერთად თითოთ საჩვენებელი ოჯახები შექმნეს, სული-

*თამაზ კანდელაკი ღვინის
დეგუსტაციის დროს*

ერად კმაყოფილი იყო. ხშირად უყვარდა ხოლმე თქმა: შინაგანად გული მწყდებოდა ღმერთმა ვაჟიშვილი რომ არ მარგუნა, თუმცა ისეთი სიძეები შემახვედრა, შვილებში არ ვარჩევო. სიძეებთან უაღრესად მეგობრული დამოკიდებულება ჰქონდა, თითქმის ყოველდღიური, მათი კარგი სახელი ახარებდა, მათთან ურთიერთობა სიამოვნებდა. – ღმერთმა თუ ვაჟიშვილი არ მომცა, სამაგიეროდ ოთხი შვილიშვილით დამაჯილდოვა, ოთხი ერთმანეთზე ულამაზესი ბიჭითო, – სიამაყით ამბობდა ხოლმე. ისიც უხაროდა, რომ ერთ-ერთს მისი სახელი თამაზი ერქვა. შვილიშვილებისადმი მხურვალე სიყვარული და მათზე განუწყვეტელი

ზრუნვა ყველაზე სასიამოვნო და აუცილებელ მოვალეობად მიაჩნდა. შვილიშვილებსაც ძალიან უყვარდათ თავისი ბაბუა. თამაზის დაკრძალვის დღეს მისი პირველი შვილიშვილი ნუგზარიკო უცხოეთის შორი ქვეყნიდან გადმოფრინდა და ცხარე ცრემლებით გააცილა უკანასკნელ გზაზე მიმავალი ბაბუა.

წესის აგების ცერემონიალის დროს ათ წელს მიახლოებული ნიკუშა წერეთელი ჩემს წინ იდგა, მართალია ბოლომდე ყველაფერს ვერ ხვდებოდა, მაგრამ ისე თრთოდა და ისეთი ცხარე ცრემლებით ტიროდა, რომ მისი შემხედვარე ვერავინ ტირილს ვერ იკავებდა, ოთოს და თაზოსაც ღრმა მწუხარება ეწერათ სახეზე და ბავშვის უმანკო ცრემლი ადგებოდათ.

ზედმიწვევით ტრადიციული, ღირსეული ქართველი კაცების მსგავსად წინაპრების, მშობლების ხსოვნას პატივისცემას არასოდეს აკლებდა. მოხუცებულ დედას ისეთი მოწიწებით, ისეთი სითბოთი ექცეოდა, შეიძლებოდა აღამიანს შემუშობოდა კიდევ. ნამდვილი ოჯახიშვილი იყო, უმაღლეს დონეზე აღზრდილი. მამამისი სახელგანთქმული მეღვინე გური კანდელაკი დიდი დამსახურების გამო საბურთალოს საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონში დაკრძალეს. თამაზი გულიანად უვლიდა მამის საფლავს, შემდგომ მშობლების მუდმივ ადგილსამყოფელს. ხშირად მარტოც დადიოდა, სამარის ყველა დეტალი მისი მონაწილეობით გაკეთდა, დასრულებული სახე მიიღო, მერე თავადაც უდროოდ და მოულოდნელად საკუთარი დედ-მამის გვერდით

ჰპოვა საუკუნო ნავსაყუდელი სახელოვნად განვლილი ცხოვრებითა და საქართველოსთვის გაკეთებული საამაყო საქმეებით ვალმოხდილმა.

სიკეთით, მოვალეობის გრძნობით დამუხტული ადამიანი იყო, ბუნებრივად, ძალდაუტანებელი ცხოვრობდა, რაც კი შეეძლო სურდა ყველას დახმარებოდა, ყურადღება, სითბო, ახლობლობა არავისთვის დაეკლო. ამ დიდ ადამიანურ თანადგომას ყოველდღიურად გრძნობდნენ დისშვილები, ბიძაშვილები, დედაშვილ-მამიდაშვილები, მისი დიდი გულის სითბო ყველას სწვდებოდა და ყველასთან იმედიანი განწყობით მისვლას ახერხებდა.

ადამიანური თანაგრძნობის უნარი სისხლ-ხორცში ჰქონდა გამჯდარი. 2006 წელს მამიდაჩემი, მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი მარიამ წერეთელი მარტოობაში გარდაიცვალა. 97 წლისას მზრუნველი დისწული უვლიდა საგარეჯოს სააგარაკო სახლში. უთბილისოდ კი ვერ გაძლო, ჩემი მეგობრები მომენატრა, აქ ვერავის ვერ ვხვდებო, - განაცხადა და საკუთარ ერთოთახიან ბინას დაუბრუნდა ქალაქის ღრმა ცენტრში, ორბელიანის ქუჩაზე. ერთი წელი გაატარა მეგობრების შეხვედრა – ნატვრაში და მარტოდ – მარტო აღესრულა. თამაზი გვერდიდან არ მომცილებია, პანაშვიდებზე დაღვრემილ – დამწუხრებული იდგა, უკანასკნელ გზაზეც გააცილა და სხვა სამყაროში გადასული მამიდის შესანდობარიც წესისამებრ შესვა.

წიგნები ძალიან უყვარდა, უაღრესად განათლებული და წიგნიერი კაცი იყო. ჟურნალ – გაზეთებსა და ახალ წიგნებს დიდი ინტერესით კითხულობდა. ჩემი ავტორობით დაბეჭდილი ყველა წიგნს ვჩუქნიდი, აუცილებლად კითხულობდა, მერე შეხვედრისას ან ტელეფონით თავის პირუთვნელ აზრს მიზიარებდა, რომანი „დაუსრულებელი ზამთარი“ ძალიან მოეწონა, სკოლისა და ახალგაზრდობის წლები გამახსენაო.

თავადაც გულმოდგინედ, დაუღალავად მუშაობდა უმნიშვნელოვანესი წიგნების გამოსაცემად, ძირითადად ქართული მეღვინეობის ისტორიასა, დღევანდელობასა და პერსპექტივებზე. ძალიან მოსწონდა სქელტანიან ილუსტრირებულ წიგნებზე მუშაობა გამოჩენილ მხატვარ-გრაფიკოს გოგი წერეთელთან ერთად. „ასეთი ნიჭიერი და პატიოსანი კაცი ჯერ არ შემხვედრია, მაგასთან მუშაობა ნამდვილი სიამოვნებააო“, – მითხრა.

მატყუარა, არაკეთილსინდისიერი ადამიანებს დასანახავად ვერ იტანდა, მათთან ურთიერთობას მომენტალურად წყვეტდა, თავად კეთილი, უბოროტო და მიმტევებელი სხვებშიც მსგავს მისასალმებელ თვისებებს ეძებდა. ჩვენს არეულ-დარეულ ცხოვრებაში უხვად არსებული მანკიერებები აწუხებდა, აფიქრებდა, აფორიაქებდა. სუფრაზე შეხვედრისას იცოდა – ხოლმე ყველაფერი მიუღებლის კრიტიკა, სიმართლეს ვერ მალავდა, სულ საქართველოს უკეთეს მომავალს ნატრობდა,

ცხოვრების საფუძვლად საუკეთესო ქართული ტრადიციები მიაჩნდა.

თანამედროვე საქართველოს პირველი ანუ გამოჩენილი მეღვინე-ტექნოლოგი, ერთ-ერთი საუკეთესო სპეციალისტი, კაცური კაცობის ძნელად მოსაპოვებელი სახელის ღირსეულად მატარებელი თამაზ კანდელაკი 79 წლისთავის დაბადების დღიდან, რაც ყოველთვის 28 თებერვალს აღინიშნებოდა, ზუსტად ერთი თვის თავზე, 28 მარტს აღესრულა. მას უკანასკნელ გზაზე საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონისკენ ზღვა ხალხი და ცრემლიანი თვალები მიაცილებდა.

წავიდა თამაზი, მისი მაღალი სახელი და სამარადისო ხსოვნა კი დარჩა, ის სულიერ ცხოვრებას აგრძელებს შვილებში, შვილიშვილებში, ახლობლებში, რომლებიც ყოველთვის მაღლიერების გრძნობით იხსენებენ და მომავალშიც სიამაყით გაიხსენებენ წმინდა ხსოვნის შეუბღალავად.

პირადად მე როგორც კი თბილისის უნივერსიტეტის წინ გავივლი, რაც ყოველდღიურად ხდება, თვალები წამსვე მისი სახლისაკენ გამიბრბის და გაუნელებელი გულისტკივილით მახსენდება მაღალი, კაცურად ლამაზი, სიკეთით, სითბოთი და კეთილშობილებით სავსე თამაზ კანდელაკი, ვინც ღირსეულზე ღირსეულად განვლო ცხოვრების ურთულესი გზები და ისეთი სახელი დატოვა, დავიწყების ბურუსი ვერასოდეს რომ ვერ დაფარავს.

საქართველოს სახალხო არტისტი
ნინო ჩხეიძე

წლოვანებას თვითონ არ მალავს, თორემ მანდილოსანს, თუნდაც ხანდაზმულს, წლოვანებას როგორ ვკითხავდი. ოთხმოცდაცამეტიწიანი ყოფილა ქალბატონი ნინო ჩხეიძე (ნინიკო, როგორც მას თითქმის ყველა ეძახის) – საქართველოს სახალხო არტისტი, მარჯანიშვილის სახელობის თეატრის მსახიობი, დიდი უშანგი ჩხეიძის უმცროსი და.

მას ვიცნობ 1952 წლიდან, როცა ჩვენს ეზოში ყოფილ კამოს ქუჩაზე, ოთხსართულიანი სახლი ააშენეს და ბატონ უშანგის პირველ სართულზე მშენიერი ბინა მისცეს. აქ მასთან ერთად გადმოვიდნენ დედა უსათნოესი ქალბატონი ქრისტინე და მისი და ნინიკო, რომელიც ძალიან ძალე გაეცნო მეზობლებს და კარგი ურთიერთობაც დაამყარა. ახლა ამ ბინაში უშანგი ჩხეიძის სახლ-მუზეუმი, რომელიც ქალბატონ ნინიკოს საოცარი მონდობით შეიქმნა და ახლაც დიდი რუღუნებით უვლის ქალიშვილთან, ასევე მსახიობ მაია ტატიშვილთან ერთად.

ძალიან ვწუხვარ, რომ ლეგენდა უშანგი მხოლოდ ლოჯიის ფანჯარასთან მოსული მინახავს, ღლესაც, მეც უკვე ხანდაზმულს, არ მავიწყდება მისი ფიქრიანი თვალები, საოცრად რომ ასხივებდნენ! იმასაც ვნახობ, რომ ნინიკოს მიპატიუების მიუხედავად ვერ გავბედე ბინაში შესვლა და დიდ მსახიობთან მისალმებაც კი. არც შემდეგ მისი გარდაცვალება და გრანდიოზული გასვენება მავიწყდება.

ყოველ ზაფხულში გამოამზეურებს ხოლმე ნინო უშანგის ტანსაცმელსა და თეატრალურ კოსტუმებს, რამდენჯერ შევჩერებულვარ ურიელ აკოსტას კოსტუმთან და მინატრია – ნეტავ სცენაზე მენახა-მეთქი!

შესაშურია ქალბატონ ნინოს გარჯა, რომ ბატონი უშანგი უკვდავ მამულიშვილთა გვერდით მთაწმინდაზე გადაესვენებინათ, დრომ ხომ დაადასტურა მისი უკვადავება და სამართლიანად მიუჩინა ადგილი ამ წმინდა მიწაზე. ანდა როგორი საქმეა გამოჩენილი მოქანდაკის ელგუჯა ამაშუკელის ნაქანდაკევი ძეგლი ჩამოასხმევინო, რომელიც დაიდგა კიდეც მსახიობის საფლავზე.

... ამ რამდენიმე დღის წინ ქალბატონმა ნინიკომ დამირეკა და მთხოვა მასთან მივსულიყავი. სულ ორი-ოდე წუთი ვილაპარაკეთ. მერე კი

თავისი ხელით დაწერილი „წერილი-გახსენება“ და ნოველა „ფიქრები“ გადმოძცა. ყველამ იცის როგორ კარგად წერს ქ. ნინო. მან ხომ მშვენიერი მოგონებები თავის უკვდავ ძმაზე წიგნად „უშანგი“ გამოსცა! მის კალამს ეკუთვნის მეორე წიგნი, „აბსურდის-ტანი“ და მესამე წიგნსაც გვპირდება ეს უბერებელი, მხნე, ომახიანი ქალბატონი ნინიკო! შვილიშვილსაც და შვილთაშვილსაც მოესწრო და იმედი გვაქვს უკვე სტუდენტი ნიკოლოზის შვილსაც ჩაიგორებს კალთაში.

მრავალჟამიერ ჩვენო ნინიკო!

გთავაზობთ ქ-ნ ნინოს „წერილ-გახსენებასა და „ფიქრებს“

ნოდარ ზედელაშვილი

საქართველოს დამსახურებული
ჟურნალისტი

ბატონო ნოდარ

ჩემი ხანგრძლივი ცხოვრების მანძილზე (ახლა 93 წლის ვარ) ბევრ მოვლენას მოვესწარი. მოვესწარი მუნჯ კინოს, მოვესწარი ადამიანის კოსმოსში გაფრენას, მოვესწარი მაგნიტოფონის გამოგონებას (1946 წელი) და მოვესწარი ამ მაგნიტოფონზე, უშანგი ჩხეიძის პოეზიის და პროზის შედევრების ჩაწერას.

მოვესწარი შოთა რუსთაველის ძეგლის დადგმას – ზემელზე, მოვესწარი ტელევიზიის გამოგონებას, მოვესწარი კოტე მარჯანიშვილს და მოვესწარი უშანგის ძეგლის გახსნას მთაწმინდაზე – უშანგის საფლავზე – მოქანდაკე ელგუჯა ამაშუკელის ესკიზის და მაკეტის მიხედვით, ბრინჯაოში გა-

ცოცხლებულ უშანგის. ბრინჯაოში უშანგის ჩამოსხმა ძალიან ძვირი დაჯდა. დამეხმარნენ ამ საქმეში ჩემი საგვარეულოს ჩხეიძეები, რომლებსაც დიდი თანამდებობები აქვთ დღეს.

დამეხმარა მსახიობი ბატონი ოთარ მეღვინეთუხუცესი და თვითონ უშანგის სამეგობროს შვილები. დამეხმარა ზესტაფონის მთავრობა. უშანგის ძეგლის დადგმასთან დაკავშირებით, ელგუჯა ამაშუკელის ქვრივა – პოეტმა ლია სტურუამ მოითხოვა საავტორო ჰონორარი 10 ათასი ლარი და მივეცით კიდეც და უშანგის ძეგლის გახსნაზე რა ამბავიც იყო თვითონ ნახეთ თქვენც და ჩვენმა მეზობლებმაც.

ახლა ვამზადებ ჩემს მე-3 წიგნს გამოსაცემად: ჩემი პირველი წიგნია „უშანგი“, ჩემი მეორე – „აბსურდის-ტანი“.

იგი გერმანელმა კინორეჟისორმა ფაიტ ჰელმერმა გადაიღო დაღესტანში-ლაჰიჯში, რომელშიც მე ერთ-ერთ მთავარ როლს ვთამაშობ (ასიას).

გადაღებები მქონდა კავკასიონის მთებსა და ტაფობებში.

ბატონო ნოდარ, ახლა თუ არ გძინავთ, ვთხოვთ, მობრძანდეთ ჩემს ფანჯარასთან ქუჩის მხრიდან და იქ მოგაწვდით ჩემს დაწერილ „ფიქრებს“, ამ ნოველამ თავის დროზე დიდი პრემია მიიღო.

**თქვენი კეთილისმურველი
მსახიობი ნინო
(ნინიკო) ჩხეიძე
2013 წელი, 10 თებერვალი**

ჩემი ნოველა „ფიქრები“ დაწერილია 1972 წელს და ეხება იმ პერიოდს, როდესაც ჩემი შვილი მსახიობი მათა ტატიშვილი თეატრალური ინსტიტუტის სტუდენტი იყო.

ნინო ჩხეიძე „ფიქრები“

(თეატრალური ინსტიტუტის დაარსებიდან 30 წლისთავის იუბილე. ვუძღვნი მსახიობ დიმა ჯაიანს)

...შენ ჰვი, ბიჭო, ეგრე გამეტებით, რომ მირტყამ მაგ ფეხებს, ვერა ხედავ, რომ სულ დამიგლიჯე მკერდი? ცოტა ხელა იარე შე ოხერო, შენა...

...ეჰ შვილოსან..., მე განა ასეთი ვიყავ წინათ... ჩემი აშოლტილი ტანი მშვენება იყო ერთი დაბურული თვალუწვდენელი ტყისა და ჩემი მძალვრი ტოტები ქარიშხალში რომ მიწამდე იზნიქებდნენ..., ელვის ხმალივით ფლეთდა გრიგალის გულმუცელს, რომ სხვები დამეცვა.

ზამთრის ცივ დღეებში ვუჭვრეტდი ცის ტირილს, რომელსაც თავისი გამჭვირვალე კამკამა ცრემლები ალბათ დასაბნევათ ენანებოდა... ღრუბლების კალთებს უხილავე ხელებით ეპოტინებოდა..., იკარწახებდა... შიგ ცრემლებს აგროვებდა, ... მაგრამ ვერ იჭერდა მსუბუქ კალთებს, ვერ იმაგრებდა და უსხლტებოდა..., ეხსნებოდა და ებნეოდა პატარა პეპლებივით მოფარფატე თოვლის ფიფქებად..., ჩემსკენ ცეკვა-ცეკვიით და სიცილ-კისკისით რომ მოემურებ-

ბოდნენ... ერთ რამედ ღირდა მათი ყურება და მეც ღვთის მაღლით არავინ მიშლიდა...

... ალბათ დრო მიდიოდა და გაზაფხული თავისი ნებითა და სურვილით კარზე მომდაგებოდა..., ქორორს ამიშლიდა..., ფოთლებს ამიშრიალებდა... და ალერსიანი ჩურჩულით თავისი ჟრუანტელის მომგვრელ თბილ სუნთქვას გულში ჩამიღვრიდა... თრთოლვა ამიტანდა..., მხრებს გავეშლიდი და სადღაც გაფრენა მინდოდა ცის უსასრულობაში..., მაგრამ სად წავიდოდი...

... ჰოდა ასე, ვიყავი ჩემთვის არხეინად, უდარდელად. არც არავის არაფერს ვუშავებდი... და არც არავინ არაფერს მიშავებდა... მაგრამ, ვაი რომ ასე არ გაგრძელდა ბოლომდე ჩემი ყოფა...

... ერთ დღესაც ... აგრემც დაიქცა ის დღე და საათი... ვიღაცეები მოვიდნენ და აკი მომჭრეს..., მეც წამომაქციეს და სხვებიცა..., არ დავენანე მაინც იმ უდმერთოებს...

... ჩემი ტანი რომ შხუილითა და ტოტების ლაწა-ლუწით ძირს გართხმული ვნახე, გული ამომიჯდა და მწარედ ავტირდი... მაგრამ არავის ესმოდა ჩემი წუხილი...

... წამიღეს, სადღაც გამაქანეს და აი, პატარ-პატარა ფიცრებად დამჭრეს, ამ შენობაში მომიტანეს და იატაკად დამაგეს... დამაგეს იატაკად და ავერ რამდენი წელია აქა ვაარ.

... კიდევ კარგი ასეთ მხიარულ ახალგაზრდა გოგო-ბიჭებით სავეს შენობაში მოვხვდი და არა უღიმღამო ან პირქუში სასახლის კედლებს

შორის... რა ვუყვით მერე თუ ხანდახან დასვრილი ფეხებითაც მქელავენ, და გულმკერდიც თუ მათგან დაღარული მაქვს და ამოძენძილი... ახალგაზრდები არიან, გიჟმაჟები...

... დაუდევარნი... მოდიან და მიდიან... მოდიან და მიდიან დაუსრულებლად... განუწყვეტლივ... ალბათ დროც მიდის, მე ვერ ვამჩნევ თუ არა... ამასწინათაც იმოდენა რია-რია იყო, მეგონა რაც ღუნიაზე ხალხია, ყველა ჩემს ჯიბრზე აქ შემოვიდა... რათა ერთხელ კიდევ დარწმუნებულიყვნენ ჩემი უძლეველი მკერდი გაუძლებდა თუ არა...

... გაკუთხელი და კარგადაც ვარ. ცოტა დავიღალე და თვალი მივლულე... ღამის ბურუსის იღუმალებით მოცული ჩემთვის ვთმლემდი... და... აკი ის ცელქი და მოუსვენარი მთვარის შუქის ნამცეცა წვრილი სხივი გულზე დამეცა... საიდან შემოდვრა არ ვიცი... სხვა დროს არ მინახავს და... იმან ხომ ყველაფერი იცის, დადის თავის სამფლობელოში და დასრიალებს... ისეთი ცნობისმოყვარეა ყველაგან იჭყითება... ჰოდა მეც მესტუმრა, და იცით რა მითხრა იმ მაღლიანმა... რამდენი იქაქანა, და რამდენი იტიტინა...

... შენაო... მე მითხრა... პარკეტი ხაარო, მუხის პარკეტიო... ესაო ინსტიტუტიაო... ესაო უბრალო რამე კი არ გეგონოსო... აქაო სცენააო, აქაო ხელოვნებააო... არტისტობაო... დიდე-

ბაო... ტაშებიო, ალტაცებაო, ერის სულიო, კულტურაო... და რა ვიცი კიდევ რა თქვა იმ დალოცვილმა... შე მართლა ხე და ნაფოტოო, მე მომადახა... შე უგრძობელოო... აქამდე როგორ ვერ გაიგე სადა ხარო... და ვისთანა ხარო... ამდენი წლებიო... გაბრაზდა, აპილპილდა და გაიჭაჭა... ის პაწაწინა სხივი მთავრისა, შარიშურით თავისი სხივების კაბა გადაჭრა სიჩქარითა და გაუჩინარდა...

ბიჭოს... მე პარკეტი ვყოფილვარ თურმე... ინსტიტუტის მუხის პარკეტი... თურმე ჩემს მკერდს მომავალი მსახიობები დაალაჯებენ... იზრდებიან... და მიდიან ცხოვრების დიდ და ღამაზ გზაზე...

... ასში ერთი ხომ მაინც დადგება დიდი ოსტატი... ხომ აენტება ჩირაღდანით აელვარებული სცენის ვარსკვლავად... ჰოდა მეც მეტი არაფერი მინდა...

... მოდი ბიჭო შენი ჭირიმე... დამკარი შენი მძლავრი ფეხი გულმკერდზე... დამფლითე... დაწყვიტე... ჩემი გულის ძარღვები, ალაღია შენ გენაცვალე, შენა... იქნებ სწორედ შენ ხარ ის ჭაბუკი ხელოვნების სიყვერულით რომ აელვარდები... ჩაუქრობელ კელაპტარივით, რომ აენტები... და შენს გულს დასწვავ და დაფერფლავ მის სიყვარულში...

მსახიობი *ნინო ჩხეიძე*
1972 წელი.

ფსიქოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, სრული პროფესორი გივი მერაბიშვილი, წლების მანძილზე მოღვაწეობს „საზოგადოება ცოდნაში“, მუშაობს მომავალი თაობის ყოფა-ცხოვრებასთან დაკავშირებულ მრავალ პრობლემატურ საკითხზე. ამავე დროს პროფესორი გ. მერაბიშვილი ეწეოდა და ეწევა საკუთარ შემოქმედებას. გთავაზობთ მის ორ საინტერესო ნაწარმოებს.

ხალხი და ხელისუფალი

ნიკო და სიკო მეგობრობაში შეაბერდნენ ერთმანეთს. რა აღარ უნახავთ ცხოვრებაში, ბევრი რამ კი საკუთარ ტყავზეც გამოუცდიათ. ამიტომ თითქოს გაკვირვების გრძნობაც დაკარგეს, მაგრამ მაინც გაჰკრავთ ეჭვის ჭია, იქნებ და რაღაც სხვანაირად არის.

ახლაც მისხლომიან ახალი წლიდან შემორჩენილ მცირე სუფრას, პატარა ჭიქებით წრუპავენ ღვინოს და წარსულს იგონებენ. ცალი თვალი და ყური ტელევიზორისკენ გაურბით, იქნებ საინტერესო რაიმე ითქვასო.

- შეხედე, კაცო, ეს ბიჭები როგორ მსჯელობენ, - აღნიშნა სიკომ და ნიკოს ყურადღება მიაპყრო ტელეგადაცემას, სადაც დიქტორი უმრავლესობის და უმცირესობის წარმომადგენლებს აპაექრებდა.

- თქვენ ხალხი მოატყუეთ ცრუ დაპირებებით და ახლა გაურბიხართ მათ შესრულებას, - საყვედურობს ოპოზიციონერი. - ჩვენ რასაც ვპირდებოდით

ხალხს, ეს რეალურ გათვლებზე იყო გაანგარიშებული.

- თქვენ ამდენი წელი ატყუებდით ხალხს. ვინ გიშლიდათ კეთილი საქმის შესრულებას. ხალხი ბრძენია და იცის, რომ დღეს თუ არა ხვალ ყველა სურვილი შეუსრულდება. - ბრძანებს უმრავლესობის წარმომადგენელი.

- ხალხი მართლაც ბრძენია და მალე მიხვდება, რომ ჩვენთვის უნდა დაეჭირა მხარი. ჩვენ კარგად ვიცით მათი სატყვივარი და ხელისუფლებაში დაბრუნების შემთხვევაში გაცილებით მეტს გაუუკეთებთ, ვიდრე გუშინ ვპირდებოდით. - არ ცხრება ოპოზიციონერი.

ხალხის მოთხოვნა და სურვილი ჩვენთვის გადამწყვეტია და კიდევ ისაა მთავარი, რომ მხარი ავუბათ მათ გამოწვევებს.

- ამათი შემხედვარე, ხალხი ჩოგბურთის ბურთი გეგონება - გადაუგდე-გადმოგიგდებს. - შენიშნა სიკომ.

- შენ ცოტა აურიე, აი! ვირის აბანო ხომ არ მოგენატრა? - გაცხარდა ნიკო.

- რას მანიშნებ, ხომ გაგივია ხალხი ციხეშიაო.

- ჰოდა, რომ ჩავსვამენ, მერე დაადგინე გარეთა ხალხი ვგობია, თუ შიგნითა.

- ისე, მეც რა ამ ბიჭების მსჯელობა გამიკვირდა, ყოველთვის არ ხდებოდა აპელირება ხალხზე! ხალხის ხელისუფლებათ, ხალხის სამსახურში ყოფნაო... – მოლბა სიკო.

- გახსოვს კომუნისტების ლოზუნგი: „დეპუტატი ხალხის მსახურია“. - გაიხსენა ნიკომ.

- ვა, კაცო, მაინც როგორ ხდება, რომ ამ ბრძენი ხალხის მიერ არჩეული დეპუტატები ათასგვარ სანქციებს იგონებენ მათსავე წინააღმდეგ. სანქციები ეხება გადასახადების გადაუნდებლობას, უბილეთო მგზავრობას, ქუჩაში გადასვლას, სიგარეტის მოწვევას და ათას მსხვილმანს თუ წვრილმანს.

- ეგ ლავუაზიეს კანონია, ჩემო სიკო.

- კომუნისტებიც, ფაშისტებიც ხალხის წამყვან როლზე ლაპარაკობდნენ და ამიტომაც აწყობდნენ ხალხმრავალ ზეიმებს მასების როლის საჩვენებლად.

- მაინც როგორ ხდება ხალხის აზრის გათვალისწინება, როცა ხელისუფალი ტრიბუნიდან მოძღვრავს აუდიტორიას და მეორე მხრიდან მხოლოდ ტაშით პასუხობენ? – ისევ აამღვრია წყალი სიკომ.

- სწორედ ეს ტაშია ხალხის აზრი, სურვილი და გამოწვევა, – პასუხობს ნიკო და იხსენებს ილიას გამონათქვამს: „ქვეყნაზედ ზოგი იმისთანა საგანია, თუ არ დაინახე, ვერ ირწმუნებ, და ზოგიც იმისთანაა, თუ არ ირწმუნე, ვერ დაინახავ“.

- გამოდის, რომ ტაში ხელისუფალს ზოგ რამეში დაარწმუნებს, ზოგს დაანახებს და ისიც შესატყვისად იმოქმედებს.

ეს შესატყვისი ქმედება ხშირად ძალიან ეშმაკურია. აქ ნიკომ გაიხსენა ამბავი, თუ როგორ დაარქვეს უპატრონო ბავშვთა სახლს მაქსიმ გორკის სახელი. ბავშვებს მოუყვინნენ ორი ცნობილი ადამიანის – პუშკინის და გორკის ცხოვრებისეული პერიპეტეიების შესახებ. პუშკინზე საუბრისას ხაზი გაუსვეს, რომ ის იზრდებოდა შეძლებულ ოჯახში, სწავლობდა გამორჩეულ ლიცეუმში და ასე შემდეგ. გორკის ბიოგრაფიიდან გაიხსენეს მომენტები, როცა მას ლუკმა-პურის საშოვნელად უხდებოდა ხეტიალი სხვადასხვა კუთხეში, მძიმე შრომა და მათხოვრობაც კი. ამის შემდეგ ბავშვებს შესთავაზეს არჩევანის გაკეთება პუშკინსა და გორკის შორის, თუ ვისი სახელობის იქნებოდა ბავშვთა სახლი. ბავშვებმა კარგად დაინახეს მსგავსება გორკის ბიოგრაფიასა და საკუთარ ცხოვრებას შორის და ერთხმად აირჩიეს ეს უკანასკნელი.

- როცა ხალხი მონაწილეობს პროცესში, მაშინ უჩნდება მნიშვნელობის განცდა, – თქვა სიკომ.

- ეს ძალიან ჰგავს „მოფრისა“ და „ხაზეინის“ ძველ ამბავს. – გაიხსენა ნიკომ: „მაშინა“ ჩემია, ოლონდ „ხაზეინისა“. „რულს“ საითაც მინდა იქით მივატრიალებ, ოლონდ „ხაზეინი“ მეუბნება აქეთ მოატრიალე, იქით მიატრიალეო.

- ჩვენ გვინდა თუ არა, მაინც ვაქცევთ სხვების აზრს ყურადღებას.

- რა თქმა უნდა. მაგრამ განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა ფრაზა: რას იტყვის ხალხი! მართლაც, ადამიანებს პანიკურად ეშინიათ, თუ რას იტყვის მეზობელი, თანამშრომელი, ქუჩაში გამვლელ-გამომვლელი.

- ეშინიათ იმიტომ, რომ დაგიყრიან ჭორს და მერე ამტკიცე ასე არააო.

ნიკომ და სიკომ კიდევ ბევრი იფილოსოფოსეს, საუბარში დროც მოკლეს და თითქოს დასძულ კითხვებსაც პასუხი გასცეს. სიკომ მაინც არ მოისვენა და ხელახლა იკითხა: მაინც როგორ ითვალისწინებს ხელისუფლება ხალხის აზრს, მარტო ტაშის დაკვრაზე დაკვირვებით?

- ამისთვის არსებობს სოციოლოგიური გამოკითხვები, განცხადებების ანალიზი და სხვა. – განმარტა ნიკომ.

- მერე, რომ ამბობენ, ამდენი განცხადება დაწვერე და პასუხი არ მიმიღიაო, ანდა სოციოლოგიური გამოკვლევები მიკერძოებულიაო.

- ჩემო სიკო, მორწმუნეს და ურწმუნოს რა გამოლევს, მაგრამ მთავარია საქმე ისე წარმოადგინო რომ ეჭვი არ ჩნდებოდეს.

- მერედა როგორ უნდა მოახერხო ეს?

- სწორედ ამის დიდოსტატი იყო დეიდა მარო. ის არასოდეს არ იტყოდა მე ასე მსურსო, ასე გააკეთეთო. ყოველთვის ამბობდა, ეს საქმე ასე უკეთესად გამოვა; ოთახი დავალაგოთ, საჭმელი გავაკეთოთ, გაკვეთილები ვისწავლოთ, ბაზარში წავიდეო. ყველამ იცო-

და, თუ რომელი საქმე ვის ენებოდა და ისიც იწყებდა შესრულებას. მას არ ჰყავდა მომდურავი არც მეზობლობაში, არც ახლობლობაში. მას ერთნაირად აფასებდნენ როგორც საკუთარი, ისე ქმრის ნათესავები.

დეიდა მარომ ჩათვალა, რომ პავლეს მიერ შეუღლებლად არჩევის შემდეგ მან მიიღო ეს უფლება-მოვალეობები, რასაც რასაც პავლე პირნათლად ასრულებდა.

მას არ უჭირდა გადაწყვეტილების მიღება, რაშიც ბუნებრივი ნიჭი და ცნობებისუფელი გამოცდილება ეხმარებოდა, მაგრამ ზოგჯერ დგებოდა კრიტიკული სიტუაცია, როცა არ ჰქონდა მზა პასუხი. სწორედ ამ დროს გაისმოდა უმნიშვნელოვანესი ფრაზა: პავლეს უნდა ვკითხო.

გარკვეული დროის შემდეგ მოპასუხე იღებდა ამომწურავ პასუხს: პავლე თანახმაა ან პავლე წინააღმდეგია.

- იქნებ მართლა ეკითხებოდა დეიდა მარო პავლეს? – ჩაიჭირქილა სიკომ.

- შენ ჭკვიანი კაცი ხარ და ამ მაგალითზე არ გაგიჭირდება მიხვედრა. კეთილშობილი ძია პავლე გარდაიცვალა და დეიდა მარო რამდენიმე წელი აგრძელებდა ჩვეულ საქმიანობას. ერთ დღესაც ისევ დადგა მომენტი, როცა არ ჰქონდა მზა პასუხი. კვლავ გაისმა მისი უდრტვინველი კილო: პავლეს უნდა ვკითხო.

ახლობლები ჯერ შეშფოთდნენ, მაგრამ შემდეგ მიხვდნენ რაშიც იყო საქმე. უცხოებმა იფიქრეს, ალბათ წარმოდგენით უკავშირდება მეუღლესო. მარ-

ტოდ დარჩენილ დეიდა მაროს კი ჩაეცინა: ჩვეულება რჯულზე უმტკიცესიაო.

ნიკოს და სიკოს ყურადღება ისევ მიიპყრო ტელევიზიით გამომსვლელმა. იგი ჩვეული რიხით მოგვმართავდა: - ჩვენი ყოველი მოქმედება ხალხის მოთხოვნითაა ნაკარნახევი. ჩვენ ყურს ვუვლებთ მათ მაჯისცემას და ვახდენთ შესატყვის რეაგირებას. ვინმეს სამართალში მიცემა თუ თანამდებობაზე დანიშვნა ხალხის ნება-სურვილით ხდება...

- მაგარია, ჰა! – წამოსცდა სიკოს.

- ე.ი. უკვე ჰკითხეს პავლეს და მილეს მისგან პასუხი. – დაასკვნა ნიკომ.

- სწორად ყოფილა ეკლესიასტეში: დროება მოდის, დროება მიდის, ყველაფერი იგივე რჩება.

- ძირითადად ასეა, თუმცა რაღაც იცვლება, რაც ასე შეიძლება გამოიხატოს:

პავლე ისევ პავლედ რჩება,

მარო დაროთი იცვლება.

05.01.2013

იტალიური ეზო

- ე, სხვა ეშხი იყო, იუზგარ, სხვა ეშხი. ტკბილად ვცხოვრობდით ყველა. ცოტა გვქონდა თუ ბევრი, ერთმანეთს ლუკმას არ ვამადლიდით. ქართველი იყო, სომეხი, რუსი, ებრაელი თუ ბერძენი, ერთმანეთში არ ვარჩევდით. ერთმანეთის ენას ვსწავლობდით, რით არის ცუდი, რამდენი ენაც იცი, იმდენი კაცი ხარ. მერე რა მეზობლობა გვქონდა. დავსხდებოდით ეზოში. ზოგი რას

მოიტანდა, ზოგი – რას. ვსვამდით თითო ჭიქას და ვესიყვარულებოდით ერთმანეთსა. აბა ახლაა კარგი! შეიკეტები შენთვის მერვე თუ მეთოთხმეტე სართულზე, უყურებ ტელევიზორს, არც მეზობელს იცნობ, არც ნათესავსა.

- ჰო, მეზობლობას რა სჯობს. გახსოვს, ანჟიკა რო საერთო სამზარეულოში საჭმელში მარილს ჩაგიყრიდა, მერე შენც გინებით და ფურთხებით იკლებდი ეზოს. ანდა სეროჟას ბიჭი გახსოვს, ისე არ დაარტყამდა ბურთს, რო შენი ფანჯრისთვის ლაწა-ლუწი არ აეტეხა. ისა, ნატაშამ რომ შენი „კერასინკა“ ააბოლა და შენ ცოლს ინფარქტმა კინაღამ დაარტყა. ე, რომელი გავიხსენო.

- შე კაი კაცო, რა ცუდს იხსენებ, კარგიც ხო ბევრი იყო. მივდი-მოვდიოდით ერთმანეთთან. ხან ქუჩაში ვხვდებოდით ერთმანეთს, ხან აბანოში.

- მიხვიდ-მოხვივდოდი, აბა რას იზამდი, ტელეფონი არ იყო, რომ დაკავშირებოდი. სახლში აბაზანა არ გვქონდა და აბანოში იმიტომაც დავდიოდით. აბა!

- ე, შენ კაცი ვერ მოგთავებს, სულ ცუდი როგორ გახსოვს. მაინც კარგი იყო იტალიური ეზო.

- იტალიური არა, ესპანური. ჩვეულებრივი თბილისური ეზო იყო, რა!

მართლაც საინტერესო იყო ეს ჩვენი არცთუ შორეული წარსული და, ალბათ, ბევრს აქვს მისი ნოსტალგია. ამან თუ ამიყოლია ამას წინათ მეც. მივდივარ რუსთაველზე. თითქოს ბევრი ხალხია, მაგრამ ჩემი ნაცნობი არავინაა. სად არიან ჩემი მეგობრები, „თანა-

ბირჟავიკები“?! თავისუფლების მოედნიდან ჩაყვები პუშკინის ქუჩას, შევეუხვე ვერცხლის ქუჩაზე და შევეყვი მის ერთ განშტოებას. ამ პატარა, ვიწრო გასასვლელს ჯერ მილიციის, შემდეგ კი ნაკაშიძის სახელი დაარქვეს. ამ ქუჩის ოცდახუთ ნომერში პატარა ორსართულიანი შენობა იდგა, რომელიც სამოციან წლებში ავარიული გახდა. ამიტომ მისი მცხოვრებლები გამოსასხლეს და სხვადასხვა უბანში განასახლეს. მაშინ ამბობდნენ, რომ სახლს გაამაგრებდნენ და ისევ საცხოვრებლად ვარგისი იქნებოდა. ახლა რომ ჩავუარე იმ ადგილს, შენობა სადღა იყო, სიცარიელე დამხვდა. გულდაწყვეტილი ვიდექი და ვინსენები იქ მიღებულ შთაბეჭდილებებს.

ამ სახლში ბავშვობიდან დავდიოდი. იქ დეიდაჩემი ცხოვრობდა თავისი ოჯახით – კეთილი მეუღლით და მოწესრიგებული ქალ-ვაჟით. აქვე დავუმეგობრდი ჩემ თანატოლ მურთაზს, რომელთანაც ყოველთვის მიმიწევდა გული. ჩვენ უამრავ გასართობს ვიგონებდით, რომლებიც ზოგჯერ სარისკოც კი იყო. რაიმე ხიფათის თავიდან ასაცილებლად დეიდაჩემისაგან თავისი ვაჟი გვყავდა მოჩენილი. როგრც კი ეზოდან დავაპირებდით გასვლას, მაშინვე გაიგებდით მის შეგონებას:

- გურამ, შვილო, წაჰყევი ამ გოგებს, რაიმე ხიფათში არ გაებან.

გურამიც სერიოზული სახით გამოგვყვებოდა და თვალს არ გავცილებდა. ჩვენც ჯერ წესიერი ბავშვებივით მშვიდად მივდიოდით რუსთაველზე, ჩაუხვევდით „ალექსან-

დრეს“ ბაღში და იქიდან გავდიოდით კოლმეურნეთა მოედანზე. ამ დროს მურთაზი მანიშნებდა მიმავალ ტრამვაიზე და ორთავე ვახტებოდით მას. შემდეგ ვახტებოდით პირდაპირ და უკუღმა („ზადნით“) და რაც უფრო ღელავდა ამის შემხედვარე ხალხი, ჩვენ მით უფრო ვაჟკაცებად ვგრძნობდით თავს. ხანდახან გურამიც იძულებული იყო აგველოდა, რომ დეიდას დანაბარები შეესრულებინა. ერთხელ ისე დაეზღერთა ჩამოხტომის დროს, ფეხიც იტკინა და შარვალიც გაიხია.

- გურამი შვილო დაანებე თავი ამ დამთხვეულებს. თავში ქვა უხლიათ და მუცელში სამართებელი, - ველარ ფარავდა აღშფოთებას დეიდა.

ამის შემდეგ ცოტა ხანს მეკრძალებოდა დედის გარეშე იქ მისვლა. ასევე გამკაცრდებოდა ხოლმე მურთაზის დედაც. გადიოდა დრო, ჩვენ „ვსწორდებოდით“ და მერე ისევ თავიდან იწყებოდა ყველაფერი.

ერთ დღეს ბურთის ყიდვა გადავწყვიტე. გავუარე მურთაზს და გავედით ბერიას მოედანზე (ახლანდელი თავისუფლების მოედანი), სადაც იყო სპორტული მაღაზია „დინამო“. ავარჩიეთ ფეხბურთის ბურთი, იქვე გავბერეთ და მოუთმენლობისგან რამდენჯერმე ავკენწლე კიდეც.

- ბიჭებო სად აპირებთ თამაშს. ახლა სტადიონზე წახვალთ თუ ეზოში გაქვთ დიდი მოედანი? – ეშმაკურად გვეკითხება გამყიდველი.

- აგერ არაა მოედანი! – აჰყვა ემოციებს მურთაზი.

- მაშინ გადი მოედანზე და გადმოგიგდებ ბურთს, - განვაცხადე მე.

ცოტა ხანში კარგი ბურთაობა გავმართეთ ბერიას მოედანზე. ვხედავთ, გამორბის მილიციელი, ჩვენ კი არ გვინდა შერცხვენილები გავიქცეთ. მცირე ხანს ვაპამპულავეთ იგი და როცა მის დასახმარებლად მეორე მილიციელი გამოემართა სტვენით, მაშინ კი მოვკურცხლეთ შინისაკენ.

გასართობი არც ეზოში გვაკლდა. ყოველ დღე რაღაც ხდებოდა. მე და მურთაზი ზოოპარკში გადაღებულ სურათებს ვათვალიერებთ.

- ეს სურათები „ლუბიტელის“ გადაღებულსა ჰგავს, აი! – გვესმის თავს წამომდგარი ძია არშაკას ხმა.

- ჰო, ეს ჩვენმა მეგობარმა გადაგვიღო თავისი ფოტოაპარატით. – მიუგო მურთაზმა.

- მურთაზ-ჯან, არ შეიძლება რო ეგ თქვენი მეგობარი აქ მაიყვანოთ თავისი აპარატით?

- რატომაც არა.

- ჰოდა, მაიყვანე, რო გადამიღოს ტვალეტში როგორ ვზივარ „ზონტიკით“ და მეორე სართულიდან წყალი როგორ მესხმება. ვინ არ შევაწუხე, არავინ ყურადღება არ მამაქცია. ახლა მინდა გაზეთში გავაგზავნო.

- კი, ძია არშაკ. ხვალვე მოვიყვან.

მეორე დღეს მოდის ნოდარი თავისი „ზენიტი“ და მთელი ეზოს თანდასწრებით ემზადება სურათის გადასაღებად. არშაკა შევიდა ტვალეტში, ჩაცუცქდა და ქოლგა გაშალა.

- ძია არშაკ, შარვალი უნდა ჩაიხადო, თორემ ისე რას მიხვდებიან სადა ხარ. – სერიოზული სახით ამბობს ერთი მოესეირე.

- უფრო ნატურალური რო იყოს? – ცდილობს თავის გამართლებას არშაკა.

- ხო, აბა რა. თანაც სახე ისეთი უნდა მიიღო, თითქოს რაღაცასაც შერები. – აგულიანებს მეორე მეზობელი.

ორი დღის შემდეგ ნოდარმა მოიტანა ფოტო, რომელზეც არშაკას სახე დაძაბული და თვალები დაჭყეტილი ჰქონდა. საერთო სიცილ-ხარხარს შემოესწრო არშაკას უფროსი ვაჟი სეროჟა, რომელმაც ჯერ იცინა, შემდეგ კი აღშფოთება ვერ დამალა.

- შენ გამოშტერდი, აი. ამისთანა სურათი რომ გამოქვეყნდეს, ტვალეტს კი არ შეგვიკეთებენ, შენ საგიჟეთში გაგამწესებენ.

ამ ეზოს უმთავრესი კოლორიტი მაინც ნინა „ტოტა“ იყო. მას არაფერი გამოეპარებოდა და არც არავის ქმედებას დატოვებდა უკომენტაროდ.

- ერთი შეხედვით, სარგადაყლაპულივით არ გაჯგბიშულა ეს ოხერი. მამაჩემ ტიგრანასა აქ ცხონება, მას თუ თავში ჭკუა ჰქონდეს.

- მაშოს დამიხედეთ, როგორ გამოპრანჭულა, ნამდვილი „კუხნის“ დელოფალია.

- იმ დღეს კლავა მეუბნება, ამ სახლში ყველაზე ძვირფას სადილებს მე ვაკეთებო. კარგს ჭამ, კარგს სვამ, შენს ტვალეტს ახარებ, მე რა ნიშნს მიგებ.

ნინა „ტოტამ“ გვთხოვა, ბინაში ავეჯის გადაადგილებაში მივხმარებოდით. ეს პროცესი დავამთავრეთ და ჩემი ყურადღება მიიქცია კედლის სისქემ და ფანჯრის რაფების უჩვეულო სიდიდემ.

- ე, ამ „პადაკონიკებს“ ვენაცვალე. – თქვა აღელვებულმა ნინა „ტოტამ“ და ორივე რაფას აკოცა. – ამან გადაგვარჩინა მე და ჩემი მიშა. ჩვენს ქვემოთ რო „შინსახკომელი“ კაკო ცხოვრობდა, თქვენ გაგიგონიათ? სიფხიზლეში ისეთი მორიდებული იყო, მთელ ქუჩას თავჩაღუნული გამოივლიდა, შეიკეტებოდა სახლში და ეზოშიც იშვიათად გამოჩნდებოდა. მაგრამ ხშირად სვამდა და მერე იწყებოდა უბედურება. თურმე კაცი ვერ იტანდა იქაური წამების ყურებას და ეს რომ დაევიწყებინა, ამიტომაც სვამდა. მოვიდოდა მთვრალი, გადარეული, ჯერ ცოლ-შვილს ააწიოკებდა და მერე სროლას იწყებდა. ჩვენ ყურდაც-ქვეტილები ვისხედით და ველოდით მის მოსვლას. როგორც კი ქვემოდან ყვირილის ხმას გავიგებდით, მე და მიშა შევხტებოდით „პადაკონიკზე“ და გავისუსებოდით. მერე ლოგინებიც აქვე დავაგე და ვიძინებდით კიდევაც.

- თქვენხელა შვილიშვილები უნდა მყავდეს და ამიტომ გეტყვით, - განაგრძო დამორცხვებული ღიმილით ნინა „ტოტამ“, - კაკოს ცოლმა გვითხრა, რო რამდენიმე დღე შეგიძლიათ მშვიდად იყოთ, ის მივლინებაშიაო. ერთ ღამესაც ვწევართ მე და მიშა და ვნებივრობთ რაღა. ისე გავერთეთ, რო კაკოს მოსვლა არც გავცივია. თურმე

ადრე დაბრუნებული გაგიჟებული მთვრალი. რო დაიწყო სროლა, მე და მიშა ერთმანეთს ვასწრებდით „პადაკონიკებისაკენ“. ვილას ახსოვდა ნიფხავი და პერანგი! მთელი ღამე ასე შიშის კანკალით გავატარეთ ტიტლიკანებმა.

მეორე სართულზე ერთ პატარა ოთახში ძია ჟორა ცხოვრობდა. ეს იყო ახალგაზრდობაგადავლილი, მაგრამ მხნე და გამართული, სიმპათიური კაცი. თავისი ულვაშებით და ეშმაკური გამომეტყველებით ძალიან წააგავდა რაჯკაპურს, რომლის ფილმები „ავარა“ და „ბატონი 420“ იმდროს საკმაოდ პოპულარული იყო. იგი ქალების მუსუსი იყო. თუმცა მეზობელს არც სხვანაირად შეხედავდა და არც გადაკრულ სიტყვას აკადრებდა. იგი არსად არ მუშაობდა და ვერ გაიგებდი რას საქმიანობდა. არადა თითქმის ყოველ დღე საქმიანი კაცივით გარეთ გადიოდა კარგად გამოპრანჭული და დავარცხნილ-გაპარსული. ყველასთან საერთო ენას გამონახავდა – ქურდებთან, ძველ ბიჭებთან, ყომარბაზებთან. ზოგჯერ ბუნაგსაც აწყობდა მოთამაშეებისთვის და მოგებულისაგან პატარა წილსაც იღებდა. მაგრამ მისი ძირითადი შემოსავლის წყარო მაინც ქალები იყო. ზოგი რამდენიმე დღით თუ თვით მოჰყავდა, ზოგი კი წლობით რჩებოდა მასთან. ვის არნახავდით საერთო სამზარეულოში მის ნავთქურასთან მოტრიალეს – კლავას, გალიას, ლუბას, აშხენას, ქსენიას თუ ლენას. საინტერესო კი ის იყო, რომ ყველა მათგანი „ოფიციალტკად“ ან „ბუფეტრიცად“ მუშაობდა,

სწორედ მათ ხარჯზე ცხოვრობდა ალფონსი ჟორა.

ის კი არა, ზოგჯერ ჩვენც გვისარგებელია ამ ვითარებით. მე და მურთაზი ორ მეგობართან ერთად ჩავედით სარდაფში საქეიფოდ. იქ კი თურმე ჟორას კლავა მუშაობდა, რომელიც იმ მომენტში უთანხმოების გამო მისგან წასული იყო. კლავამ დიდი პატივი გვცა და არაფრით ფულიც არ გამოგვართვა.

- კლავა კაი ქალია და ჟორასთან უნდა შევარიგოთ. – მეუბნება გულაჩუყებული მურთაზი.

- აბა რა, ბიჭო, რა პატივი გვცა. ჩვენც ხო რამით უნდა გადავუხადოთ. – არ ჩამოვრჩი მეც.

ცხელ გულზე ძია ჟორას იმდენი ველაპარაკეთ, რომ რამდენიმე თვით დავაბრუნეთ კლავა. ის კი გახარებული თავის დუქანში გვეპატიჟებოდა, მაგრამ ჩვენ ვნამუსობდით და ხშირად არ ვაწუხებდით, მხოლოდ დიდი უფულობისას მივდიოდით.

ერთ დღეს დეიდას ქმარმა თავისი ინსტიტუტის თანამშრომლები დაპატიჟა ოჯახში და მეზობლებიც მიიწვია. მათი სადღეგრძელოს დროს თამადამ რატომღაც ყველაზე მეტი ყურადღება ჟორაზე გაამახვილა.

- თქვენ გაგიმარჯოთ, ბატონო ჟორა. ნამდვილი კულტურული, განათლებული და მეოჯახე ჩანხართ. თქვენნაირი ხალხი უნდა ჭარბობდეს ჩვენს ქალაქში, რომ იყოს ოჯახის სიმყარე და მაღალი ზნეობა.

- ეს კაცი მე მაშაყირებს თუ რა უნდა ვერ გავიგე, – გადმომიჩურჩულა

ძია ჟორამ. – ხო არ უნდა ოფოფები დაეუფრთხო, აქედან რომ გავალთ, რა თქმა უნდა, თორემ ამ ოჯახს ვერ ვაკადრებ ცუდად მოქცევას.

- ეგ თქვენ არ გიცნობთ და ამიტომ ნუ მიაქცევთ ნასვამის ნათქვამს დიდ ყურადღებას, – შევეცადე დამემშვიდებინა.

როცა წამოვიზარდეთ ბიჭები, ძია ჟორა ქალებზე ჩამოგვიგდებდა ხოლმე საუბარს.

- ჰა, როგორაა, ბიჭებო, საქმე, ჩემი დახმარება ხომ არ გჭირდებათ, ეგ მაინც მეხერხება - „გაგაგულავებთ“.

- მაღლობთ, ძია ჟორა, ჩვენითაც ვახერხებთ ცოტა-ცოტას. – პასუხობდა მურთაზი.

- ჰო, ვხედავ არ იბნევით. მიდით, მიაწეკით ცხოვრებას, მეტი რა შეგრჩებათ.

ჟორას გვერდით ცხოვრობდა მისგან დიდად განსხვავებული არტემ ნერსესოვი. იგი მართლაც განათლებული, საკმაოდ ცნობილი მეცნიერი იყო. სთავაზობდნენ უფრო კეთილმოწყობილ ბინას, მაგრამ ვერაფრით ელეოდა პატარა ჩაბნელებულ ოთახსა და შუშაბანდს. იგი შუახანს გადაცილებული უცოლშვილო კაცი იყო თავის მყარ ნაჭუჭში ჩაკეტილი.

ნეტა რას ჩაბლაუჭებია ამ ბინასა და ეზოს. მეზობლებთან მაინც ჰქონდეს რამე ურთიერთობა. მეტი სწავლისგანაა დაცენტრილი, – იტყოდა ხოლმე ნინა „ტოტა“.

არტემ ნერსესოვი მხოლოდ რუსულად ლაპარაკობდა. მასთან მიმართვის დროს აუცილებლად არტიომ

ლუკიანოვიჩი უნდა გეწოდებიანთ, წინააღმდეგ შემთხვევაში საერთოდ არ გაგცემდათ ხმას ისედაც სიტყვაძუნწი.

პირველ სართულზე დედა-შვილი სათენიკა და ვართუშა ცხოვრობდნენ, რომლებიც სხვადასხვა საკითხზე ცდილობდნენ არტემის შეწუხებას. როგორც წესი, იგი ცდილობდა უპასუხოდ დაეტოვებინა დედა-შვილის შემოძახება, განსაკუთრებით მაშინ, როცა ისინი სომხურად ეტყოდნენ რაიმეს და სახელსაც უწოდებდნენ.

- , - ჩაიბურტყუნებდა თავისთვის არტემი და ოთახში შეიკეტებოდა.

არტიომ ლუკიანოვიჩს თითქოს არც სპორტი უყვარდა და არც ის აინტერესებდა, ფეხბურთში „დინამო“ მოიგებდა თუ „არარატი“. მაგრამ, თურმე...

ერთ ავადმოსაგონარ დღეს, როცა „არარატი“ „დინამოს“ მოუგო, გახარებული სომხები ერთმანეთს ულოცავდნენ და მხოლოდ დაბოლმილი ქართველების შიშით ვერ ბედავდნენ ემოციების ხმამაღლა გამოხატვას.

სწორედ ამ დღეს, ჩვეულებრივ შემოსძახა ვართუშამ მწივანა ხმით – არტუშ!

- ჰამე. – დამტკბარი ხმით გაეპასუხა არტემი.

- ჰო მე მაგის... – არ არის ყვავით ჩამოსაგდები! – აბობოქრდა სოსო. – აკი არ მაინტერესებს ფეხბურთით. ნახეთ რა ღიმილი დასთამაშებს სიფათზე.

ქეთო ბელოს უამრავი ჭირ-ვარამი ჰქონდა გამოვლილი, მაგრამ მაინც მხნედ იყო. ქმარი 1937 წელს გადაუსახლეს, გაჭირვებით დაზარდა და დააოჯახა შვიდი შვილი.

- თუ რამე მომკლავს, ეს რძალი. – იტყოდა ხოლმე გულდაწყვეტილი. – ვინ აღარ შემომიყვანეს ოჯახში ჩემმა ბიჭებმა: მეგრელიო, პოლონელიო, ახალხციხელიო, კახელიო, მაგრამ ეს ერთი ფეხებმოცვეთილი ქართლელი მაინც სულ სხვა გამოდგა.

ქეთო ბელოს რძალი რომ დასჩხავლებდა, მაგის ხმის გამგონე ყვავი ვერ გადაიფრენდა და თავგებიც უფრო ღრმად მიძვრებოდნენ სოროში.

იმ დღესაც ქოთქოთით ჩადიოდა სარდაფში, როცა ბებომ თავისთვის ჩაილაპარაკა: - შენ შეგრისხოს ღმერთმა.

ცოტა ხანში მისი რძალი კივილით ამორბის სარდაფიდან: - ეშმაკები მომდევენ, მიშველეთ!

- იესოვ და მარიამ, ასე უცებ! – აღმოხდა ბელოს, – ვითომ ასე უცებ მისმინა და შერისხა ჩემი რძალიც.

თურმე ამ დროს ბავშვები დამალობანას თამაშობდნენ. მერის თავზე რაღაცა წაეკრა და ყუთების უკან მიმალულიყო. როცა მან გარემოს შესამოწმებლად თავი ამოჰყო, ქეთო ბელოს რძალს ის ეშმაკად მოეჩვენა და შემზარავად აწივლდა.

ბიჭები ხშირად ჩემს ეზოშიც ვიკრიბებოდით. აქ ყველას ყურადღებას იქცევდა თბილისში ცნობილი კაცი – მომღერალი, მსახიობი, მოქეიფე – ძია კოწო.

- ბიჭებო, ოღონდ გინება და ბილწსიტყვაობა არ გამაგონოთ და თქვენ შემოგვევლოთ კოწოს სიცოცხლე. – ჩიტი-გვრიტი მოფრინავდა, - შემოსმახებდა ძია კოწო და მერე რაღაც სასაცილო ამბავსაც გაიხსენებდა.

- იციო, ვანიჩკა ერისთავს როგორ ჩავუშალოთ ნიშნობა? – ეგ ყურუმსალი ნათესავებთან ერთად წავიდა ქალის ოჯახში, ძმაკაცები კი არ დაგვპატიჟა, რამეს მიხიდანკლებენო. ჩვენ „გემოში“ ვუბერავდით, როცა ჩიტმა ამბავი მოგვიტანა. ავიხვეტეთ ეს თხუთმეტი ყაზირალი და მივაღექით ვანიჩკას სასიმამროს ოჯახს. ვხედავთ შეკრებილა „სვეტსკოე ობშესტვო“ - ბაგრატიონები, აბილახვრები, ერისთავები, ყაფლანიშვილები და ა.შ.

ჩვენს დანახვაზე ვანიჩკამ და დედამისმა ფერი დაკარგეს. მასპინძელმა შეგვიპატიჟა, მაგიდაც მიუმატეს სუფრას და დაგვსხეს. ცოტა ხანში ერთმა ჩვენგანმა ვანიჩკას ყანწი გადაუგდო, დამილიეო. რაფინირებულ თავადებს ეს უესტი არ მოეწონათ, მაგრამ ჯერ სად იყვნენ! როგორც კი ვანიჩკამ ყანწი დალია და მაგიდაზე დადო, რეზომ ტორტის ნაჭერი ესროლა, დააყოლო. ამას ვაშლი, ყურძენი თუ მსხალი მოჰყვა. სუფრა აირია და როცა გარეთ გამოვცვივდით, იქ ვანიჩკა დაგვხვდა ჯოხით და დაგვერია. ამის შემდეგ მას იმ ქუჩისაკენ აღარ გაუხედია.

ძია კოწო ღრეობის მოწყობის მართლაც დიდოსტატი იყო. მისი ბინიდან გამოსულ ხმაურზე შევდივარ მათთან და ვხედავ ბახუსმოკიდებულ რეზო ლალიძეს, ტუხა კერესელიძეს,

თენგიზ ზეინკლიშვილს და სხვა ცნობილ სახეებს. კოწო ღვას უშველებელი ოთახის კედელთან და ისვრის კვერცხს შორეულ მაღალ კუთხეში. შემდეგ ამას ყველა იმეორებს – აბა, ვინ უფრო ზუსტი ვართო!

გვიან ღამით ქუჩიდან ხმაური შემომესმა, ფანჯრიდან გავიხედე და ვხედავ, კოწო მანქანიდან გადმოჰყავს ცნობილ ხელოვანს, რომლის სექსუალურ ორიენტაციაზეც ხშირად ჭორაობდნენ. კაცი ცდილობს ნასვამი კოწოს გაცილებას, ის კი არ ემორჩილება. ჩემს დანახვაზე კოწომ გაიხარა.

- ვა, შენ შემოგვევლოს შენი კოწო. ბიჭო, უთხარი ამას თავი დამანებოს, რა მჭირს „პიდარასტების“ გასაცილებელი.

კოწო ძიას ალკოჰოლური სლოკინი დაემართა და დასახმარებლად მიხმო.

- ხო ვერ წარმოიდგენ, რა ცუდად ვარ. ამდენი სლოკინისგან მთელი ტანი მტკივა.

- ახლავე მოგიტანთ რაიმე დასალევს და ეგ სლოკინიც გაივლის. რა გირჩევნიათ, ღვინო თუ არაყი?

- არცერთზე არ ვიტყვოდი უარს, მაგრამ ექიმმა მითხრა, თუ დალევ მოკვდებიო.

- ექიმს ვინ ჰკითხავ, ძია კოწო. ამას რამე სპირტიანი ესაჭიროება.

- მაშინ იქნებ „ნალიგკისნაირი“ მიშოვო.

მართლაც, მოვუტანე ალუბლის ნაყენი და ცოტა ხანში შუუჩერდა

კიდევ სლოკინი. შემდეგ დღეებში ცდილობდა თავი შეეკავებინა სმისგან.

- ძოღი, შვილო, ჩაი დავლიოთ, სულ უსმელობაც არ იქნება, - ხუმრობდა კოწია ძია.

ვზივართ, ტელევიზორს ვუყურებთ და ჩაის მივირთმევთ ნამცხვრით. უცებ, ძველი ჩვევის მიხედვით, კოწო იღებს ჭიქა, მიჭახუნებს, გაგვიმარჯოსო აყოლებს და სასწრაფოდ სვამს. სანამ მერეაქციას გავაკეთებდი, მესმის პირდაფუფქული კოწოს კივილი.

- ნელა, ბიჭო, რა ბავშვით იქცევი. - ტუქსავს კოწოს დედა.

- მე შენი ბავშვი ვარ? - ელიძება კოწოს, რომელსაც ეტყობა, რომ რაღაც ჩაიფიქრა.

- აბა, ერთი, ჰკითხე რამდენი წლისა ხარო? - გადმომიჩურჩულა კოწომ.

- თამარ ბებო, უკაცრავად, მარა რამდენი წლის ბრძანდებით? - ვეკითხები მე.

- სამოცი ვარ, შვილო.

- ვა, დედი-ჯან, შენ უკვე ჩემზე პატარა ხარ, აი! - ხითხითებს კოწო. თანაც მეუბნები ბავშვი ხარო. - ახლა მე სამოცი წლის ვარ.

ხუფაძეები გახსოვს? თემურის თითქოს არა უშავდა და ოთარს მამამისივით ლოქოს სიფათი ჰქონდა.

- ძთელი ოჯახი „სტრანნი“ ხალხი იყო, სექტანტებივით იყვნენ შეკეტილი.

- თქვენთან რომ ვთამაშობდით, დედაშენი გამოგვილაგებდა ტკბილეულს და ეს ბიჭები მაშინვე გაქცევაზე იყვნენ, რამე რომ ავიღოთ დედა გაგვიბრაზდებო.

- აბა თუ გახსოვს რა ტკბილეული იყო?

- რა ვიცი, არ მახსოვს.

- ხუფაძეების დედამ რომ დაგეპატიჟა, ის თუ გახსოვს?

- მაგას რა დამავიწყებს. ამდენი წლის განმავლობაში ერთადერთი შემთხვევა იყო და ყველა გაკვირვებული ვიყავით, გამოგვიტანა მზესუმზირა და თან დაგვარიგა, სად უნდა დაგვეყარა ჩენჩო.

- მახსოვს, მერეც მქონდა მოლოდინი, იქნებ კიდევ გაგვიმასპინძლესო მზესუმზირით. მაგრამ ნურას უკაცრავად, როგორც კი სადილის დრო მოვიდოდა, გამოგვისტუმრებდა ბინიდან, ბავშვებს უნდა ვაჭამო.

- ლაურას ცოცხი გახსოვს?

- მაგას რა დამავიწყებს. მაშინ რვა წლის ვიყავი. მაგის ანჟელა ჩემი ტოლი იყო. ერთხელ მოვეფერე და დამასმინა. ავდივარ მეორე სართულზე და მხვდება ცოცხი კისერში?! მერე ცოტა ხანს პარტიზანივით ვიპარებოდი სახლში.

- ასეა. ტყუილად კი არაა ნათქვამი, მეზობლის ქალს ხელს ნუ ახლებო.

- ეჰ, ეს ანჟელაც კაი ვინმე იყო, ასე შეიძლებოდა მეზობლის „კაცის“ გაწირვა!

თბილისში მასივების განაშენიანობის კვალბაზე ამ ხალხის უმეტესობა მაღლივ კორპუსებში გადავიდა, მეტნაკლებად გამოიკეტა იზოლირებულ ბინებში და მეზობლებთან კონტაქტებიც შემცირდა. ძველი მეზობლები შეხვედრისას იხსენებდნენ წარსულს.

- ეხ, რა დრო იყო, რა დრო!
- ჰო, მაგარი იყო. ერთი ოთახში შვიდი-რვა კაცი ვცხოვრობდით. საერთო სამზარეულო და ტუალეტში რიგი კომმარი იყო.

ქობროწაშვილსაც მოსწონდა წარსული დრო.

- რა ცხოვრება იყო, შვილოსა! მიხვიდოდი ამილახვრებთან და სახლკარი გინდა, ეზო-მამული, ჩასაცმელ-დასახური თუ სასმელ-საჭმელი. გადახვიდოდი ფალავანდიშვილებთან და ხარ-ძროხას იტყვი, ერბო-ყველსა, ხილსა თუ სხვასა სიკეთესა. დულდა ცხოვრება და გადმოდულდა.

- თქვენ, თქვენ როგორ ცხოვრობდით?

- ჩვენა, ჩვენ რა გაღლეტილებიც ახლა ვართ, ის ვიყავით მაშინაცა.

- ეჰ, ზოგისას მართლა ვერ გაიგებ, რა მოსწონს და რა არა. გახსოვს, ვაჟა-ფშაველაზე ჩვენი მეზობელი რო იყო მაკრინე თუ პელო?

- სულ რუსულად რომ ცდილობდა ელაპარაკა?

- ჰო, ისა. თან მეზობლებთან თავის გამოჩენა უნდოდა, რომ კარგად ცხოვრობდა, თანაც მათთან თავის გაყადრებასაც გაურბოდა.

- როცა ჰკითხავდი როგორ ხარ ოჯახშიო, გიპასუხებდა-ვსეგო პარიადლოჩნა.

- რატომ გადავიდა ჩვენი სახლიდან იცი?

- არ მახსოვს.

- არ მომწონს აქანე ობჩესტვოო.

- ახლა თუ მოსწონს „აქაური „ობჩესტვო““

- ღმერთმა იცის, მაგრამ იმ „ობჩესტვოს“ რომ არ მოეწონება, ეს ადვილად სავარაუდოა.

- ბიჭო, მგონი მაგის ნათესავი იყო, მეორე სართულზე რომ კატო ცხოვრობდა.

- მგონი ეგრე იყო. ისე, ეგეც მაგარი აშარი ვინმე იყო, სულ დაბლვერილი დადიოდა.

- ჰო, სულ ჩხუბზე იყო. მაგის ბიჭი რომ გამოვიდოდა ეზოში, მაშინვე უკან უხმობდა.

- მახსოვს, თუ არ ავიდოდა, მერე ჩვენ გვეჩხუბებოდა, ბიჭს მიფუჭებთო.

- ავი რომ იყო, იმიტომ გაექცა ყველა სახლიდან. გოგო სამედიცინოზე სწავლობდა და ერთ მოძველებიჭო ტიპთან გაიპარა. მერე ბიჭი გადასახლდა მოსკოვში და იქ რუსი გოგო შეირთო. ბოლოს ქმარმაც ვეღარ გაუძლო და სხვა ქალთან გადავიდა საცხოვრებლად.

- აი, ძველებურ ეზოში რომ ეცხოვრა, იქნებ მეზობლებს უკეთესი გავლენა ჰქონოდათ მასზე.

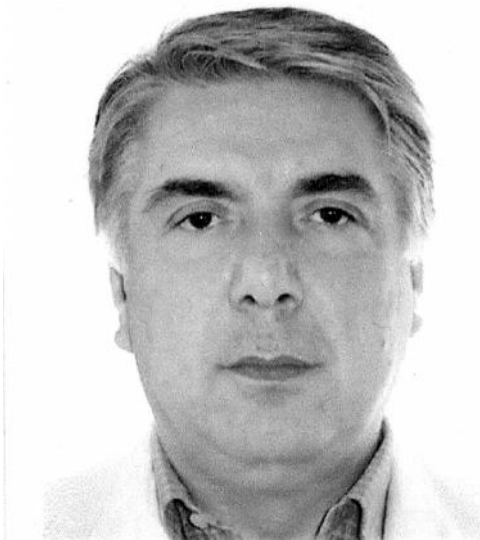
- ან ჰო და ან არა, შეიძლება მისი გავლენით ყველა მეზობელი გაქცეულიყო.

- მოდი, ძმაო, ამ ტყუილ ქაქანს თავი დავანებოთ, ძველ დუქანში ჩავიდეთ და მამა-პაპურად შევეუბეროთ, თანაც მოგონებებისა დავლიოთ.

- ძველი და ახალი მეზობლებიც ვადღევრძელოთ, არა!

- ვადღევრძელოთ „იაზვობის“ გარეშე.

ვივი მერაბიშვილი

ბიბლიოთეკის საგამოფენო დარბაზში, გამოფენის გახსნას დაემთხვა მისი რომანის „არმაგედონის მათრახის“ პრეზენტაციაც.

2013 წელი კარგად, ხელხვაგვიანად დაიწყო მრავალმხრივი შემოქმედისა და შესანიშნავი პიროვნების ნუგზარ ერგემლიძისათვის, მისი მრავალ ჟანრში განსხეულებული ნიჭის ფართო შესაძლებლობებს უკვე კინომსახიობობაც შეემატა.

ჩვენს ჟურნალში ვაქვეყნებთ ნაწილს ნუგზარ ერგემლიძის ახალი რომანიდან და ვუსურვებთ ღიდ შემოქმედებითს წარმატებებს.

არმაგედონის მათრახი

ახალი, 2011 წელი მოვიდა, ფეხით მივუყვებოდი საახალწლოდ მორთულ რუსთაველის პროსპექტს, იმიტომ კი არა, რომ ფეხით სიარული სასარგებლოა, არა, უბრალოდ, მანქანა არ მყავდა და არც ის ვიცოდი, მეყოლებოდა თუ არა ოდესმე – თუნდაც სუყველაზე პატარა. ალბათ, არც იციან თუ რა ბედნიერია ის ხალხი, ვინც მანქანის თბილი სალონიდან გვათვალიერებს გათოშილ ფეხით მოსიარულეთ.

იმ დღეს რეპტიცია მქონდა, უფრო ზუსტად კი, სულ რაღაც ნახევარ

საქართველოს პარლამენტის წინა მოწვევის დეპუტატი ნუგზარ ერგემლიძე განსაკუთრებული მნიშვნელობის მოვლენაა თანამედროვე საქართველოს კულტურულ ცხოვრებაში. იგი წერს ლირიზმითა და ქართული იუმორით განათებულ მშვენიერ პროზას, წერს შესანიშნავ ლექსებს, შემდეგ ქმნის ხალხში ფართოდ გასულ სიმღერებს, თავად ნიჭიერად ასრულებს საკუთარ მუსიკას. ნუგზარ ერგემლიძე საუკეთესო ფერმწერიცაა, მისი ნახატების საინტერესო გამოფენა გაიმართა მიმდინარე წლის 27 იანვარს საქართველოს პარლამენტის ეროვნული საათში. როკ-კლუბი, სადაც საახალწლო საღამოს ამზადებდნენ – რუსთაველზეა, და მეც, მხარზე გადაკიდებული გიტარით, იქით მივიჩქაროდი.

მე 24 წლისა ვარ და ჩემი სახელია ნიკა; მყავს მშობლები და ის სამიოდე მეგობარი, რომლებიც კლუბში მელოდებიან, იმიტომ, რომ სამივენი ჩემი ჯგუფის წევრები არიან.

„ღმერთო, - ვფიქრობდი, - რა მოხდება, სპონსორი გამოგვიჩნდეს, ჩვენი დისკი გამოუშვას, კლიპი გადავიკლიოს“. ამ დროს ხათუნა შემხვდა, მაღალი,

ლამაზი და არაჩვეულებრივი ფერის თვალების მქონე ხათუნა!

დიდი ხნის ნაცნობივით გადამეხვია, მე ლოყაზე ნაზად ვაკოცე. „ცხვირი წითელი მექნება!“ - გავიფიქრე და ხელები დავიორთქლე.

* * *

სახლში ყველამ დაიძინა. „ფეის ბუკში“ შევედი. ვიღაც უცნობი მეგობრობას მთავაზობს. ხელი მექანიკურად მივაჭირე „თანხმობას“. მერელა დავინტერესდი: ვინ არიან ჩვენი საერთო მეგობრები? სამნი არიან: ერთი თემოა და ერთიც...ხათუნა! მესამეს არ ვიცნობდი – სხვა საერთო მეგობრებიდან დამიმეგობრდა! საოცარი ქსელია! შენი მეგობრის მეგობრები, იმათი მეგობრის მეგობრები, იმათი... იმათი... მოკლედ, თითქმის მთელი ცივილიზებული სამყაროა აქ ჩართული. ყოველ შემთხვევაში – ის ნაწილი, რომელსაც კომპიუტერი აქვს! ხათუნას გვრდზე გადავედი! ჩვენი სიმღერა დაუდია! მობილურით გადაუდია და დაუდია. წესიერად არ ისმის. კომენტარი დაუწერე, „განმოვანება არ ვარგა! ასე, რომ თუ შეიძლება, მოხსენით თქვენი გვერდიდან“. სხვა მეგობრის გვერდზე გადავედი. ამას „ობლა-დი-ობლადა“ დაუდია! მაკა ბოცვაძე წერს: „ჩემს ბავშვობას მაგონებს!“ მე რომელი სიმღერა მაგონებს ჩემს ბავშვობას? „ესთუდეი!“ ჰო, „ესთუდეის“ ვმღეროდი რვა წლის ასაკში! კიდევ ამას:

თოვლი ნება-ნება

თმებზე მეფერება...

მივიწყებულ ზღაპარს ჰყვება,

შენ სადა ხარ, ნეტავ?

ტელევიზიითაც გამოვსულვარ... მართლაც, რა კარგი იქნებოდა ეს მოგონებები, თან რომ არ ახლდეს ნავთის სუნი, ლამპის ჭვარტლი, სიბნელე, სიცივე, ქუჩაში სროლები, მკვლევლობები, ომი და ჯანდაბა და კიდევ ვინ მოთვლის რამდენი ბოროტება? ეს სიმღერაც ნამდვილად გაჰიტლებოდა, ხალხს ტელევიზორის ყურების საშუალება რომ ჰქონოდა. ვბრაზობ ხანდახან – ახლა არც მეცხრე ბლოკი ფეთქდება და არც მეათე! მოკლედ, წაგვართვეს: მე – ბავშვობა და ჩემს მშობლებს – ახალგაზრდობა! ამიტომ ყველა პოლიტიკოსი, რომელიც ძალიან „უბერავს“, იმ მყვირალა, წვერიან ტიპებს მაგონებს, რომელთა ფორიაქს ცეცხლი და დოზანა მოჰყვა! რატომ აყვავდა ჩინეთი? იმიტომ, რომ ყველა ჭიანჭველებივით შრომობს და ასეთი ანდაზა აქვთ: „ყველაზე სახელოვან ომს უსახელო მშვიდობა სჯობსო!“ რა მოუტონეს სახელოვანმა მეომრებმა – მაკედონელმა, ნაპოლეონმა, ჰიტლერმა, სტალინმა მსოფლიოს? – ნგრევა და ხალხის ვაება – მეტი არაფერი! რა მოუტანა მსოფლიოს ხელოვანმა და მეცნიერმა ხალხმა? სულიერი და მატერიალური კეთილდღეობა! საუბედუროდ, იმათ უფრო აღმერთებენ! საფრანგეთში ნაპოლეონს დღესაც აფასებენ! ჩავიდა ეგვიპტეში და მამლუქებს ეომა: „მამლუქი“ გამახსენდა – ქართული ფილმი. ერთი მამლუქი ამბობს: „რა უნდა ტანმომცრო ფაშათ-ფაშას ჩვენგან? სად ჩვენ და სად საფრანგეთი?“

მეორე პასუხობს:

„რა უნდა უნდოდეს, ბიჭი ვარ და მოვდივარო, გვეუბნება, ბიჭები ხართ და დამხვდითო!“ აი, მთელი ფილოსოფია! მთელი ლუკრი ნაპოლეონის ნაძარცვი შედეგებით არის თურმე გამოჭედილი! მაგრამ რას იზამ, სე ლა ვი! ხათუნამ მომწერა: „ყველას მოსწონს, მაგრამ შენ თუ ძალიან გინდა, წავშლი!“

რა მექნა, არ ვიცოდი, ბოლოს გადავწყვიტე: „წაშალე“ მივწერე. ახლა თემო შემოვიდა: „დათოს შეხვედრინარ, ბიძაჩემს“. „ჰო, კიდე დამპატიჟა, მაგარი კაცია“. „მიამბო ყველაფერი. სადაც იყავი, ისიც გავიგე. იცი, რა მითხრა? ეგვიპტეში გვეპატიჟება!“

საოცარია! ახლა არ ვფიქრობდი ეგვიპტეზე?

ეგვიპტე... პირამიდები... წამოვწეკი და ფიქრებში ჩავიძირე... გამახსენდა, რომ ნაპოლეონთან ვილაც თბილისელი მსახურობდა... როგორ მოხვდა მასთან?

„სად წაიყვან სადაურსა!“

ჩამეძინა...

* * *

...ნაპოლეონი ეგვიპტელი მეომრების ცხედრებს ათვალიერებს, წესად აქვს თუ ვინმე ცოცხალია, ლაზარეთში გადაყვანის ბრძანებას გასცემს. ხმლით ამოწმებს, ვინ წამოიკვნესებს და ვინ – ველარასოდეს. ერთ შავგრემან, არა არაბული სახის მამლუქს დაადგა თავს... უცნაური კვნესა შემოესმა – სიმღერის მსგავსი! ნაპოლეონმა ჰკითხა: „ჩემი გესმის?“ მამლუქი ყურადღებით დააკვირდა სამკუთხედქულიანს, როცა მიხვდა, ვინც

იყო, უფრო ხმამაღლა დაიწყო სიმღერა, რამდენადაც შეეძლო, ისე. ნაპოლეონი შეცბუნდა. მღელვარება დაეტყო. დაიხარა, ყურს ხელის მტევანი მიაშველა ნიჟარასავით, რათა უკეთ გაეგო, რა ენაზე მღეროდა ეს მამლუქი. „რა ხდება გენერალო?“ ჰკითხეს აქეთ-იქიდან „კორსიკულ სიმღერას ჰგავს“ უპასუხა 27 წლის მომავალმა იმპერატორმა.

„შეუძლებელია“ მიუგეს მას.

„თუ შეიძლება მითხარით, სადაურ სიმღერას მღერით? ძალიან ჰგავს ჩემს მშობლიურ, კორსიკულ სიმღერას“.

მამლუქმა სიმღერა უფრო მონდომებით გააგრძელა და, როცა დაასრულა თქვა: „ეს ქართული სიმღერაა. მე თბილისელი ვარ, როსტომ რაზმაძე“. „საოცარია“ - ჩაილაპარაკა გენერალმა. „ეს საქართველო სად არის?“ „კავკასიაში, რუსეთის გენერლის, ბაგრატიონის სამშობლოა“, - განუმარტეს ფრანგებმა.

„ჰოლო? ბაგრატიონი ვიცი... გამიგია. სუვოროვთან ერთად ალპებზე გადავიდა... ისეთ სახიფათო ბეწვის ხიდზე გაატარა მთელი ჯარი, რომ ნამდვილად დაუჯარებელი რამ იყო. აქ როგორ მოხვდი?“

„ბავშვობაში მომიტაცეს, სტამბოლის ბაზარზე გამყიდეს, მამლუქად აღმზარდეს... ჩვენს ჯარში ბევრი ქართველი მეომარია... ძალიან ბევრი სარდალია, მთლად უფროსი ფაშაც ქართველია!“

„ესე იგი, ქართველებს ვეომე? კარგი ბრძოლა კი გცოდნიათ! სიმღერაც...“

როსტომ რაზმაძეს გაეღიმა. „კვკვლები“ - თქვა მშვიდად.

„ახლა ლაზარეთში გადაგიყვანენ. საუკეთესო ფრანგი ექიმები თან მახლავს, ნუ გეშინია, მოგარჩენენ. ლაზარეთში გინახულე“. ნაპოლეონი გაეცალა როსტომს და სხვა მეომრების დათვალიერება განაგრძო. „ეს სიმღერა კორსიკულია“, ჩაულაპარაკა ნეის, მასზე ერთი თავით მაღალ გენერალს.

„არ ვიცი, კორსიკაზე ნამყოფი არა ვარ“.

„აქ რაღაც საიდუმლოა და მე ის უნდა ამოვხსნა!“

„რას გულისხმობ, ბონაპარტ?“ ჩაეძია მეგობარი.

„კულტურის მოძრაობის თეორიას“.

„ეგ რას ნიშნავს?“

„აი, ჩვენ რომ ძველი ბერძნული ქანდაკებები პარიზში ჩავზიდეთ, დაახლოებით, იმას...“

„ვერ გავიგე კარგად... თუ შეგიძლია, უფრო დაწვრილებით ამიხსენი“, სთხოვა ნეიმ.

„ორი ტიპის ჯარი არსებობს: ერთი – კეისრის, მეორე – ატილა-ჩინგის ხანური. პირველში, ძველრომაულში, თავისუფალი, კულტურული მოქალაქეები ქმნიან ჯარს, ხოლო მეორეში მომთაბარე, განუვითარებელი მონები. მონები დიდი აგრესიულობით გამოირჩევიან. იმის გამო, რომ თავად ჩაგრულები არიან, მხოლოდ სხვისი დაჩაგრვა ანიჭებთ სიამოვნებას. ხოლო თავისუფალ მეომრებს კულტურა „გადაგვაქვს“ ერთი ქვეყნიდან მეორეში. იმიტომ

წამოვიყვანე მთელი გემი გეოგრაფები, ისტორიკოსები, მხატვრები, რათა უძველესი კულტურა შეისწავლონ“.

„ესე იგი, შენ ამბობ, რომ ჩვენ კეისრის ტიპის არმია ვართ?“

„რა თქმა უნდა! მეტიც! მე დაჭრილ მტერს ვმკურნალობ! ასე რომ არ მექნა, ამ ქართველს ხომ ვერ გადავაწყდებოდი, ხომ ვერ გავიგებდი, რომ მათი სიმღერა ჩვენსას – კორსიკულს ჰგავს?“

„ჰუმანურია“, თქვა ჩაფიქრებულმა ნეიმ.

„მე ყველას ბალისტიკის და ზარბაზნის სპეციალისტად მივაჩნივარ, არადა, მაგით კი არა ვარ დიდი, არამედ ჩემი კულტურული მისიით, რომელიც განგებამ დამაკისრა. შენ იცი, რომ მოთხრობებს ვწერ? წიგნიც მაქვს: „ვანშამი ბოკერში“. როცა სამხედრო სასაწავლებელი დავამთავრე, ძალიან მიჭირდა და ბევრს ვწერდი. „ტრაქტატი ბალისტიკის შესახებ“ მაშინ დავწერე, მერე, ხომ იცი, რაც მოხდა: კონვენტს ჩემი ზარბაზნები დასჭირდა...“

„ჰო, ვიცი, უნდოდათ, რომ პარიზში ერთი ფანჯარაც არ ჩამსხვრეულიყო, ისე დაგეშალა მეთამბოხენი!“

„ამიტომაც მკითხეს, შემეძლო თუ არა ეს? მეც შევპირდი და გავაკეთე კიდევ! ჩემი ყუმბარები სახლებს გადაუფრენდნენ და ზუსტად იმ მოედანზე ხვდებოდნენ, სადაც აჯანყებულები იდგნენ – არცერთი ფანჯარა არ ჩამსხვრეულა. ესეც ცოცხალია – ლაზარეთში გადაიყვანეთ! მოკლედ, ასეა, „კულტურის მოძრაობის

თეორიასაც“ მალე დავწერ. ერთი ეს ქართველი გამოჯანმრთელდეს...”

გამომეღვიძა. „ეს რა სიზმარი ვნახე?“ გამახსენდა, მამაჩემმა მთხოვა კორსიკული სიმღერა მომიძებნე ინტერნეტშიო, რატომღაც დაინტერესა ამ თემამ. ავკრიფე „კორსიკიან სონგს“. თქვენ წარმოიდგინეთ, მართლა ძალიან ჰგავს მათი სიმღერა ქართულ ხალხურ სიმღერებს! „რატომ ვნახე ეს სიზმარი?“ დავიწყე ამაზე ფიქრი. იქნებ, ლონდონში წასვლა ჩემი კულტურული მისიაა? რა უნდა წავიღო იქ? საინტერესო! მაგრამ ლონდონამდე ეგვიპტეში მივდივარ, იქნებ, იქ არის წარმატების გასაღები?!

* * *

- დედა, ეგვიპტეში, მივდივარ, - საუზმის დროს ვუთხარი დედაჩემს
- მარტო მიდინარ? – გაიკვირვა მან.

- არა, მთელი ჯგუფი და თემოს ბიძა.

- ეგ ძალიან კარგად მოგიფიქრებიათ. სადღაც უნდა წახვიდე, რაღაც უნდა ნახო, უკვე დროა.

- ჰო, თან ზაფხული ყოფილა, ახლა იქ. ამ სიცივეს მოვშორდები ცოტა ხნით.

- რამდენი დღით მიდინარ?

- თორმეტი დღით. იცი, რა მაგარი ტურია? საჭმელ-სასმელი – უაფასო, ყველაფერი საგზურის ფასში შედის! მოკლედ, ვინც ნამყოფია, ყველა ამბობს სამოთხეში გვეგონა თავიო!

- ჰო, მეც გამივია. მანანა დეიდა მიაბობდა, შარმ ელ შეიხში ისვენებდა. მამაშენს ეუბნებოდა –გატენილია

იქაურობა საშენო ასაკის რუსი ქალებითო!

- მერე, ვერ წავიდა?

- ფული ვერ იშოვა. საგზური კი ღირს იაფი, მაგრამ ჩვენც ხომ გვჭირდება ფული, რამდენი გადასახადი გვაქვს ზამთარში! სად გვცალია დასვენებისთვის!

- ეგეც მართალია. – საუზმეს მოვრჩი, წამოვდექი.

- როდის მიდინარ? – მკითხა დედამ.

- იანვრის შუა რიცხვებში.

მამაჩემი შემოვიდა სამზარეულოში.

- ეგვიპტეში მიდინარ? თქვენს ლაპარაკს მოკვარი ყური. მეც ნამყოფი ვარ, მსოფლიოს შვიდი საოცრებიდან ერთ-ერთი ეგვიპტის პირამიდებია, ხომ იცი?

- ვიცი. ეგ ყველამ იცის!

- აბა, შენ თუ იცი, სვინქსს რატომ აქვს ცხვირი ჩამოშვებული? – გამომცდელად მკითხა მამა.

- რატომ?

- იმიტომ, რომ ნაპოლეონმა მიაყენა ზარბაზანი და ესროლა! უნდოდა, თავისი კვალი დაემჩნია მისთვის, უფრო სწორად – მარადისობისათვის!

- შენ თუ იცი, - ახლა მე დავაპირე, ჩამეჭრა. – რატომ აიყვანა ნაპოლეონმა რუსტამ რაზა სამსახურში?

- არ ვიცი...

- იმიტომ, რომ დაჭრილი ეგლო ბრძოლის ველზე და ქართულად მღეროდა. ნაპოლეონმა გაიგონა მისი სიმღერა და კორსიკულს მიამსგავსა...

- არადა, მართლა ძლიერ ჰგავს ჩვენი სიმღერები ერთმანეთს. ძაან მეგობრობდნენ მათი მომღერლები ჩვენს ბიჭებთან, „ქართულ ხმებთან“. გოგი დოლიძე რომ გარდაიცვალა, საფლავთან დიდხანს იდგა მისი კორსიკელი მეგობარი, რომელიც სპეციალურად ჩამოვიდა დასაფლავებაზე! ისე, შენ რა იცი, რატომ დაიყენა გვერდით ნაპოლეონმა რუსტამ რაზა?

- სიზმარში ვნახე, - ვუთხარი ალაღად.

- რა საოცარი სიზმარი გინახავს. არ არის გამორიცხული, რომ ეგ სიმართლე იყოს! აბა, რაღა რაზმაძე აიყვანა მსახურად? სხვა არავინ იყო? ისე ენდობოდა, კართან ეწვა, რათა მძინარეს ვინმე არ დასწმოდა თავს. ესე იგი, სიმღერა, არა?

- ჰო, სიმღერამ დაახლოვა ერთმანეთთან. სიმღერას დიდი ძალა აქვს! თანაც როგორ ქართულად ჟღერს ზოგიერთი კორსიკული სიმღერა! აი, მაგალითად, „ქართული ხმები“ რომ მღერიან! რესტორანში მოვისმინე პირველად. ტექსტი მეუცნაურა, თორემ დარწმუნებული ვიყავი, კახურ სიმღერას ვუსმენდი! - ემოციები ვერ დავმაღლე მე.

- შენ კიდევ, „თურაშაულის პატრონი ტყეში ეძებდა პანტასაო“, ისე მოგდის! ხომ ხედავ არავის უნდა ეგ შენი როკი?

- ეგ ჩემი მისიაა! კულტურის მოძრაობის გამოსახულებაა. ქეთი მელუა, რა, ქართველი არ არის?

- ეგ კარგი არგუმენტი გაქვს! არა, მე კი არ ვიშლი, შვილო. ღმერთმა

ქნას და გაგიმართლოს... მაგას რა სჯობს? სხვათა შორის, რას ამბობდა თურმე ნაპოლეონი როსტომ რაზმაძეზე, იცი?

- რაო, რას ამბობდა?

- გაზეთში წავიკითხე მე ამ ათიოდე წლის წინათ, ქართველი ისტორიკოსი წერდა. გვარი არ მახსოვს, მაგრამ, თუ დამჭირდა, გაგიგებ. ნაპოლეონი ამბობდა, ამათ (ფრანგებს) ფულისა და დიდებისთვის ვჭირდები, ხოლო ამ კაცს შორეული საქართველოდან, ალალი სიყვარულით ვუყვარვარო! აი, ასე ასახელა კაი ბიჭობით რუსტამ რაზამ თავისი თბილისი!

- ამიტომ უნდა წახვიდე კაცი სადმე. - დავასკვენი მე. - თუ შესაძლებლობა გაქვს, რა თქმა უნდა!

- ვინ გიშვებს მერე? იმდენი ფული უნდა ამ ყველაფერს, რომ... ეჰ, კომუნისტები იყვნენ და არსად გვიშვებდნენ, თუ სადმე წახვიდოდი, იმდენ კაგებეშნიკს აგადევნებდნენ, ისევე ტყვეობაში იყავი. ახლა ვითომ განხნილია გზები და ვითომ ყველა პატივს გცემს, მაგრამ არავის აძლევენ ვიზას... ან თითქმის არავის!

- ქურდობენ საზღვარგარეთ და, ალბათ, იმიტომ: ის ლექსი ხომ გახსოვს, მგონი, „ქართველები ევროპაში“ ერქვა: როს დავტოვეთ, ძებო ვენა, დამშვიდდა და დაისვენა!

- კარგია... მაგრამ წესიერ ხალხს არ აძლევენ ვიზას და ამ ბაცაცებს რატომ აძლევენ, ნეტავ?

- ამბობენ, ხელოვანი ხალხისთვის გასვლა გამარტივდებაო...

- იმედია! ყოველ შემთხვევაში, მომწონს შემართული რომ ხარ ასაფრენად. აბა შენ იცი!

კომპიუტერს მიუჯექი. მართლაც არაჩვეულებრივი სასტუმროს ფოტოები ვნახე შარმ ელ შეიხში! ოცნებებში წავედი... იქ დავუკრავთ. ცეკვები, გოგონები... შეიძლება ვინმე პროდიუსერიც დაგვესწროს და კიდევ, ვინ იცის, რა შეიძლება მოხდეს! ეგვიპტეში დაკვრას და დარჩენას მაინც არ ვაპირებ... ისევ ის გამახსენდა – რუსტამ რაზმა! ავდექი და მისი სახელი და გვარი ავკრიფე... „რუსტამ რაზა (რაზმაძე). დაიბადა თბილისში 17... წარმოშობით სომეხიო. რაო? აკი ქართველიაო?! ან რაზმაძე რატომღა იყო? მამას დავუძახაე.

- მოდი, რა გაჩვენო!

შემოვიდა და წაიკითხა, რაც ეწერა.

- მდაა, მე რეზო თაბუკაშვილის ფილმიც მაქვს ნანახი, სადაც ნათლად არის ნათქვამი, რომ ქართველი იყო...

- მოიცა, მოიცა. აბა ერთი, ქართული შრიფტით დაწერე: „რუსტამ რაზა“. – ავკრიფე. გიორგი მახარაძის სტატიასა მოცემული. მამამ სათვალე გაიკეთა და სწრაფად გადაიკითხა მთელი სტატია, აღმოჩნდა, რომ სომეხი მეცნიერები მის სომხობას ამტკიცებენ, ხოლო ფრანგი ისტორიკოსი დერიბერე წერს: „ნაპოლეონმა ეგვიპტიდან წამოიყვანა ქართველი ჭაბუკი რუსტამი და საფრანგეთში შექმნა მამლუქთა კორპუსი“.

- ასეც ვიცოდი! აი, ნახე, აქ რა წერია: „ალიაში“ გამოქვეყნდა ბ.

გეგეშიძის წერილი „ნაპოლეონის მეგობარი ქართველი“, რომელშიც კიდევ ერთი წყაროა მოხსენებული. – ნაპოლეონის 25 ტომად გამოცემული მეშუარები! „მე გამორშემორტყმული ვარ ფრანგებით, რომლებიც მხოლოდ საკუთარი ინტერესების გამო გვეხმარებიან. ეს კაცი კი, ქართველი, შორეული საქართველოდან, გულწრფელად არის ჩემზე მონდობილი და სანაცვლოდ არაფერს ითხოვს!“ აი, ეს ბოლო სიტყვებია მთავარი! მაშინდელი ქართველობა სამარცხვინოდ მიიჩნევდა მაშინდელ აღებ-მიცემობას, ვაჭრობას! რაიმე გამორჩენისთვის არ კადრულობდნენ არც ომს, არც გარჯას! წარმოშობით სომეხიც რომ ყოფილიყო, მენტალურად თბილისელი ბიჭი იყო, ქართულად აზროვნებდა, რა თქმა უნდა, და...

- ქართულადაც მღეროდა! – დავასრულე მე მამაჩემის დაწყებული აზრი.

- ჰო! აი შენ, მაგალითად, ქართველი ხარ, მაგრამ მენტალურად ლონდონური აზროვნება გაქვს. სულიერად „იქ“ ხარ, იმათი ხარ! ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს, თუ გადამწყვეტი არა! თუმცა შეიძლება კიდევ ბევრი რამ შეიცვალოს შენში – მამა ოთახიდან გავიდა. „აი, სად „მომიბრუნდა“ ეს თემა!“ გავიფიქრე. „მე მართლაც ლონდონში ვცხოვრობ: იქაური მუსიკალური სტილი მაქვს, ინგლისურს ისე ვფლობ, ყველას იქ ჩაწერილი დისკი ჰგონია, ანუ შესაძლებელია, სისხლით სხვა იყო და მენტალურად სხვა... აბა, სისხლის ყვილი რაღაა?“...

ბუმბი წყვლიაღში
(რომანი)

III თავი

თბილისში უჩვეულოდ ცუდი ამინდი იდგა. რუხი ნისლი იწვა ქალაქის მთებზე, ნისლი მეწყერივით დაბლადაბლა მოცურავდა, საშლელივით შლიდა ზამთრისეულ ხედებს, მოწყენილ ქალაქს დილიდანვე გულის გამაწვრილებელი სიბნელით ავსებდა. ხალხი თითქოს განწირული სულისკვეთებით ცხოვრობდა, ბევრჯერ განცდილ გაჭირვებას კვლავ ეჩვეოდა, ძალიან მძიმე ახალ ცხოვრებისეულ პირობებს ეგუებოდა, მაღაზიებსა და გასტრონომებსში არაფერი აღარ იშოვებოდა, ცარიელი ვიტრინები საცოდავი სახით გამოიყურებოდნენ, პურის მაღაზიებთან გრძელზე-გრძელი რიგები იდგა, ყველსა და ძეხვს სანთლით ძებნითაც ვერსად იშოვიდით, არსებობის ძირითად წყაროდ პური ქცეულიყო. უტრანსპორტობის გამო გრძელი გზის ფეხით გავლის შემდეგ პირველყოფილ დონეზე დარჩენილ ბაზრის ჭუჭყში პურის მისაყოლებელი რაიმე უნდა გეძებნათ. უკიდურესი გაჭირვების გამო საზღვარი გაიხსნა თურქეთთან და საქართველოსკენ დაიძრა ჩამორჩენილი ქვეყნებისათვის განკუთვნილი უმდაბლესი ხარისხის პროდუქცია. დარწმუნებით ლაპარაკობდნენ, ამტკიცებდნენ, რომ პურის გამოსაცხობად იხმარებოდა უკვე უვარგისი, ბალღინჯოთი დაავადებული ფქვილი და მისით კვებადნენ საწყალ ხალხს, ამ კუთხით

სასწრაფო წესით შექმნილი ათობით საეჭვო ორგანიზაცია საქმიანობდა, ხალხის გაჭირვების ხარჯზე მრავალი ცდილობდა გამდიდრებას.

– რატომ ხდება ასე, რას აკეთებენ, რა ჯანდაბა უნდათ, – ხელების გაშლით კითხულობდა გიგა მაჩაბლის სადარბაზოში მცხოვრები ყოფილი დიდი თანამდებობის პირი აპოლონ უბირია.

– ამას რა მიხვედრა უნდა, – პასუხობდა შედარებით ახალგაზრდა, უკვე თანამდებობაზე მომუშავე მეზობელი, – აქ უზარმაზარი ფული კეთდება, შეიძლება ითქვას, მილიონები, წლის მანძილზე, ალბათ, მილიარდზე მეტი, რადგან პური პირველი კი არა უპირველესი მოთხოვნილების საგნად იქცა.

– როგორ, რა გზებით, საიდან ამდენი ფული, – შეკითხვებს აგრძელებდა ბატონი აპოლონი. ამ დროს ისეთი გაცუებული სახე ჰქონდა, თითქოს თავის დროზე თავად ძალიან დიდ ფულს არ აკეთებდა.

– როგორ და დროთა განმავლობაში ფქვილი ბუნებრივად ფუჭდება, მწარდება, ობი და ბალღინჯო უჩნდება, ამ დროს საერთოდ უნდა გადაიყაროს, ან მცირედ მაინც ვარგისი ნაწილი ჩამოფასდეს, ჩამოიწეროს, რაც მილიონობით ტონას შეადგენს. წინასწარ შესწავლილ საწარმოებში ტურებივით ჩნდებიან ჩვენი ფართო მასშტაბის ქორვაჭრები, ანუ შემსყიდველები, მანე-

თად ღირებულ ფქვილს ყიდულობენ ათ კაპიკად, დარჩენილი ოთხმოცდაათი კაპიკიდან წილს აძლევენ გამყიდველს, ვინც ძალიან კმაყოფილი რჩება გადასაყრელი ნაგვის გასაღებით, უზარმაზარი მარცხენა თანხები და დაბინძურებული ფქვილი კი მოაქვთ საქართველოში, ახლა ისეთი არეული დროა შესამოწმებლად არავის სცალია.

– მერე ამ საშინელებას ჩვენ ვჭამთ, – ცხარობდა ყოფილი დიდი თანამდებობის პირი აპოლონ უბირია. – მაინცდამაინც სიმწარე რომ არ ეტყობა პურს?

– სხვა რა გზა გვაქვს, იძულებული ვართ ვჭამოთ, – პასუხობდა მოპასუხის როლში შეჭრილი ახალგაზრდა თანამდებობის პირი, – რაც შეეხება სიმწარეს თუ შმორის სუნს, ეს უკვე ტექნიკის საქმეა, – დაუმატებენ შაქარს, საფუარს, დამარბილებელს, შემკვრელს და მიღებული ანუ გამოძცვარი პურის გაყიდვა კი არა, ნამდვილი ტაციობა დაიწყება. რას იზამთ, სხვა არაფერი იშოვება, ყველაზე ცუდი ისაა, რომ ასეთი მაგნე პურით ვკვებავთ ბავშვებს, რაც მომავალში ათას დაავადებას გამოიწვევს. სხვა გზა ჯერჯერობით არ ჩანს, აბა ამ საშინელ დროში უმაღლესი ხარისხის ფქვილს ვინ მოგვცემს, ხომ გახსოვთ უამრავ მძიმე დროზე ნათქვამი „როცა გშია ზაქარია, ცივი ჭადიცი შაქარია“.

– დიდი სამამულო ომის შემდეგ მსგავსი დრო თუ დადგებოდა, ვერც კი წარმოვიდგენდი.

– რატომ, თქვენს დროს, მთელი წლის თუ მეტის მანძილზე პური არსად იშოვებოდა, თეთრი ფერის საერ-

თოდ გაქრა, საშინელ მდგომარეობაში იმყოფებოდა ხალხი.

– ეს როგორც გამიგია მხოლოდ ერთხელ მოხდა, მაშინ დაბადებულიც არ ვიყავი, ისე მერე ხომ გამოასწორეს საქმე, იმდენი პური იყო, გლეხები საქონელსაც კვებავდნენ.

– არც ეგ იყო ნორმალური, პურით საქონლის გამოკვება შეუძლებელია.

– თქვენ რაღაც ყველაფერს არა-ნორმალურს უწოდებთ, ყველაფერი სწორად განსაზღვრას საჭიროებს.

– თქვენ რომ ყველაფერს ნორმალურად მიიჩნევდით და ათასი მანკიერების კრიტიკაც არ გინდოდათ, იმიტომაც წავიდა კარგად ჩვენი საქმე, ლამის არის უსინათლობით, უშაქრობით თუ უჭაერობით ხალხი დაიხოცოს, საიმედო კი არაფერი ჩანს, ყოველი დღე ერთმანეთზე უარესია.

– თქვენ ამ მდგომარეობასაც ჩვენ გვაბრალებთ, მიზეზს მხოლოდ ჩვენში ეძებთ.

– აბა, ვის დავაბრალოთ, თქვენი უთაობით გაფუჭებულ საქმეს ჩვენ ხომ ვერ დავიბრალებთ.

– კარგით, გეყოფათ, – ჩაერეოდნენ სხვა მოსაუბრეები, ასე თუ შეყვეით მიზეზების ძებნას, ჩხუბი და აყალმაყალი არ აგვცდება.

– რა ჩხუბი და აყალმაყალი უნდა მაგას, წინა თაობის შეცდომები და დანაშაული თუ სათანადოდ არ გაიმიფრა და არ აღმოიფხვრა, დამნაშავეები თუ არ დაისაჯნენ, არაფერი არ გვეშველება.

– აი, ეს უნდობლობა და მუდმივად ცუდის ძიება ღუპავს ქვეყანას.

– თუ სიმართლე არ გაირკვა, თუ დანაშაული არ აღიკვეთა, მაშინ მართლა დავიღუპებით, ოღონდ ის არის ძალიან ცუდი, დადანაშაულება კი შერჩევით ხდება, პოლიტიკაში ჩართულობის დონე განსაზღვრავს, ვინ დაიჭირონ, ვის კი არც შეეხონ.

კამათისა და გულში ჩაბუდებული უხილავი ღვარძლის ნაწილობრივი ამოფრქვევის შემდეგ მოსაუბრე-მოკამათეები იშლებოდნენ და საკუთარი საქმეების მოსაგვარებლად მიდიოდნენ.

ქალაქის საბჭოს აღმასკომის ყოფილ თავმჯდომარეს აპოლონ უბირიას მწითურ, მაღამოებით გადატკეცილ სახეზე ზედვე ეწერა, რომ უსაზღვროდ თავხედი და ცხოვრებაში ბევრჯერ გამარჯვებისაგან თავში დარწმუნებული ყვეფი იყო, მაღალი, მსუქანი, ტანის მომრგვალებული ნაწილებით გამორჩეული ტიპს „გაფუჭების“ ანუ მაგარი ჩამოქვეითების მიუხედავად მედიდური, ცინიკურად გამოშინრალი თვალები და სახე ჰქონდა, ბევრი ამბობდა, რომ რაღაცნაირად პირუტყვს წააგავდა. მაღალი სართულებით შემოზღუდულ გრძელ ეზოში იგი არავის არ უყვარდა, ერთ-ერთ სახლში გაერთიანებული ოთხი და სამოთახიანი ბინების შედეგად წარმოქმნილ რვა ოთახიან დარკინულ ბინაში იყო გაბატონებული.

ქვეყანა და ერთი თბილისური ეზო ყოველდღიური მძიმედ აფორიაქებული ცხოვრებით ცხოვრობდა, სასიკეთო არაფერი ჩანდა, მხოლოდ ცუდი ამბები ისმოდა, საერთოდ ადამიანებს კარგის გამოძეურება ნაკლებად უყ-

ვარდათ, უფრო ცუდი ამბების განხილვითა და ერთმანეთისათვის მყისიერი შეტყობინებით იყვნენ გართულები.

გიგა მაჩაბლის ბინის გვერდითა საპარადოში, ანუ შუა საპარადოში, რადგან სახლს სამი შესასვლელი ჰქონდა და პირველ-მესამეს შორის შუა ანუ მეორე საპარადო ნამდვილად არსებობდა, ცხოვრობდა მოინტელიგენტო ოჯახი: ცოლ-ქმარი და ერთი შვილი. ოჯახის უფროსი ნიკო ნაკაიძე მხატვარი იყო. პირველ სართულზე მდებარე სამოთახიან ბინაში ჯერ კიდევ უცნობ მხატვარს ერთი ოთახი ჰქონდა დათმობილი. იქ იჯდა პატარა ტანის საკმაოდ სიმპათიური, ჯერ კიდევ საზოგადოებრიობისთვის უცნობი მხატვარი და დიდიდან შუალამედის ხატავდა ხან ძალიან მცირე, ხან საშუალო, ხან მოზრდილ ტილოს. ბევრი ხატვის მიუხედავად ოჯახი ძალიან ხელმოკლედ ცხოვრობდა, ოღონდ როცა შემოდგომა დგებოდა, სოფლიდან ჩამოჰქონდათ ხილი, ხორცი, ყველი, ღვინო, არაყი და იწყებოდა ნაცნობ-ამხანაგების დაუსრულებელი შეკრება. ლაპარაკისა და სმის დიდად მოყვარული მეზობლებიც აქტიურად მონაწილეობდნენ ყოველდღიურ უმიზნო შეხვედრებში. სანამ ჰქონდათ სასმელი და მისაყოლებელი, ყოველ საღამოს ქეიფობდნენ, ღვინის მარაგის დამთავრების შემდეგ სოფელში ნაირგვარი ხილისაგან გამოხდილი არყითა და ჭაჭის არაყით აგრძელებდნენ ღრეობას, შუალამედის გამოდიოდა სიმღერისა და ცეკვის ხმა ნაკაიძეების ბინიდან და ამას ყველა მიჩვეული იყო.

იოლად და მარტივად ცხოვრობდა ნაკაიძეების ოჯახში. როცა ღვინო და არაყიც შემოეღებოდათ, ნაცნობ-მეგობრებს რაღაც-რაღაცები მოჰქონდათ, ვისაც რისი შოვნა შეეძლო დიდი გაჭირვების დროს, მერე შეკრებდნენ ამ მოტანილს და ქეიფს აჩალებდნენ, გვიან ღამემდე, უფრო ზუსტად შუალამედის ისხდნენ, ლაპარაკობდნენ, კამათობდნენ, სვამდნენ, მღეროდნენ, თითქოს უკიდურესად გაჭირვებულ და უთავბოლოდ არეულ-დარეულ ქვეყანაში კი არა, მშვიდსა და გამართულში ცხოვრობდნენ. კამათის დროს პოლიტიკურ თემებს ნაკლებად ან სულ არ ეხებოდნენ, თითქოს მათი ტვინი მხოლოდ ერთ მხარეს იყო მიმართული, ყოველგვარ პოლიტიკას სმა-ჭამა ერჩივნათ.

ყველა ამ სახის შეკრებას ესწრებოდა ნაკაიძეების თერთმეტ-თორმეტი წლის შვილი, დაბალი, სიმსუქნისაკენ გადახრილი, უშნო შესახედაობის ლუკა. უკვე ოთხი წელიწადი სრულდებოდა, რაც ნაკაიძეები ამ სახლში ცხოვრობდნენ, პატარა, მოძრავ, გადმოქაჩულთვალეებიან ლუკას მთელი უბანი იცნობდა, ცელქი და მოუსვენარი ბავშვი იყო, ჯერ ნაკლებად იგრძნობოდა, მაგრამ უკვე ჩანდა, რომ არავითარი წესიერის, სასარგებლოს გაკეთებისაკენ არ იყო მიმართული მისი გონება. მამამისის გაყიდულ ნახატში აღებული ფულით ნაყიდი კისტიის თოფით ხან იშვიათად შემოფრენილ ჩიტებს დასდევდა, ხან კი საგრძნობლად მომრავლებულ კატებს. მის დანახვაზე ეზოს შავ-ჭრელი კატები უკვე აქეთ-

იქით გარბოდნენ, რომელიმეს თუ მაინც გაარტყამდა კისტის ტყვიას, მერე დიდი სიამოვნებით ტრაბახობდა ბიჭვებში როგორ ღრმად შეასო კატას ხორცში ტყვია, კატა ჭყავილით გარბოდა, სისხლი კი მოწვეთავდა. შინ ყოფნისას და ლუკას მშობლების დანახვის დროს გიგა ყოველთვის ფიქრობდა როგორ მიშვებულად და უყურადღებოდ ზრდიდნენ ქალბატონი მაგდა და ბატონი ნიკო ერთადერთ ვაჟს, რომელიც შინ მხოლოდ საჭმელად თუ შეირბენდა, დანარჩენ დროს სულ ეზოსა და ქუჩაში ატარებდა.

შემოდგომის ერთ საკმაოდ გრილ და მოღუშულ დღეს გიგა მაჩაბელი შინ საღამოს ექვს საათზე დაბრუნდა, ისადილა, ორი ჭიქა კახური ღვინოც მიაყოლა და მერე გარკვეული დროით ფეხზე დგომის მიზნით ქუჩის მხარეს გადამდგარ აივანზე გავიდა. ამ მხარეს რვასართულიანი სახლის აივნების წინ შედარებით დაბალი, რტოვებგადამოლილი ხეების ზოლი გასდევდა, სახლის კუთხიდან იწყებოდა და ბოლო კუთხესთან მთავრდებოდა. პატარა ბიჭები ფუს-ფუსებდნენ ვიწრო ბაღში, ამ მხარეს გამომავალი ნაკაიძეების ბინის ორი ფანჯრის წინ. ბიჭებს მოეზიდათ საკმაოდ დიდი რაოდენობით სხვადასხვა ზომის ფიცრები, ბოძები, თოკები, მუყაოს სქელი კოლოფები და გაცხარებით მსჯელობდნენ. უთავბოლო ლაპარაკში ხშირად ახსენებდნენ შტაბის აშენებას. რაღაც თავშესაფრის მსგავსს იშენებენ, — ფიქრობდა გიგა, — რა ქნან, გართობა უნდათ, ასე ყველა თაობა იშენებდა შტაბსა თუ ბუნკერს, ამათაც მოუვი-

დათ დრო და იგივეს აკეთებენ. ბიჭების დიდ გუნდს, ოცი-ოცდახუთი ბიჭი მაინც იქნებოდა შეკრებილი, დაბალი ტანის ლუკა ნაკაიძე ხელმძღვანელობდა, უკვე გარკვევით ჩანდა, რომ მეზობლის ბიჭებს ის უფროსობდა, პატარები მისი ბრძანება-განაწილების შემდეგ შედიოდნენ რვასართულიანი სახლის სარდაფებში, უკვე გაღებულ სარდაფებს ჩხრეკდნენ, ჩაკეტილი კარის გაღება-ჩამტკრევას ცდილობდნენ და მოჰქონდათ უამრავი მასალა მათთვის საჭირო შტაბის ასაშენებლად. როცა ფიცრებისა და მუყაოს მოზრდილი გორა დადგა, ლუკამ ბრძანება გასცა დაეწყოთ მშენებლობა. ცოტა ხნის შემდეგ გიგა შინ შებრუნდა დასასვენებლად, ტელევიზორის ცქერისას ჩაეძინა კიდევ. მერე წამოდგა, ისევ გარეთ გაიხედა, რაღაც საოცრება მომხდარიყო, ბიჭებს ჩაესოთ ბოძები, ბოძებზე თოკები გაეჭიმათ, მავთულიც მიეხმარებინათ, მათში ფიცრები ჩაემაგრებინათ, გადაეხურათ კიდევ და შეკრებილებს გარედან შემოსული ლამპიონის შუქზე გაცხოველებული ბჭობა ჰქონდათ გამართული.

გიგამ კმაყოფილებით გაიფიქრა, რომ უბნის პატარა ბიჭებმა რაღაც გასართობის მოწყობა მაინც შეძლეს. ოთახში შევიდა, მერე კაბინეტში დაჯდა მაგიდასთან და მუშაობაში ჩაერთო. ჯერ ახალი გაზეთები წაიკითხა, საინფორმაციო გადაცემას უცქირა, მერე წერას შეუდგა, თავაუღებლად მუშაობდა, როცა წერისგან ბეჭები ასტკივდა, გამოფხიზლდა და საათს დახედა, ღამის 12 საათი შესრულებულიყო, პირვე-

ლი იწყებოდა, – უკვე ძილის დროა, უნდა მოვემზადო, – თქვა და სააბაზანო ოთახში შევიდა. ძილის წინ კვლავ აივანზე გასვლა და გადახედვა მოუნდა. 12-14 მეტრიანი ოთახის ოდენა შტაბის შეკოწიწებული შენობა უკვე დაცლილიყო, ჩამიჩუმი აღარ ისმოდა. ამ დროს შენიშნა ტანმორჩილი ლუკა ფრთხილად მოდიოდა ხეებს შორის, მათი ბინის დახურული ფანჯრებიდან კი სიმღერის ხმები ისმოდა, სტუმრებით გართულ მშობლებს ჯერ არ ეძინათ და თორმეტი წლის ბიჭიც არ იძინებდა. დააინტერესა რა უნდოდა გვიან ღამით ბავშვს და დაკვირვებით დააცქერდა. ლუკას ხელთ ბოთლი ეჭირა. ერთი წუთიც არ იყო გასული და ცეცხლმაც იფეთქა, ეტყობოდა ბიჭმა ნავთი შეასხა და ასანთიც გაკრა, აივნიდან ეს აღარ ჩანდა, შტაბის ხის კედელი ფარავდა. გიგამ დაყვირება მოასწრო – რას შვეები, რას შვეები და ლუკაც სწრაფად გაქრა ხეებს შორის. ღამეში აივნიდან მხოლოდ ცეცხლის ნათება ჩანდა, ცოტა ხანში კი გაძლიერდა და ცეცხლის ენებმა სახურავზე მიჯრით დალაგებულ ბრტყელ ფიცრებს უწია, ჯერ ოქროსფრად მოლოკა გარშემო, ყველა კუთხიდან შემოუარა, მერე კი გაძლიერდა, აენტო, აბრდღვი-აღდა და ავარდნილმა ალმა მთელი მიდამო გაანათა. გიგა ჯერ დაბნეული იდგა, ფიქრობდა რა ექნა, თვითონ ჩასულიყო დაბლა ჩასაქრობად თუ მეზობლებისთვის დაეძახა. ამ დროს იგრძნო გვერდით აივანზე ვაზის მსხვილი ღერების საშუალებით ვიღაც ამოცოცდა, მოაჯირზე ფრთხილად გად-

მოძვრა, ასევე უხმაუროდ გადმოვიდა აივანზე, გიგამ შეხედა, ძალიან გაუკვირდა, მის გვერდით ლუკა იდგა, ხელში წითელი ფერის აგური ეჭირა, ლუკამ აგური ორივე ხელით მალლა ასწია, გიგამ ერთხელ კიდევ მოასწრო შეყვირება: რას შვები, რას შვები და აგურიც მთელი ძალით მოხვდა თავში, ეტკინა, უცებ იფიქრა ამ პატარა ნაბიჭვარ ლუკას მოკვლავო და ამ დროს თავზე მეორე ფიცარიც მოხვდა, აქეთ-იქით უაზრო ტრიალში აივანზე კარადას მიყუდებული ბრტყელი ფიცრები გადმოშლილიყო და ორი მათგანი თავზე დაეცა. ფიცრების სწორების დრო აღარც იყო, ალი უკვე ხის ტოტებში შეძვრა, აივნებს კი კვამლისა და დამწვარი ხის მასალის ფერფლიანი სუნი მოეფინა. ოჯახის წევრებს ღრმა ძილით ეძინათ, უცებ პიჯაკი ჩაიცვა, ფეხები მალაყელიან ბათინკებში ჩაჰყო, თასმები არც კი შეუკრავს, ისე ჩაირბინა კიბეები, სახლს მოუარა და ბაღის წინ გავიდა. მეზობლების კარგა დიდი მასა შეკრებილიყო, აქეთ-იქით უაზროდ დადიოდნენ, წიოკობდნენ, ერთმანეთს აფრთხილებდნენ: ფრთხილად, ქარმა თუ ცეცხლის ნაპერწკლები აივნებზე გადაიტანა, შეიძლება დიდი ხანძარი მოხდესო. ქარი სუსტი იყო, ჯერ ცეცხლის ენებს აივნებს ვერ უწვდენდა, თუმცა საფრთხე ყოველი წუთობით ძლიერდებოდა.

– სად არიან აქამდე, სად ჯანდაბაში არიან, თითქმის ნახევარი საათი გავიდა, რაც დაგრეკეთ, ჯერ კიდევ არ ჩანან, მაგათ იმედზე იყოს ჩემი მტერი, ყვიროდნენ მეზობლები. – ხედავ, რა

დრო გასულა ამ ჩემს მოჩვენებებშიო, – ფიქრობდა გიგა. ამ დროს შენიშნა ხალხში ნიკო და მაგდა ნაკაიძეებიც იყვნენ, გვერდით ლუკაც მოჩანდა, გადაკრულ-გამხიარულებული სტუმრებიც გამოსულიყვნენ, უაზროდ ხმაურობდნენ და ხელებს იქნევდნენ. ცეცხლმა უკვე აივნებს უწია, შემფოთებამ და ღრიანცელმა იმატა, ზოგიერთი მეზობელი სახლში ავიდა და ვედროებით წყლის გადმოსხმა დაიწყო, თუმცა ეს საქმეს ვერ შევლოდა, წყალი ჰაერში იშლებოდა, იფანტებოდა და მიზანს მცირე რაოდენობა აღწევდა. ამ დროს გაისმა ნაცნობი საყვირის ხმები და ქუჩაში ერთმანეთის მიყოლებით სამი სახანძრო მანქანა შემოგრიალდა, უკან მილიციისა და სასწრაფო დახმარების მანქანებიც მოჰყვებოდნენ, შეშინებულ მეზობლებს ყველგან დაერეკათ. მეხანძრეებმა სასწრაფოდ მოიმარჯვეს შლანგები და წყლის ჭავლები მიმართეს კოცონისაკენ. ათ-თხუთმეტ წუთში ცეცხლი ჩაქრა. სახანძრო მანქანები კვლავ კივილითა და გრიალით წავიდნენ, სასწრაფო დახმარებაც უკან გაჰყვა, მილიციის მანქანა კი დარჩა. თანამშრომლებმა ხალხს დაუწყეს გამოკითხვა როგორ გაჩნდა ხანძარი, ეჭვი ხომ არ ქონდათ ვინმეზე. არავინ არაფერი არ იცოდა, მართლა არ იცოდნენ და პასუხობდნენ ბავშვებმა თავისთვის რაღაც შტაბი მოახლაფორთეს, ალბათ, ვინმემ ასანთი გაკრა, ან ვიღაც გამვლელმა უფროსმა სიგარეტის ნამწვი მოისროლა, ახლა ამის დადგენა ალბათ შეუძლებელიაო. გიგა ლაპარაკში არ ჩარეულა, მან კი იცო-

და როგორც მოხდა ხანძარი, მაგრამ მეზობლის თორმეტი წლის ბიჭის დაბეზლება ვერ წარმოედგინა. ასეთი ქცევა მისი კაცური თვისებების მიღმა იდგა, არადა გრძნობდა მიუღებელი ამბების დაფარვა უდაოდ შეუწყობდა ხელს უკვე უსაქმური ლუკას კიდევ უფრო გზიდან აცდენასა და მავნებელ ტიპად ჩამოყალიბებას.

გიგა გამობრუნდა და შინისკენ წავიდა. ამ დროს წამოეწია მას ნაკაიძეების მცირერიცხოვანი ოჯახი. — რა საშინელებაა, — წიკვინებდა მაგდა ნაკაიძე, — სახანძროს რომ დაეგვიანა, ვინ იცის რა მოხდებოდა, არა, უფრო დაკვირვებით, მეტი მონღომებით უნდა გამოეძიებინათ ვინ გააჩალა ხანძარი, ასე ხომ შეიძლება გადავიწვათ და გადავიბუკოთ.

— საშინელებაა, — კვერს უკრავდა მეუღლეს ნიკო ნაკაიძე, — იქნებ ჩვენ მაინც მოვახერხოთ შინაურული გზებით გაგება, რა მოხდა, თუ მივაფუჩჩეთ, ასეთი რამ შეიძლება კიდევ განმეორდეს და დავიღუპოთ.

გიგამ ველარ გაუძლო ლაპარაკს, მერე თითქოს რაღაცამ ამოხეთქა, მოლაპარაკე ცოლ-ქმარს მიუბრუნდა:

— იძულებული ვარ გითხრათ, იქ ხომ არ ვიტყვოდი და ბავშვს ხომ არ დავლუპავდი, ჩემი საკუთარი თვალებით დავინახე და ზუსტ სიმართლეს გეუბნებით, ვინ გააჩინა ხანძარი და თქვენმა შვილმა გააჩინა, ამასაც იმიტომ ვამბობ, რომ გაფრთხილდეთ, ბავშვს მეტი ყურადღება მიაქციოთ, თორემ შეიძლება ძალიან ცუდი შედეგი მიიღოთ.

ცოლ-ქმარს ენა ჩაუვარდა, ვერაფ-

რის თქმა ველარ მოახერხეს, ნიკომ უცებ საყელოში ჩაავლო შვილს ხელი, გაოგნებული მაგდაც უკან მიჰყვა, ათამდის უსაქმური თანამეინახეც ბრუნდებოდა სუფრაზე, თუმცა ჩანდა ახლა ქეიფისა და სიმღერების დრო აღარ იყო.

ამ ამბის მერე ლუკა ორი-სამი დღე ეზოში აღარ გამოჩენილა, თუმცა მას მშობლები უკვე ველარ აჩერებდნენ, უსუსური ჭკუის დარიგებაც გათაღლითებულ თორმეტი წლის მოზარდზე დიდად აღარ მოქმედებდა, კვლავაც მუდმივად კარში იყო, უზარმაზარი ეზო, რაც ყველა კუთხით მრავალსართულიანი სახლების ამენების შედეგად წარმოიშვა, თითქოს ეპატარავებოდა და მგელივით სულ ქუჩისკენ იცქირებოდა. წლები მის ცუდ თვისებებს კიდევ უფრო ამყარებდა და აძლიერებდა. თოთხმეტი წლისამ სიგარეტის წვევაც დაიწყო, თან ისე მედიდურად აბოლებდა, ამჟამად ჩანდა ამით თავი მოსწონდა.

ერთ დღეს მეგობარს წვრილკალიბრიანი ე.წ. გეკოს თოფი გამოართვა და ვერეს ხეობაში წავიდა სანადიროდ თოფის პატრონთან ერთად. მთელი დღე იარეს ცხოველის ან ფრინველის მოკვლის იმედით, ბოლოს გაუმართლათ, სადღაც წყნეთის ქვემო მიდამოებში ძერების გუნდს გადააწყდნენ, მტაცებელი ფრინველები ფიჭვის ხეზე დამსხდარიყვნენ. კატასავით ახლოს მიპარულმა ლუკამ ესროლა და კიდევ გაუმართლა. ფრინველს ტყვია პირდაპირ თავში მოხვდა, ქვასავით ჩამოვარდა, სხვები კი ჩხავილითა და ყრანტალით ბეთანიის მხარეს გაფრინდნენ.

ლუკამ და მისმა თანამზრახველებმა გელა ღვინიაშვილმა, ეზოში უფრო მეტად ღოროს ზედმეტი სახელით ცნობილმა, საღამოხანს სასაცილო სიამაყით მოათრიეს მოკლული ძერა ეზოში და თვალსაჩინო ადგილას ერთ-ერთი ავტოფარეხის ხარინებზე ჩამოჰკიდეს. ეზოს ბავშვები, დიდიან-პატარიანად იმ ადგილს მიაწყდა, ყველა ცდილობდა ახლოდან ენახა და ხელიც მოეკიდა საშიში ფრინველისათვის.

სამსახურიდან დაბრუნებული გიგა მაჩაბელიც დაინტერესდა რატომ იყო ამდენი ახალგაზრდა შეკრებილი. რკინის ცხაურზე ჩამოკიდებული მოზრდილი ძერისა და იქვე ჩამომჯდარი ლუკას დანახვაზე, მიხვდა რაშიც იყო საქმე და შემაშფოთებელი სინანულით გაიფიქრა: „აქამდე ტყელრეში გაფანტული მტაცებელი ფრინველები უკვე დასახლებულ ადგილებს შესევნიან, აფხაზეთში არეულ-დარეული სიტუაციის მერე აქაც გამოჩენილან, რაც ცუდის ნიშანია და უსიამოვნო სიანხლებს მოასწავებს“. მერე უნდოდ მომზირალ ლუკას შეხედა და უხერხული სიტუაციის გაფანტვის მიზნით ჰკითხა – შენ მოკალი?

– მე მოკალი, აბა ესენი რისი მომკვლელები არიან, – ხელით ანიშნა ლუკამ ძმაკაცებზე, – წყნეთის იქით ტყეში, ვიპოვე ამათი გუნდი, მივეპარე, ვრეკე და ერთი მოზრდილი ძერა ჩამოვაგდე, საფანტიანი თოფი რომ მქონოდა ბევრს დავბრიდავდი, ან ორ-ლულიანი „ცენტრალკა“ მაინც რომ მქონოდა, რამდენიმეს უეჭველად ჩამოვთხლიშავდი.

– მსგავს საქმეებში მაგარი ხარ, – ირონიულად შეაქო გიგამ, თან გაიფიქრა: „ამ ეზოს ქურდ-ბაცაცისგან რა სიკეთეს უნდა მოელოდეს კაციო“ და შინისკენ წავიდა.

მთელი ეზო მიდიოდა მოკლული ფრინველის სანახავად, ბავშვებიც და დიდებიც, ლუკა ყველას ეტრაბახებოდა როგორ მიეპარა ხეს, დაუმიხნა და მაღალი ხიდან მტაცებელი ფრინველი მსხალივით ჩამოაგდო. მეორე და მესამე დღესაც, როცა უბნის ცხრა მაღალსართულიან სახლში მცხოვრები ბავშვების ნაკადი არ წყდებოდა, ლუკამ თავისთვის ახალი სახეირო საქმე მოიგონა, მეზობლის გამოგდებულ ძველ აკვარიუმში მოათავსა შავ-ჭრელი ფერის ძერა, აკვარიუმს სანაკვიდან აღებული ასევე ძველი პლედი დაახურა და მოკლული ფრინველის დათვალიერების ფასი ორმოცდაათი კაპიკი დააწესა. უფროსებმა ეს რომ გაიგეს თავის გადაქნევით თქვეს მართლა რა ნაძირალა ვინმე იზრდებაო, ბავშვებმა კი არაფრად ჩააგდეს ლუკასთვის განკუთვნილი ეპითეტი, კვლავ თხოვდნენ მშობლებს ორმოცდაათ კაპიკს, თანხის გადახდის მერე კი რამდენიმე წუთის განმავლობაში ინტერესით ათვალიერებდნენ ძერას, ხელსაც ჰკიდებდნენ. შეგროვილი ფულით ლუკა, ღორი და ეზოს მეგობრები ანუ უსაქმურ-ამრევების მთელი წრე: კობა შარვაძე, ზაზა ღვალაძე, კოკა ისიანი, დათო ფენდერავა და შაკო ქურდაძე ლუდს ყიდულობდნენ, სვამდნენ და უმიზეზოდ დაბორილობდნენ ეზოში. მერე როცა ფრინველმა ცოტა არ იყოს სუნი აუშ-

ვა, მომსვლელთა ნაკადმაც უფულობის გამო მკვეთრად იკლო, ლუკამ და ბიჭებმა ვილაცების რჩევით მოძებნეს ტაქსოდერმული ანუ ფრინველთა ფიტულების დამამზადებელი ლაბორატორია და საფიტულე მასალა ექვს მანეთად გაყიდეს, ალებული ფულით კი კვლავ ლუდის სმა გააჩაღეს.

უსაქმურად ყიალში სრულწლოვანებაშიღწეულ ბიჭებს უკვე გაუჩნდათ და თანდათან გაუძლიერდათ ფულის შოვნის მოთხოვნილება. დიდი გაჭირვების გამო მშობლებს არავითარი საშუალება არ ქონდათ შვილების ზედმეტი მოთხოვნები დაეკმაყოფილებინათ, ფულის თხოვნაზე უარი ხშირად ყვირილითა და ჩხუბით მთავრდებოდა, თხოვნა კი შეუსრულებელი რჩებოდა, ამიტომ ბიჭებმა გზების ძებნა დაიწყეს როგორ ეშოვნათ ფული. ეპიდემიასავით დაიწყო წვრილმანი ქურდობების სერია. რვასართულიან სახლს, სადაც ლუკა ცხოვრობდა, აგრეთვე მოზრდილ უბანში მდებარე სხვა მრავასართულიან სახლებს, ბუნებრივია, სარდაფებიც გააჩნდათ, რაც ფართო ასპარეზს უხსნიდა უსაქმურ ბიჭბუჭებს. სწორედ ამ სარდაფებს შეესია ლუკა და მისი რაზმი, როგორც კალია ესევა სიმწიფეში შესულ ყანას. მეზობლები და უბნის მცხოვრებლები სარდაფებში იშვიათად ჩადიოდნენ, გამეფებული სიბნელის, გასასვლელებში უხვად დაყრილი ნაგვისა და შიშის გამო. ამით ისარგებლა ახალგაზრდების გუნდმა. ისინი შუაღამისას ხელის ფანრებით შეიარაღებულები ალებდნენ ან რკინის ლომებით ტეხდნენ მე-

ზობლების სარდაფის კარებს, შემდეგ ყველაფერი, თუნდაც მცირედ ღირებულის, გაჰქონდათ, ერთ-ერთი თანამზრახველის – შაკო ქურდაძის ოჯახის დიდ ავტოფარეხში ინახავდნენ, მერე ყიდდნენ. ამ ბნელი შემოსავლების გამო ახალგაზრდობაში ღვინო-არაყის სმამ მკვეთრად მოიმატა. ქურდობის ამგვარ ფაქტებს ყველა იგებდა, თუმცა არეულ, უპატრონო ქვეყანაში მათთვის არც ხელისუფლებას ეცალა, არც წესრიგის დამცველებს, ამიტომაც არავინ არ ჩიოდა, მხოლოდ ლაპარაკითა და „გაიგე, გაიგეს“ დამაინტერესებელი შეძახილებით იყვნენ დაკავებული.

ერთ დღეს ხმა გავარდა, რომ წვრილმანმა ქურდებმა ანუ მათი საერთო ეზოს სარდაფების გამსუფთავებლებმა ძალიან დიდი ხეირიც ნახეს, მეზობლები ჩუმად ეჩურჩულებოდნენ ერთმანეთს და საიდუმლოებით სავსე ხმით ამტკიცებდნენ, რომ ამ ბიჭებმა, ან იქნებ ვილაცის შეტყობინებით მოგზავნილმა ქურდებმა სპეციალური ხელსაწყოებით გატეხეს ყოფილი დიდი თანამდებობის პირის აპოლონ უბირიას სარდაფის რკინის კარი, გაჩხრიკეს სარდაფი და რაც კი იპოვეს მთლიანად წაიღეს.

აპოლონ უბირია, როგორც ამბობდნენ, ბევრ უხვად „საქაფავ“ ადგილზე მუშაობდა. ასეთ თანამდებობებზე შეიძლება იმუშაო და პატიოსან ადამიანადაც დარჩე, მნიშვნელოვანი თანამდებობის პირის მიმართ თვალყურის დევნება გაასმაგებელია, ხელისგულზე დადებული ნივთივით უცქერენ მთელ საქმიანობას. თუმცა ადამიანური სისუსტე

ისაა, რომ დიდი ადგილი დიდ ცდუნებასაც იწვევს. დიდკაცებმა კარგად იციან, რომ ძალიან ძნელია მათი დაჭერა, ისინი პირიქით სხვებს იჭერენ ან ათვალისწინებით ხსნიან და ცხოვრების გზებს შეუბრალებლად ურევენ, სხვების ბედი და ცხოვრება ფეხებზე ჰკიდიათ, მხოლოდ საკუთარს უფროთხილდებიან.

აპოლონ უბირია მოსყიდული ადამიანების ლაპარაკით პატიოსანი კაცი ჩანდა, ოღონდ ძალზე შორიდან, სინამდვილეში კი ქონების დიდად მოყვარული და მაგარი ამღები იყო. ორი განუყრელი მეგობარი ჰყავდა ანუ ორი ერთგული მონა. ისინი ყველგან თან დაჰყავდა, სადაც მუშაობდა – რაიკომის მდივანი იყო, მინისტრი, თბილისის აღმასკომის თავმჯდომარე თუ უმაღლესი ორგანოს განყოფილების უფროსი. საქო და სიკო, ზურგსუკან როგორც უწოდებდნენ მის დამქაშებს, დღედაღამ საკუთარი მფარველის ახლოს ტრიალებდნენ, საკუთარი გამორჩენის მიზნით დიდი მონდომებით ასრულებდნენ შუამავლის როლს. მათთვის განსაკუთრებით ნაყოფიერი იყო ის ხუთი წელი, როცა აპოლონ შალვას-ძე თბილისის საქალაქო საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარედ მუშაობდა. ნოდარ ჯაფარიძე და შოთა ხიდაშელი მაშინ ყველაზე საჭირო პირებად ითვლებოდნენ. მათი საშუალებით ხდებოდა თანამდებობაზე დანიშვნა, დაწინაურება, ბინის მიღება, მშენებლობის ნებართვის გაცემა თუ საჭირო ნაკვეთის გამოყოფა. მწითური, მსუქანი აპოლონის აღუვსებელი ყულაბაც ივსებოდა და ივსებოდა, არასდროს

არ აკლდებოდა, მარიფათიანი პატრონი ფართო მომხვეჭველობით ფლანგავდა სახელმწიფო ქონებას.

უბირიას აღმასკომის თავმჯდომარეობის პერიოდი იმითაც კარგად დაამახსოვრდა ხალხს, რომ ორმოც წელს მიღწეულმა აპოლონმა გაუგონარი ან ძნელად გასაგები საქციელი ჩაიდინა, დასცილდა ცოლს, მიატოვა სამი შვილი და ახალი სიყვარულით ატაცებულმა ცოლად შეირთო ცნობილი ბოზი ანუ როგორც ქალაქში ამბობდნენ გავარდნილი ბოზი ან კიდევ უფრო მეტი შაყირით „რამკიანი“ ბოზი. ვინც ისიც კი არ იცოდა კარგად რომელი ქმრისგან რომელი შვილი ჰყავდა ისე იყო გართული კაცებში. ასევე ხუმრობით აღნიშნავდნენ, რომ ტანკენარ ლიზის დღე და ღამე მოსვენება არ ჰქონდა, ნაცნობები თუ უცნობები მწარედ ხუმრობდნენ – ცხრა მთავრობის გოთვერანმა ცხრა ქმრის ნაბოზარი შეირთო. ასე რამ გადარია აპოლონი ლიზი კომპიზე, არავინ იცოდა. ოცდაათ წელს მიღწეული კოხტაპარუწა ლიზი დიდი სილამაზით არ გამოირჩეოდა, ისე კი მაღალ ქალს ვნებიანი ტანი და მოდელის დაყენებული სიარული ჰქონდა, კაცებს თვალს უყენებდა, ბევრი ცდილობდა მასთან ურთიერთობის დამყარებას, რასაც ფულითა და პატივისცემით აღწევდნენ კიდევ. ამიტომ უკვირდა ბევრს, ასეთ ურთიერთობას ხომ აპოლონიც თავისუფლად მიაღწევდა, ამ ათასჯერ ფეხებაწეული ქალის მოყვანა რად უნდოდაო. ლაპარაკის დროს თავადვე პასუხობდნენ: ეტყობა ძალიან ვნებიანია, კარგი ქერაობა ემარჯვება,

ამოკვრების ოსტატია და აპოლონიც სექსუალური მოთხოვნების მაღალი დონით დაკმაყოფილების კუთხით გამოიჭირაო.

აპოლონის ცხოვრებაზე ხშირად ჭორაობდნენ, ეს უჩვეულო ცნობისმოყვარეობაც ბუნებრივად მიაჩნდათ, ამხელა დონის საჯარო პიროვნების ცხოვრება ბევრისთვის იყო საინტერესო.

მთელ ეზოსა და უბანს ძალიან გაუკვირდა, როცა ამგვარი ცნობილი დიდი კაცისა და იატაკქვეშა მილიონერის სარდაფი გატეხეს, პირწმინდად გაასუფთავეს. უამრავი სარდაფი გატყდა მათ უბანში, თუმცა სარდაფი სარდაფს გააჩნდა. მეზობლებს კარგად ახსოვდათ, როცა მკვიდრად ნაგები შენობა დასრულდა, სადაც ერთი საპარადო მხოლოდ მაღალი თანამდებობის პირების მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად იყო გამიზნული, ბატონი აპოლონი მანქანების კორტეჟითა და თავისი გუნდის თანხლებით მობრძანდა, პირდაპირ სასარდაფო ნაწილში ჩაბრძანდა და საკუთარი მარჯვენის შემოტარებით შესასვლელ კართან ახლოს, სხვა მცხოვრებთა პატარ-პატარა სარდაფებზე თითქმის ათჯერ მეტი ადგილი შემოაფარგვლინა. ყველა სარდაფი თხელი კედლებით იყო აშენებული, უბირიას სარდაფის კედლები კი ტუფის ორმაგი ბლოკით ამოაშენეს. სარდაფის კარი ნამდვილი საოცრება იყო: ფოლადისფერი სქელი რკინის კარი რაღაც საოცარი გასაღებებით იკეტებოდა, ორმაგი-სამმაგი დაკეტვის შემდეგ მეოთხე გასაღების გადატრიალებით ხუთი რკინის მსხვილი ურდული გამო-

დიოდა და შიგნიდან ისე ამაგრებდა კარს, ტანკიც ვერ შეანგრევდა. მეზობლები თავისთვის ქირქილებდნენ – „ეს შობელძალდი უბირია ნაღდად ბუნკერს იმზადებს, რომ გაქცევის შემთხვევაში დაიმალოს, აბა რისთვის უნდა ამ სისქე კარი და კედლები, ჩამოვა, თავის ბოზანდარა ლიზისაც ჩამოიყვანს და ხელს ველარავინ შეუშლის. ახლა თუ ლიზიკო ჯერ კიდევ ახერხებს გვერდზე წაქერავებას, მერე მორჩა, ცხრაკლიტულში ეყოლება ჩაკეტილი და მის გამობზეკილ ტრაკს ველარავინ შეეხება“.

ხალხი ხუმრობდა, სასაცილოს ეძებდა სქელ კედლებში, თავად აპოლონი კი, როგორც ჩანს, სულ სხვანაირად ფიქრობდა, უკუღმართი გზებით ნაშოვნი დიდძალი ქონების ნაწილის სწორედ ამ ბუნკერში გადამალვას აპირებდა. და მოხდა მოულოდნელი საოცრება, ციხის საკანივით დაცული მყარი სარდაფი გატყდა, პოლიცია კი არსად ჩანდა. ფაქტი ერთი იყო აპოლონი ჩივილს ვერც გაბედავდა, ვერ იტყოდა რა იმალებოდა თუ ინახებოდა სარდაფში, ამიტომაც მხოლოდ უბნის ინსპექტორი გამოჩნდა, სარდაფი გარედან დაათვალიერა, – „მე რა უნდა ვქნა, არავინ არ ჩივის განცხადება არ შემოსულა, ეტყობა არაფერი წაუღიათ, თორემ ასეთ დროს საჩივრებით გაივსებოდა ჩვენი სამმართველოც და სამინისტროც“. თუმცა საიდუმლო ბოლომდის და მუდმივად არსად იმალება. ამბობდნენ ლიზი კომადეს თავის უახლოეს და უარეს ბოზანდარა მეგობარ ლიკა ბზიავასთან წაუჭორავებია, ოღონდ

ერთი პირობით — არავისთვის არაფერი ეთქვა. რა საიდუმლოს შექმნა იყო ბოზი ლიკა, მან თავის მხრივ მსუბუქი ყოფაქცევის დაქალებს ჩაუჩურჩულა და ნელნელა ქალაქში ხმაც დაირხა ათ მილიონზე მეტი, აგრეთვე კილოობით ოქროული წაულიათ, აპოლონი კი ვერც ჩივის, შეკითხვების ეშინია საიდან ამხელა თანხებიო, ისევე სხვადასხვა ადგილებში, სოფლად თუ წყნეთის აგარაკზე ჩაფლულ-გადამალულ ქონებას უფრთხილდება და მართლაც სჯობია გაუფრთხილდესო.

მეზობლების გუნდი, სადაც შედიოდა ცნობილი ჟურნალისტიც, მწერალიც, პროკურორიც, ბიზნესმენიც და მოსამართლეც შაბათ-კვირის შეხვედრებისას ამ საკითხზე მსჯელობას დაუღალავად აგრძელებდა.

„ — არა, ერთი რამე ფაქტია, ჩვენი უბნის წვრილმანი ქურდბაცაცები ასეთი დაჯავშნული სარდაფის გატეხვას ვერ შეძლებდნენ, აქ სხვა ძალები არიან ჩართულები, თუ ფოლადის სეიფების გაღების ოსტატი არ ყავდათ, ასეთ საქმეზე წასვლას ვერ გაბედავდნენ, უბრალოდ ვერ შეძლებდნენ, ხომ არ ააფეთქებდნენ, ან გვირაბს ხომ არ გაიყვანდნენ“.

ასეთი მსჯელობებისა და ვარაუდების კორიანტელს ცოტა ხნის მერე სხვა თემაც შეერია, ესეც მართალი იყო თუ არა, არავინ იცოდა, ყველა წამოჭრილ აზრს კი არსებობის რაღაც უფლება მაინც ჰქონდა. ბატონი აპოლონის ბინიდან ორმოცდაათი მეტრის დაცილებით მდებარე ათსართულიანი სახლის მეხუთე სართულზე ცნობილი

ინტელიგენტური ოჯახი ცხოვრობდა, მეუღლეები მეცნიერებათა დოქტორები, ქმარი გოგი შერვაშიძე ბავშვების პედაგოგიურ-ფსიქოლოგიური კვლევათი ინსტიტუტის დირექტორი, ცოლი ნანა წულუკიძე უცხო ენების პედაგოგი, ორი მოსწავლე შეილი ჰყავდათ, ვაჟი და გოგონა. პედაგოგიურ-ფსიქოლოგიური ინსტიტუტის შენობა ქალაქის ცენტრში იდგა, ეს იყო ბრწყინვალედ ნაგები შენობა, უკვე ისტორიის საკუთრებად ქცეული ძველი ნაგებობა, ფართო აივნებით, ფართო ფანჯრებით, წიფლებითა და ჭადრებით საკვამოზრდილი ეზოთი. ინსტიტუტში საკმაოდ ბევრი ხალხი მუშაობდა, თანამშრომლებს უყვარდათ მთელ საქართველოში ცნობილი საკუთარი დაწესებულება, სადაც მომავალი თაობის ფსიქოლოგიის, ქცევის აქტუალურ პრობლემებსაც იკვლევდნენ და მსოფლიოს ბევრ ქვეყანასთან ინფორმაციათა ცვლიდნენ. ეს ორიგინალური შენობა ძალიან მოეწონა ქალაქის საეჭვო წარმომავლობის დედოფლის დის ქმარს ბიზნესმენ შალიკო ბუილლიშვილს. გამოცდილმა ლიზიმ პროფესიონალური მიცემების დროს ქმარს გადაჭრით თხოვა საქმის მოგავრება. მერე საქმოსანმა შალიკომ ქვისლს ხეირისა და მოგების ისეთი წარმტაცი სურათი დაუხატა, იმდენ სიკეთეს შეპირდა, რომ ქონების დაუსრულებლად შეძენის მოყვარული თავმჯდომარის ზედმიწევნით დაინტრესება გამოიწვია, თანაც სამსართულიანი სახლის ერთი წყნარი ფლიგელი აპოლონის საკუთრებაში დარჩებოდა, რაც მომავალში ახ-

ალი სარფიანი საქმეების წამოსაწყებად იქნებოდა საჭირო. ვიწრო წრეში მოთათბირების შემდეგ გადაწყდა ხელში ჩასაგდებად გამიზნული შენობისათვის „საზღვარგარეთის ქვეყნებთან სავაჭრო ურთიერთობების ცენტრი“ ეწოდებინათ, სჯეროდათ ასეთი აქტუალური სახელი ყველას გააჩუმებდა, ჩაფიქრებულის სისწორეში დაარწმუნებდა. შემდეგ თავისი მოსაზრებები აპოლონმა რამდენიმე მინისტრსა და საქმოსანსაც გააცნო, რომელთაც ურთიერთობების განმტკიცებაში მონაწილეობა და ყოველნარი დახმარებაც აღუთქვეს.

მალე დადგა ფართო შეტევის დაწყების დრო. საკუთარ ძლიერებაში ღრმად დარწმუნებული პატივმოყვარე თავმჯდომარე ერთდროულად გამოვიდა ტელევიზიით, რადიომაუწყებლობის რამდენიმე არხით და ჩვეულებრივ ზეაწეულ ტონში გამოკვეთილი პათოსით განაცხადა: „ცხოვრება წინ მიდის და ჩვენს წინაშე ახალ-ახალ მოთხოვნებს აყენებს. დღევანდელ ეტაპზე ჩვენი პრიორიტეტია, ხაზს ვუსვამ პრიორიტეტია, უცხოეთის ქვეყნებთან ურთიერთობების განმტკიცება, რისთვისაც იქმნება „საზღვარგარეთის ქვეყნებთან სავაჭრო ურთიერთობების ცენტრი“. ამ ყველასათვის უდავოდ ახალი დიდმნიშვნელოვანი დაწესებულებისთვის უკვე შენობაც გამოვძებნეთ. ეს გახლავთ პედაგოგიურ-ფსიქოლოგიური სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის შენობა.

– კი მაგრამ ეს ცნობილი ინსტიტუტი სად მიდის? – გაცხებული ხმით

წამოსცდა დირექტორს.

– ინსტიტუტს ახალ შენობას შევურჩევთ, რა საჭიროა პედაგოგიურ-ფსიქოლოგიური კვლევები მაინც და მაინც ქალაქის ცენტრში ტარდებოდეს, თქვენი აზრით სხვა ადგილას ვერ ჩატარდება?

– ეს ხომ უძველესი და ძალზე მნიშვნელოვანი დაწესებულებაა, აქ ხშირად ბავშვებიც დაჰყავთ, ცდებიც ტარდება, სწავლებაც მიმდინარეობს, როგორც ვიცით ბევრი სასარგებლო საქმე კეთდება, – კვლავ შეეპასუხა წამყვანი.

– თქვენ როგორ გონიათ, ბავშვების სადგურის ან მეტროს გვერდით მდებარე შენობაში მისვლა თუ მიყვანა ნაკლებ კომფორტული იქნება მათთვის.

– არა, ალბათ არა, თუ სრულფასოვანი შენობა მიეცემათ.

– ამაზე უკვე ვმუშაობთ, ისე მსმენელები და მაცურებლები მინდა დავარწმუნო, რომ ახალი უწყება გაცილებით დიდმნიშვნელოვანია ქვეყნისთვის, ვიდრე ნებისმიერი პედაგოგიური კვლევა და ბავშვების მოძველებული, გნებავთ უსარგებლო სტერეოტიპებით აღზრდა“.

ამით დამთავრდა ძლიევამოსილი აპოლონის გამოსვლა, ვინც მენტორული ტონით უხვად დააფრქვია საეჭვო აზრები, თან ისეთი სერიოზული იყო, ერთხელ ოდნავი ღიმილიც არ დამჩნევია.

ლიზი კმაყოფილი სახით აღტაცებული შეხვდა ქმარს, დიდხანს კოცნიდა და ეალერსებოდა.

– რა ბრწყინვალედ ილაპარაკე, რა

ლოგიკურად დაასაბუთე ყველაფერი, მორჩა, დამთავრდა, ეს დიდი საქმეც გაკეთდა, მართლა გენიოსი ხარ, შენ ათი თავით ყველაზე მაღლა დგახარ.

ამ ქებისა და თავბრუდამხვევი კოცნების დროს, ოჯახის პირობებში ნახევრად შიშველი ვნებიანი მეუღლე ისეთი გრძნობით უთათუნებდა ხელს აპოლონს შარვლის უბეში, ისეთი სითბოთი უსრესდა ერთ ადგილს, რომ ზეაწეულ გუნებაზე მყოფმა სქელტრაკა თავმჯდომარემ იქვე მდგარ ტყავის ფართო სავარძელზე გადააწვინა ღიზი და გრძელი ფეხები ჭერისკენ ააწევინა, რაზეც კარგად გამოცდილი მოძრაობებით სავსე ახალგაზრდა ქალი უარს არასდროს ამბობდა, პირიქით ასეთ ურთიერთობებს სექსის მოყვარულის ყნოსვით დაეძებდა კიდევ.

მალე შალიკო ბუილიშვილი და მისი ცოლი, უმცროს დაზე გაცილებით გამოცდილი ბოზი, წლების მანძილზე სასტუმროების ნომრებში ნათრევი, ორალური სექსის ოსტატი მალვინა კოშაძეც მოცვივდნენ, პირდაპირ ზეცაში აიყვანეს აპოლონი, აქეს, ადიდეს, მიელაქუნენ და გამარჯვების აღსანიშნავად უძვირფასესი ფრანგული კონიაკების სმა გააჩაღეს.

ქალაქის საბჭოს თავმჯდომარის გამოსვლა ყუმბარასავით გავარდა ქალაქში, მაგრამ ბატონი აპოლონისა და მისი ტურფა მეორე ნახევრის ზეიმი ნაადრევი აღმოჩნდა, ქვეყნის პედაგოგიურ-ფსიქოლოგიური კვლევითი ინსტიტუტის დიდი კოლექტივი ერთი კაცივით დადგა ფეხზე, მათ მხარი დაუჭირეს, სხვა ინსტიტუტების წარ-

მომადგენლებმაც, მშობლებმაც, ბავშვებმაც, ჟურნალისტებმაც, თითქმის ყველამ. რამდენიმე დღეში უფალი თავმჯდომარე უამრავ მხლებელთან ერთად გამარჯვებულის მედიდურ-ქედმაღლური გამომეტყველებით მივიდა ხალხთან სალაპარაკოდ, რომ საბოლოოდ ეთქვა მიღებული გადაწყვეტილებისა და ახალ შენობაში გადასვლის ვითომდა უკვე მოგვარებული საკითხის შესახებ. სანამ თავმჯდომარე ინსტიტუტის დირექტორს ელაპარაკებოდა და მის გადაბირებას ლამობდა, თანამშრომლებმა სასწრაფოდ გადარეკეს ათობით მისამართზე, ნახევარი საათიც არ იყო გასული უამრავი ხალხი შეიკრიბა, ტელევიზიაც ოპერატიულად მოვიდა. მალე ინსტიტუტის ორასორმოცდაათადგილიანი სააქტო დარბაზი ისე გაიჭედა ნემსიც ვერ ჩავარდებოდა. ბატონი აპოლონის გამოსვლამ და მტკიცებამ, ახალი ორგანიზაცია საქართველოს წინსვლას სჭირდებაო, ვერავითარი ზემოქმედება ვერ მოახდინა, შეკრებილ საზოგადოებაში მალე იფეთქა პროტესტის გრძნობამ, უკანასკნელი სიტყვებით ლანძღეს და აგინეს საქალაქო მასშტაბის ქედმაღალი ხელმძღვანელი, ზემო ინსტანციებში ჩივილს შეპირდნენ, ასობით კაცის მიერ ხელმოწერილი განცხადების ტექსტიც წაიკითხეს. უმძიმესი სიტუაცია საბოლოოდ გატეხა ყველასათვის ცნობილი ადამიანის, ოთხმოცი წლის პროფესორის ანეტა კვირიკაძის გამოსვლამ, მან პირდაპირ მიმართა ნირწამხდარ და წითელ ლოყებზე სითეთრემუპარულ აპოლონს:

„ ... თქვენი გუნდის არა ერთი და ორი სახელგატეხილი წარმომადგენლის მსგავსად უკიდურესად ცუდად, არაადამიანურად იქცევით. ჩვენამდე მოაღწია დამაჯერებელმა ხმამ, რომ ჩვენი შენობაც, ეზოც, მოწყობილობაც თქვენი და თქვენი წრის გაზრდილი მადის დასაკმაყოფილებლად გინდათ, ცოლის დაკრულზე ცეკვავთ, ორას ადამიანს სრულიად აუღელვებლად ყრით ქუჩაში. აქ ჩატარებული ყველა კვლევითი სამუშაო თუ მიღებული დასკვნები ყოველთვის ემსახურებოდა უპირველეს საქმეს – მომავალი თაობის აღზრდას, თქვენ კი ეს არაფრად მიგაჩნიათ, თქვენთვის მთავარია ვაჭრობა, მოგება, საეჭვო ურთიერთობები, ადამიანების ცხოვრებას კი უხეშად თელავთ უწმინდური ფეხებით, ან როგორი ბოროტი ცინიზმით ესაუბრებით ჩვენს დირექტორს, პათივცემულ, დამსახურებულ ადამიანს, ვინც ოცდაათი წლის მანძილზე ათას ქართველში გამოატარა მთელი კოლექტივი, ქართველ ხალხს შეუნახა საკუთარი ქონება, ასობით ადამიანი გაჭირვებას გადაარჩინა. თქვენ კი მას ვერ იტანთ, რადგან მონად არ დაგიდგათ, ხელი არ შეგიწყოთ, თქვენი მადა სწრაფად არ დააკმაყოფილა. სამწუხაროა ყველაფერი ეს, კიდევ უფრო სამწუხაროა უმადურობა, წარსულის გადავიწყება, გაზულუქება, გათავხედება. ისიც კი აღარ განსოვთ, რომ ჩვენს სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტის ფსიქოლოგიურ პროგრამაში სხვა ბავშვებთან ერთად თქვენც მონაწილეობდით მთელი წლის მანძილზე. აი, მე მომაწოდეს იმ პერიოდის ფოტოსუ-

რათები, სადაც თქვენც ხართ წარმოდგენილი ცხრა-ათი წლის ასაკში, იქნებ ამ სურათებმა მაინც გააღვიძოს თქვენში მიძინებული სინდისი და ხალხს ისე მოექცეთ, როგორც ჩვენ ქვეყანას, თქვენი ნაქები დემოკრატიის პრინციპებს თუ ადამიანობის წოდებას შეეფერება“.

პროფესორმა მოტანილი გამრავლებული სურათები შინაგანად გაბრაზებული, მაგრამ მაინც თავხედურად მდგარ აპოლონს გადააწოდა, სურათები შეკრებილებმა ინტერესით დაათვალიერეს, ზოგს სიცილიც აუტყდა, სურათებში ჩანდა პატარა მოწითალოთმებიანი ზედმეტად მსუქანი ბიჭი. დაბნეული, შეურაცხყოფილი აპოლონი სცენაზე მოკალათებულ ერთგულ თანამშრომლებთან ერთად გვერდითა კარიდან გავიდა, არავის აღარ დალაპარაკებია, შავ, დაბურულმინებიან ჯიპში შევარდა, კარი მაგრად მიიჯახუნა და მანქანაც გაქანდა, მორჩილი თანამშრომლები უკან მიჰყვნენ.

დამარცხება, ხალხის მიერ თავზე ლაფის დასხმა გოროზმა აპოლონ უბირიამ თავმოყვარეობის შელახვად მიიღო, ცოლთანაც შერცხვა, ცოლის დასთანაც. შალიკო ბუილლიშვილი სასტიკად იყო გოცეხული როგორ გაუბედეს მის ყოვლისშემძლე, თავხედობით ცნობილ მოყვარეს უარის თქმა, ამიტომაც შეეცადა ძვირფას რესტორნებში, სტრიპტიზბარებში, ახალ-ახალ ბოზებში მიპატიჟებით მიყენებული სიბრაზე შეერბილებინა თავისავე მფარველისათვის. აპოლონმა წყენა ღრმად ჩაიხვია გულში, ოღონდ ხმა არ

ამოუღია, შესაფერის მომენტს დაუწყო ლოდინი, გარკვეული დროის მანძილზე წაყრუების შემდეგ ახალი მზაკვრული დარტყმისთვის მოემზადა. პედაგოგიურ-ფსიქოლოგიური ინსტიტუტი ზემდგომ ინსტანციაში ჩაწყობით საერთოდ გამოიყვანა მეცნიერების სისტემიდან და ქალაქის საბჭოს დაუქვემდებარა, სტატუსი შეუცვალა, სახელი გადაუკეთა, ინსტიტუტში საკუთარი მოსყიდული ჯამუშების საშუალებით ხმები დაყარა, რომ სულ მალე თანამშრომლებს ყოველთვიური ხელფასი ორმოცდაათი პროცენტით გაეზრდებოდათ, ყოველკვარტალური პრემიალური სისტემით საგრძნობ დამატებას მიიღებდნენ, ამავე დროს არავითარი შტატების შემცირება არ მოხდებოდა. ამ ფანდით ერთ დროს სასტიკად აბუნტებული თანამშრომლები ჩააწყნარა, რამდენიმე მყვირალა სულმდაბლის მოსყიდვა შეძლო. ამის შემდეგ ისე, რომ თავად არც იკადრა ხელმძღვანელობასთან შეხვედრა, დამსახურებული ადამიანისთვის შესაფერისი თანამდებობის შეთავაზება, რითიც მას ოჯახი, მოსწავლე შეილება უნდა ერჩინა, თავის ერთ-ერთ დებილობით ცნობილ თანამშრომელს, აზრს რომ ვერასოდეს უყრიდა თავს და სასაცილოდ ლაპარაკობდა, მოაწვევინა დირექტორი და სულელური მოტივების მოშველიებით, სხვაგან მოწყობის ყალბი სამომავლო დაპირებით დაკავებული თანამდებობიდან გაუშვა. დირექტორი გოგი შერვაშიძე, ამაყი, მცოდნე და პატიოსანი ადამიანი კარგად მიხვდა ვინც და რატომაც გამოუცხადა ბრძოლა, ღირსეულად წამოვიდა, არც

ჩივილი დაუწყო, არც მითქმა-მოთქმა, წამოვიდა და შემდეგ მისი ბედით თავზელი აპოლონი აღარც დაინტერესებულა, ცხოვრების არეულ-დარეულობის გამო იგი უკვე სხვა გამოუხსნელ ხლართებში იყო გაბმული.

ამ უსიამოვნო ისტორიის შესახებ ახლო მეზობლების ვიწრო წრე მსჯელობდა, მათგან ზოგიერთი მართლა გულით განიცდიდა, რომ კეთილი, სასარგებლო საქმის მკეთებელი ადამიანი გაპირუტყვებულმა აპოლონმა საყვარელ საქმეს ჩამოაშორა, ცხოვრება აურია, შუა ხნის ასაკს მიახლოებული კაცი უმუშევრად დატოვა, უსამართლო ქვეყანაში კი რაიმე ახალ საქმეს შეჭიდება შეუძლებელ, თითქმის უიმედო საქმეს წარმოადგენდა. მეზობლები იმასაც ლაპარაკობდნენ, რომ იმავე სადარბაზოში მცხოვრები მეზობელი ბათუ კვიციანი ასევე გამწარებული ჰყავდა თავზეხელაღებულ აპოლონს, ვინც ცოტა ხნის წინ საკუთარი ამფსონის სარფიან საქმეზე მოწყობის მიზნით კვიციანს თანამდებობა დაატოვებინა. ის ამ დროს საქალაქო ტრანსპორტის დეპარტამენტს ხელმძღვანელობდა. რაღაც საქმის უნამუსო შეთითხვნით ვაჟკაცი კაცი თანამდებობიდან მოხსნა. კვიციანს ძალიან ვიწრო წრეში ეთქვა „კაცი არ მერქვას ამ ქვეყანაზე და მაგისი ნაბოზარი ცოლის ცხელი ტრუსები დამეხუროს თავზე თუ ეს უნამუსო თანხირი აპოლონი არ გავამწარო“. კარგ პიროვნებად ცნობილ ბათუ კვიციანს ალალი ბიძაშვილი ჰყავდა ძალიან ცნობილი კანონიერი ქურდი. იგი ათი წელი იჯდა

რუსთავის კოლონიაში, სადაც სასჯელაღსრულების ყველა დაწესებულებას ფაქტიურად ერთპიროვნულად ხელმძღვანელობდა, ქურდული სალაროც მის განკარგულებაში იყო. მან თავისუფლებაზე გამოსვლის შემდეგ იმდენი ფული გამოიტანა, კიევში სასახლე იყიდა, ხან საქართველოში ცხოვრობდა, ხან უკრაინაში, ხან საზღვარგარეთ. ერთი მეზობელი ამტკიცებდა ბათუმ საკუთარ ბიძაშვილს თხოვა გამოცდილი ბიჭებისთვის დაევალებინა აპოლონის გამწარება, უკანონოდ შეძენილი ქონების წართმევა. სწორედ ძალიან მაგარმა, ზედმიწევნით გამოცდილმა ქურდებმა გატეხეს სარდაფის დაჯავშნული კარები. „კუტუსმოყვარული ლიზი რომ ეჩურჩულება დაქალებს ათი მილიონი წაიღესო, სინამდვილეში ოქროსა და ბრილიანტების ჩათვლით ოც მილიონზე მეტია წაღებული. სარდაფის იატაკიც კი გაუთხრიათ. სწორედ იქიდან ამოიღეს შუშის ქილებსა და პატარ-პატარა რკინის სეიფებში ჩალაგებული დოლარები და ოქრო-ვერცხლი. ეს არაკაცი აპოლონი ისეა გაჭედილი ხმასაც ვერ იღებს, სად უნდა იჩივლოს ან რა უნდა იჩივლოს ჩემს მიერ მოპარული ქონება მომპარესო? ეგ კი არა, ამ გარეწარმა უნდა ილოცოს მის სხვა სამალავებსაც არ მიაგნონ და უფრო არ გაასუფთაონ, ყოველ წამს ჩურჩულებდნენ მეზობლები. ამ საუბრიდან ერთი კვირის შემდეგ მართლაც მოხდა სასწაული და აპოლონის წყნეთის აგარაკიც გატეხეს, წინასწარ ძაღლები მოწამლეს, სიგნალიზაცია გათიშეს და როგორც

ამბობდნენ კვლავაც მილიონები წაიღეს. მაშინ კი დარწმუნდა მსჯელობით გართული მეზობლების წრე, რომ აპოლონი უბირიას საქმეში მართლაც უძლიერესი ქურდები იყვნენ ჩართულები.

ქალაქში ყველა ამ საოცარ გაქურდვებზე ლაპარაკობდა, აპოლონის სიჩუმეც საეჭვოდ მიაჩნდათ. მეზობლები ისევ მსჯელობდნენ: „თუმცა რა უნდა ქნას, რომ განაცხადოს შეიძლება პირიქით დაიჭირონ ამხელა ქონება საიდან და როგორ დააგროვეო, ქურდებსაც ვერ მიმართავს დასახმარებლად, ანუ საქმის გასარჩევად, აქ იმხელა ქურდები ჩანან ჩართულები, არავინ ახლოსაც არ გაიკარებს. „ასე აქლემის მსუქანი კოზაკივით გაიჭყლიტა შუაში ადამიანების მოძულე პირი. ქალაქს მოდებულმა ხმებმა სხვადასხვა არხებით ხელმძღვანელობამდისაც მიაღწია, ლიზის თავაწყვეტილმა ბოზურმა ცხოვრებამაც დიდი როლი ითამაშა გაუთავებელ მითქმა-მოთქმაში, ლაპარაკობდნენ ამ არაკაცმა ვის რა მაგალითი უნდა მისცესო, ამას დაერთო აღმასკომში მსხვილი კორუფციული გარიგებებისათვის რამდენიმე მაღალი თანამდებობის პირის დაჭერა და პატარა მეფედ აღიარებული სქელ-სქელი ფეოდალი უბირია სასწრაფოდ სხვაგან გადაიყვანეს, მერე კიდევ სხვაგან, რასაც მიწაზე დანარცხებაც მოჰყვა, რაც ოცკაციან უმნიშვნელო რედაქციაში მის მოადგილედ დანიშვნაში გამოიხატა. ბუნებრივია ამ მოულოდნელ გადაყვანა-გადმოყვანაში ნანატრი შენობის უკვე მოკვარახჭინებული საქმეც ჩაიფუშა.

მალე აპოლონის ცოლის დის ძვირფასი მეუღლე შალიკო ბუილიშვილი დააპატიმრეს, გამოუსწორებელი ბოზისა და სინდისგარეცხილი ადამიანის სახელის მქონე ლიზი კოშაძე კი ჰოლანდიაში მცხოვრებ ქართველ წმინდა წყლის აფერისტ ბიზნესმენს გაჰყვა, ისე რომ არავისთვის სიტყვაც არ უთქვამს. თავლაფდასხმული ყოფილი დიდი კაცი მოსამსახურის ამარა დარჩა შვიდოთახიან ბინაში, მეზობლები კვლავაც ჩურჩულებდნენ: „გაჭირვების ან მოწყენის უბირიას არაფერი ეტყობა, გადამალული მაგას სხვაგანაც უამრავი ექნება, როგორც ამბობდნენ, მართლა მილიარდერი ყოფილა, თანაც იმდენი ადამიანი ჰყავს გაუბედურებული, რაც მოუვიდა ყველაფერი დამსახურებულად მიეზლო, კიდევ იოლად გადარჩაო“.

დროის გავლის შემდეგ დაქვეითებულ დიდ თანამდებობის პირს მთელი დღეების მანძილზე ეჩვენებოდა, რომ ისევ აქტიური პოლიტიკური ცხოვრებით ცხოვრობდა. ყოველდღე საკუთარი ფეხით, თან გასუქებულ-მოვლილ-გაპრიანებული წაბლისფერი საუცხოო ჯიშის ლაბრადორის თანხლებით მიბრძანდებოდა და თანხის დაუზოგავად ყიდულობდა ყველა გაზეთს, გინდ ოპოზიციის ყოფილიყო გინდ პოზიციის, სპორტული თუ სექსუალური მიმართულების გაზეთებსაც კი, ასევე ახალ ჟურნალებსაც იმარაგებდა. სახლში მოსამსახურე ქალი და ლტოლვილი მზარეული ცალკე გაშლილი მდიდრული სუფრით ელოდებოდნენ ქალაქის ყოფილ მეფეს. ნოყიერი საუზმის მერე

აპოლონი ჯდებოდა კარებშიხურულ, ფანჯრებდაკეტილ, ფარდებჩამოშვებულ ვრცელ კაბინეტში და კითხულობდა. ადრე, მუშაობის დროს, ყველა დასახელების ჟურნალ-გაზეთი ქართულ-რუსულ ენებზე უფასოდ მიერთმეოდა, თან სამსახურის დაწყებამდე, დილაადრიან, რათა სამსახურში მიბრძანებულ ბოსს ყველა ახალი ამბავი შეუფერხებლად გაეცნო, ისიც შესვენებამდე თავდალუნული კითხულობდა, ავადმყოფობასავით ჰქონდა აკვირებული საკუთარი თვალით ენახა მასზე ხომ არაფერი ეწერა. მსგავს ფაქტებს მეტისმეტად ავადმყოფურად განიცდიდა, ქება-დიდების წერა თავისუფლად შეიძლებოდა, რაიმე სახის კრიტიკა კი დიდებულ პერსონას არ უნდა გაკარებოდა, თუმცა მისი დროინდელი გაუგებარი გზით მიმავალ საქართველოში მაღალი თანამდებობის პირის შესახებ რაიმე ცუდის დაწერას შურისძიების შიშით რომელი თავხეხელალებული კორესპონდენტი გაბედავდა. აპოლონი კითხულობდა, საჭირო ადგილებს ხაზავდა, ზოგჯერ ცალკე ბლოკნოტში იწერდა კიდევ, მომსვლელებსა და მთხოვნელებს კი პირადი მდივანი დაზეპირებულივით პასუხობდა: „არ ცალია, სასწრაფო მოხსენებას წერს, ამ დღეებშიც ვერ მოიცლის, ერთი კვირის მერე გამოიარეთო“. ასე ყოველდღიურად ჟურნალ-გაზეთების კითხვა ჩვეულებად ექცა აპოლონ უბირიას, თორემ მის ხელში წიგნი რომ დაენახათ, ისეთი კაცი არ არსებობდა. გაზეთი მაინც სხვა იყო, განსაკუთრებით გაზეთი, ძალზე ეშინოდა პრესის ოპერატი-

ული ხასიათის გათვალისწინებით პირადად მისი თუ სახელგატეხილი ცოლის ამბები ქვეყანას არ მოსდებოდა, ჭორაობაზე მაინცდამაინც თავს არ იკლავდა, თუმცა შინაგანი შიში, რომ მასზე ცუდი რამე არ დაწერილიყო, დღედაღამ ახსოვდა და ამ პრობლემისადმი ავადმყოფური ეჭვიანობა ახასიათებდა.

როგორც ვთქვით, მაგრად ჩამოქვეითებულს, დაგროვილი ქონების იმედით დიდად თავი არ შეუწუხებია, ხელმძღვანელი კაცი საკუთარი თავის დამდაბლებად მიიჩნევდა თუ ვინმეს ხელქვეითად იმუშავებდა, ან ასეთი რამ როგორ შეეძლო, როცა მრავალი წელი სულ სხვებს ხელმძღვანელობდა და ხალხი მისთვის სამსახურის გასაწევად დაბადებულად მიაჩნდა, ან რატომ უნდა ემუშავა, რატომ უნდა შეეწუხებინა მცირე ანაზღაურებისთვის თავი, როცა იმდენი ჰქონდა მოპარული, მას კი არა შვილიშვილებსაც თავისუფლად ეყოფოდა. აპოლონ უბირია ძირითადად წვრილ-წვრილი თავის გამოჩენით იყო გართული, ცდილობდა საზოგადოებას არ გამოთიშოდა, მისი გვარ-სახელი ყველგან წინ წამოეწია. როგორც კი ამ ცოდვილ ქვეყანას რომელიმე ცნობილი პირი დატოვებდა, იმ დღესვე, ან მეორე დღეს მაინც გაზეთებში ქვეყნდებოდა სამგლოვიარო განცხადებები, სადაც დასაწყისშივე თვალსაჩინო ადგილას აპოლონ უბირია და მისი თანამებრძოლები იუწყებოდნენ კიდევ ერთი დიდი ქართველის, კიდევ ერთი არაჩვეულებრივი პიროვნების დაკარგვას. განცხადებების მხარდამხარ პა-

ნაშვიდის დროს აპოლონ უბირია მასავით ყოფილ-ყოფილი თანამოაზრეებით ყველაზე გამოსაჩენ ადგილას იდგა და უამრავ ნაცნობს ხელს ართმევდა. საწყალ უდროოდ გარდასულს სამარის კარამდე მიაცილებდნენ და ქელეხში კვლავაც თვალსაჩინო ადგილს იკავებდნენ. ამ უცნაური სულისკვეთებით შეკრულ წრეში ერთი გამორჩეული პირიც ჰყავდათ, ასევე არა ერთი და ორი დიდი პოსტის დაუმსახურებლად მფლობელი ანდრო საგანელიძე, დაუმსახურებელი იმიტომ, რომ ანდრო თითქმის არცერთ პოსტზე არ გამოდგა, თუმცა თავისი მოჩვენებითი განათლებულობისა და ყალბი ორგანიზატორული ნიჭის წყალობით ერთი თვალსაჩინო ადგილიდან მეორეზე გადაჰყავდათ. ახლა უკვე რომელიმე ყველანაირი საჭორაო პროფილის გაზეთში განყოფილების გამგის უმნიშვნელო ადგილს შეფარებული ანდრო საგანელიძე უკვე თავის ნამდვილ სახეს აჩენდა, ის იყო მუქტი პურმარილისა და თამალობით თავის გამოჩენის დიდად მოსიყვარულე ადამიანი. იმასაც ლაპარაკობდნენ, რომ ხშირად თამალობაში გარკვეულ თანხას უხდიდნენ და ისიც ენად იყო გაკრეფილი, შაქარივით დამტკბარი ყალბი ლაპარაკით დაბალი ინტელექტის ხალხს ხიბლავდა, სწორედ ისინი ფიქრობდნენ, რომ მასზე უკეთესი თამადა ძნელად თუ მოიძებნებოდა. ამ დროს ვინც კარგად იცნობდა საგანელიძეს, ძირითადად სასაკლავოს ანუ „ბონის“ ძალღად და სამზარეულოს შეჩვეულ ვირთხად მოიხსენიებდა. გიგა მაჩაბელსა და ბევრ

სხვასაც უკვირდათ როგორ იყო აპოლონი და მისი გუნდი ყველა ცნობილი გარდაცვლილის მეგობარი, ხან ასკვნიდნენ, ალბათ, დიდ ადგილებზე მუშაობისას გაიცნეს ამდენი ხალხი, ხან ამბობდნენ თბილისი მაინც პატარა ქალაქია, აქ თუ სისტემატურად გარე-გარე ივლი ყველა გაგაცნობსო. ასე იყო თუ ისე ამ გამოსაჩენი კუთხით უბირიას და მისი ამსფონების მოღვაწეობა ჩვეულებრივად გრძელდებოდა, გაზეთებში გამოქვეყნებულ განცხადებებსა და ნეკროლოგებშიც ხშირად იბეჭდებოდა შავი მსხვილი შრიფტით აწყობილი მათი გვარები, რითიც გამოჩენის ჟინს ავადმყოფურად იკმაყოფილებდნენ. კარგა ხნის შემდეგ ნაცნობებმა მეგობრულ გუნდს დამკრძალავი კომისია შეარქვეს და თუ სადმე მათ ვერ ხედავდნენ უკვირდათ კიდევ რაშია საქმე, როგორ მოხდა რომ არ ჩანანო. ასეთი მიმართულებით დაკავებულიობის გამო ყოფილ ძალიან დიდ კაცს მეორე კიდევ უფრო სასიამოვნო მიმართულებაც გააჩნდა – გასვენება-ქელეხებისაგან თავისუფალ დროს ძალიან იზიდავდა მაღალი დონის რესტორნებში დროის ტარება, მსმელს ან ლოთს მას ვერავინ უწოდებდა, რადგან სასმელის მოპარვის ხელობაც კარგად ჰქონდა შეთვისებული, უბრალოდ პურის მჭამელ და მეგობრებში მოქეიფე კაცად მოიხსენიებდნენ. აპოლონს აშკარად უყვარდა ქალებთან, განსაკუთრებით მსუბუქი ყოფაქცევის ქალებთან ახლო ურთიერთობა. იმდენი იქეიფა ამ ტიპის მანდილოსნებთან, რომ ერთხელ ვიღაც გაქნილმა აფერისტმა სუ-

რათებიც გადაუღო სრულიად ტიპურ ელ დიაცთან ტანტზე დარდიმანდულად მოკალათებულს, მერე კი ფეხებაპლაკულ ტურფაზე გადაწოლილი დააფიქსირა თავისი სქელი მორგავლებული ტრაკით. ეს სურათები რომ ჟურნალისტებს ხელთ ჩავარდნოდათ, ვინ იცის რა მოხდებოდა, ამიტომაც აპოლონმა მოლაპარაკების მერე დიდი ფული გადაუხადა აფერისტ ფოტოგრაფს სურათებისა და ნეგატივების სანაცვლოდ. სისტემად ქცეულ დროის ტარებას დამკვრელები, მომღერლები, მოცეკვავეებიც სჭირდებოდა, ამ მხრივაც მილიონერ აპოლონს საქმე კარგად ჰქონდა მოგვარებული. ჯერ კიდევ თბილისში პირველკაცობის დროიდან ძალიან დაახლოებული ჰყავდა ამ კულტურულ-გართობითი საქმის ნამდვილ ოსტატთა ერთი საყურადღებო წრე, სადაც ცხრა-ათი კაცი შედიოდა. თითქმის ყველა მნიშვნელოვან თუ შედარებით უმნიშვნელო სუფრაზე მისი მეგობრების გვერდით ეს გამართობი საზოგადოებაც იჯდა. ყველა სადღეგრძელოს დამთავრებისა ან სპეციალური მინიშნების შემდეგ იწყებოდა გუნდური სიმღერები, რასაც შიგადაშიგ სოლო შესრულებებიც არ აკლდა, ცეკვაც ლამაზად იყო სიმღერებს მისადაგებული.

ამ საინტერესო გუნდში განსაკუთრებით გამოირჩეოდნენ ძმები შოთა, შავლეგ, შალვა წითლანაძეები, რომლებზეც ხუმრობდნენ-ხოლმე „მაგათ მამას ბატონ დომენტი ბიჭების კეთებასთან ერთად ალიტერაციაც ძალიან ყვარებია. ბიჭებს სახელებით

რომ უძახის სულ შიშინი და შუილი ისმისო“. გუნდის წამყვანი წევრები იყვნენ ასევე მომღერალ-მოცეკვავე ტიტვიკო მანჯავიძე, იგივე ტიკო, გაბრაზებული საუბრის დროს აპოლონის ტიკინად წოდებული, გენო კამლაძე, ყოველთვის გამოპრანჭული, ჭრულ-ჭრულ ჰალსტუხიანი, მოღურ პიჯაკიანი, გაპრიალებულ-გალაქულ ფენსაცმელებიანი ბიჭი, რომლის შესახებაც მეგობრებიც კი ხუმრობდნენ-ხოლმე – „ზედმიწევნით პედერასტული შეხედულება აქვს დაყენებულიო“. მომღერალ-გამრთობთა გუნდის სხვა წევრებიც საინტერესო, თანაც ნიჭიერი წარმომადგენლები იყვნენ. სიმღერისა და ცეკვა-თამაშის გარდა მათ ფეხებზე ეკიდათ პოეზიაც, პროზაც, მხატვრობაც, მეცნიერებაც, ყველაფერს ახალი თუ წინა წლების თანამდებობებით, ყველაზე მეტად კი ფულით, ქონებითა და სიმდიდრით ზომავდნენ. ისინი მჭიდროდ მიტმასნილები იყვნენ ყველა დიდი თანამდებობის ან დიდი მატერიალური შესაძლებლობების მქონე ცნობილ პიროვნებებთან. ღვთისგან მომადლებული ცეკვა-სიმღერის ნიჭი მათთვის ბუნებრივ თავის გამოჩენასთან ერთად იყო გამორჩენის, ხეირის, საქმეების ჩაწყობის, შუამავლობის უტყუარი საშუალება, რასაც წლების განმავლობაში მოხერხებულად იყენებდნენ კიდევ და აპოლონის გაშლილ სუფრებზე ნამცეცობასავით ახერხებდნენ საჭირო თანხების მოვნას.

მაგარი ჩამოქვეითების მიუხედავად აპოლონ შალვოვიჩი ცუდ გუნებაზე მაინც იშვიათად იყო, ჟურნალის

რედაქტორის მოადგილედ ხსენებას ვერავინ კადრებდა, სულ მთავარ რედაქტორად მოიხსენიებდნენ, რედაქტორი უფასო ჭამა-სმის ისეთი მოყვარული ყავდა, ყოველდღე წასადილებისა და ორი-სამი ჭიქის დალევის ფასად მზად იყო თბილისის ყოფილი ბოსისთვის ყველაფერი დაეთმო, თანამდებობაც კი, ოღონდ ამ საკითხის გადაწყვეტა მას არ შეეძლო.

ცნობილი უბანი და გრძელი ეზო კი ძველებურად ცხოვრობდა, გაზრდილი პატარა ქურდ-ბაცაცები, მშობლები საერთოდ ფეხებზე რომ ეკიდათ, სულ ფულის შოვნაზე, ქეიფზე, დროის ტარებაზე ფიქრობდნენ და უკვე სხვადასხვა საეჭვო ხარისხის წამლის გაჩხირვით იყვნენ დაკავებული, მათ სწავლასა თუ მომავალ ცხოვრებაზე არავინ თავს არ იწუხებდა, დროც ისეთი არეული, ძირფესვიანად აშლილი იყო, რომ სწორ გზაზე დაყენებისთვის არავის აღარ ეცალა. უსაქმურ ლუკა ნაკაიძესაც ბუნებრივია წლები მოემატა, თუმცა ისეთი დაბალი და ჩასუქებული დარჩა, რომ კაცი იფიქრებდა მისთვის ამხელა დრო არც იყო გასული და ისევ თავნება, ჭინჭყლი სითავხედით სავსე ბიჭად დარჩა. ჩვიდმეტ-თვრამეტი წლის დებილური გამომეტყველების ლუკას ცუდ ხასიათს ქალების სურვილიც შეემატა, ვერავის ვერ ატყუებდა, რადგან მას მთელ დიდ უბანში სერიოზულად არცერთი გოგო არ უყურებდა.

მათი მეზობელი სახლის მიწისპირა პირველი სართულის ოროთახიან ბინაში ცხოვრობდა წლების წინ გალ-

ოთებულ ქმარს გაცილებული ზამირა ძარაშვილი. უმძიმესი ცხოვრების გამო მას ძალიან უჭირდა, ნათესავებიც არსად ჩანდნენ, მარტოხელა უვლიდა თავს. ბოლოს გაჭირვების გამო წვრილმან ვაჭრობას მიჰყო ხელი, სახლშიც და ქუჩაშიც ყიდდა მზესუმზირას, მიწის თხილს, გოგრის თესლს, პატარ-პატარა კონებად შეკრულ ყვავილებს. მარტოხელა ქალს თავხედმა ლუკამ თვალი დაადგა. ერთ გვიან საღამოს ჩვეულებრივად გადაკრულიც და გაჩხირულიც ზამირას ბინას მიადგა, კარგად იცოდა ზამირა სახლშიაც ყიდდა მზესუმზირას თუ თხილს. ამიტომ გაბედულად დაუკაკუნა ქალს კარზე და თუ შეიძლება მზესუმზირა მინდო დაუძახა. უკან ორი ლაზღანდარა ძმაკაცი ედგა, მათ საქმეში გაყვანასაც აპირებდა, მზესუმზირა იყიდა, ქალს ერთი-ორი კომპლიმენტი უთხრა და უკვე ტვინარეული ებგერა კიდევ. მართალია ზამირას საეჭვო რეპუტაცია ჰქონდა მოპოვებული და არც სტუმარი მამაკაცები აკლდა, მაგრამ ეზოდან ნაცნობი ახალგაზრდის უეცარმა იერიშმა მაინც მდგომარეობიდან გამოიყვანა და კვილი დაიწყო. ოღნავ შეღებილი ცხაურიანი ფანჯრიდან ხმა მკაფიოდ გაისმა. რაღაც საოცარ ბედად, ლუკასთვის კი ნამდვილ უბედობად

მოხდა ის, რომ ამ დროს ზამირას ბინიდან ათიოდე მეტრის იქით სამი პატრული მისეირნობდა ცენტრალური გასასვლელისკენ, ისინი სასწრაფოდ მივიდნენ ბინასთან, ლუკას ორმა თანამზრახველმა მოასწრო გაქცევა, გაოგნებულ მდგომარეობაში მყოფ ლუკას კი ხელები გადაუგრიხეს და მალე პოლიციის განყოფილებაში მიაბრძანეს. დაკითხვაზე ზამირამ დაადასტურა, რომ არაფხიზელ მდგომარეობაში მყოფმა ბიჭმა მისი გაუპატიურება მოინდომა და ის მხოლოდ შემთხვევის გამო გადარჩა. ლუკას მამამ ნიკო ნაკაიძემ რა არ ცადა, ვისთან არ მივიდა სათხოვნელად, შავი დღისთვის შენახული თანხაც გამოიყენა, მაგრამ ვერაფერს მიაღწია. სასამართლომ შეიღეს გაუპატიურების მცდელობისათვის ერთი წლით თავისუფლების აღკვეთა მაინც მიუსაჯა. მალე დამნაშავე ლუკა თბილისადან რუსთავის კოლონიაში გადაიყვანეს, სადაც მშობლებიც და უბნის მრავალრიცხოვანი ამფსონებიც ხშირად აკითხავდნენ, საკვებით, სიგარეტით, როცა ახერხებდნენ წამლითაც ამარაგებდნენ. ერთი წელიც ჩქარა გავიდა და დავაჟაკებული დაბალი ლუკა საკუთარ ბინასა და საერთო ეზოს გმირობის ჩამდენის დებილური გამოქვეყნებით დაუბრუნდა.

*მესამე თავის დასასრული.
გაგრძელება იქნება*

ნუგ ზარ წერეთელი

84 სტუდენტი ახალგაზრდობის შემოქმედება

* * *

შერისხული პოეტის ოთახში
მორიგეობით ენაცვლებიან შიში და მუზა,
გრძელი ღამეა,
გათენება არ უწერია,
განცდა კი რჩება განუწყვეტელი,
თითქოს აღარც მაქვს ძალა მუხლებში,
შვებას ვერ ვპოულობ,
ჰო, ვეღარც ფურცლებში.
წამი წამს მისდევს და ნერვიც
თითქოს მასთან ერთად
მიდის, მეცლება
არ მეძინება, ღამე მბრძანებლობს,
ფიქრიც როგორც ხასიათი ნელ-ნელა მეცვლება,
რალაცას ვამბობდი, მაგრამ არა,
ამდენი მოთქმა და ტკივილი კმარა,
ლექსი ლექსს არ ჰგავს,
გამოიწურა თითქოს სულივით,
მას რითმა არ აქვს...
გონება ამერია, მინდა ცრემლი ვცემო,
წერა მინდა და ვფიქრობ რა ვწერო,
გვრძნობ სიტყვებმაც ხასიათი დაკარგეს,
ყველაფერი დაემსგავსა რალაცნაირ არაფერს...
ცამ ფერი იცვალა, გაწითლდა, დღევდება,
თვალეში პირიქით-შავდება, ბნელდება
იტყვიან საწყალი ჯერ დაიცვალო;
და მერე მალე გარდაიცვალო...

* * *

საკუთარ გრძნობებზე თვითონვე თამაშობ,
ამასაც ივიწყებ – ადამიანი ხარ!
და შვებაც, სხივივით გამოკრთის ამაში.
შეირგე ცხოვრება...
რაც არის ეგ არის,
გჭირდება გადახდა ყოველგვარ ბეგარის.
ვერავინ შეცვლის და ვერავინ შელებავს,

გაყევი დინებას, ან იქნებ არც კი ღირს,
 აღარ შევეცდები მე სვალ შენს გაგებას
 დამღალე კარგი და გაგიშვი ხელები,
 იქნებ პირველადაც, თან უკანასკნელად...

* * *

მომეცი ხელები,
 აყევი ფეთქვას
 და იგრძენი წამები
 გაგლიჯე იარა ტკივილის უფრო და
 სისხლად გადმოღვარე გრძნობები ფეთქვადი...
 მომენდე,
 წამო და თუ გინდა ღელავდე,
 ოღონდ კი იყავი როგორიც ჩემამდე,
 როგორც ჩემთან და
 ჩემს მერე არ ვიცი...
 დღემ ღამე გაზარდა,
 ფოთლები დაცვივდა,
 ნაცნობი ქული და ოღნავი შეთრობა,
 არ გცივა.
 მაფიქრებ, ხელები ველარ გრძნობს
 შენს ხელებს,
 ეს სულიც თითქოსდა გაცივდა,
 გავცქერი ზღვისაკენ მიმავალ ვაგონებს,
 დროში გამინელდა მგონი მავის ცემა,
 მახოლებ.
 გული ხარ ყელში მობჯენილი
 ცრემლის ჩაყლაპვით რომ ცდილობ ჩაგიტანო,
 თითქოს სულ გამიქრა ძვირფასი ცხოვრებიდან,
 არადა ყელში მაინც მიწევს აგიტანო...

ნათია კახიძე

თბილისის დამოუკიდებელი სასწავლო
 უნივერსიტეტის ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის
 მე-4 კურსი, 109 ჯგ.

ნუ გამაჩერებ, ნუ გამაჩერებ

ნუ გამაჩერებ, მღუმარება მეყოფა იქაც,
ყველა ბორკილი დავამსხვრიო ვიყვირო მინდა,
ნუ გამაჩერებ, დე აივსოს ჩემს წილად ჭიქა
და მათქმევინოს, რომ ამქვეყნად გაჩენა ღირდა,
რომ, ღირდა ბრძოლა, თუნდაც ყველა წესის გარეშე,
რომ დავდიოდი და მიტანდა დასჯილი მიწა.
რომ ეს სიცოცხლე თუნდაც ერთხელ გაითარეშებს
და რომ საჩემო ბედობალი ავისგან მიცავს.
ხელს ნუ შემიშლი, ეს ის არის ველოდი რასაც
რაც მე აკვნიდან არ მასვენებს, ვერც მიმიგნია.
ეს ის კითხვაა, რომ დამყვება ჩუმად და ნავსად,
ეს ის ღამეა სარკმელი, რომ შემომინგრია.
ნუ ამატირებ, მე სიცილი უფრო მჩვევია
რა ოხრად მინდა დარდი, ჟამმა ისეც დამცადა,
ჩემს სულს ტკივილი სუროსავით შემოხვევია
და აცრემლება დალოცვილმა არც კი მაცადა.
ნუ დამაძინებ, ვერ ვიმეტებ ძილისთვის წამებს.
ჩავყვები ალგეთს, სასაუბრო გვექნება ბევრი
ნუ გამაჩერებ, ვისაუბრებთ ჩვენ – მე და ღამე.
და ვიტყვი – ღირდა მეც მესუნთქა ამ მიწის მტვერი.

18.01.2013

იციოდე პატარა ქართველო

მისმინეთ, მიყურეთ, გაიგეთ
 ეს ცა და ხმელეთი თქვენია
 სიცოცხლე, ნობათად წაიღეთ
 წაიღეთ, წაიღეთ, გელიან
 დადექით ასწავლონ გზებზე და
 ფართო ნაბიჯებით იარეთ
 ჭალარამ დაგთოვოთ თმებზე და
 ცაც, მიწაც თქვენსავით წრიალებს
 შენს მამულს, უარე ერთგულად,
 ღმერთს წმინდა საქმენი ანახე
 თუ უიმედობა შეგბულდა,
 გახედე ამ ღმერთის სანახებს.
 გახედე ბირთვისს და დიდგორსა,
 კველთას და მარაბდას სამხედრეს,
 გახედე კრწანისის მინდორს და
 მცხეთიდან ჯვრის ტაძარს ახედე.
 იციოდე პატარა ქართველო,
 უფალმა გიბოძა ეს მიწა
 ერთგული დილა რომ ათენო
 მჯერა თამარის ხატს შეჭფიცავ.
 მე მჯერა ნათელი ხვალის დღის,
 შენც უნდა გვეუროდეს კეთილო,
 სამშობლოს შემატეთ ხალისი,
 მტერს – ვერაგს დედა რომ ეტიროს.

მარია ყაზიშვილი

*ილია ჭავჭავაძის სახელობის
 საერთაშორისო სამეცნიერო-კულტურულ-
 საგანმანათლებლო კავშირის „საზოგადოება
 ცოდნის“ უმაღლესი სასწავლებლის ფარმაციის
 ფაკულტეტის II კურსის სტუდენტი.*

წალენჯიხის მკვიდრმა გვანცა ჩიქობავამ საქართველოს ილია ჭავჭავაძის სახელობის საერთაშორისო სამეცნიერო-კულტურულ-საგანმანათლებლო კავშირის „საზოგადოება ცოდნის“ უმაღლესი სასწავლებელი დაამთავრა. ინსტიტუტში გატარებული დაუვიწყარი დღეების სიტბომ მას დააწერინა გულწრფელი ლექსი. ეს არის მართალი სულისკვეთებით სავსე სტრიქონები უმაღლესი სასწავლებლის ერთ-ერთი მესვეურისადმი, რასაც ვთავაზობთ ჩვენი ჟურნალის მკითხველს.

სიტბო

ძღვნად ქალბატონ ნ.გულუას

თქვენ კოლხი ქალის სათნოება და
 ხიბლი გმოსავთ,
 ერთი მიწის ვართ, ერთი კუთხის,
 და მიხარია,
 მზეს ვატან თქვენთან იასამნებს,
 იებს და სოსანს,
 გფარავდეთ მუდამ ღვთისმშობელი
 წმინდა მარიამ!
 აშუქებთ მზისებრ თქვენი სულის
 უნაზეს სხივებს,
 მე ვიკრავ გულში და ჩემს ბავშვურ
 სამყაროს ვითბობ,
 გამოვარიდებ ცივ ნისლებს და
 შრიალა წვიმებს,
 და დიდხანს დამაქვს თქვენი რძისფერ
 ღიმბილის სიტბო.
 და ახლა კდემით ეს რითმები
 მოგესათნოვათ,

მოგესათნოვათ ჩემი გული
სუფთა და წრფელი;
მთვარემ სარკმლები გვირილების
შუქით დათოვა
და გადათოვა თქვენზე ფიქრით
ცისფერი ველი.
დაე, უფალმა აგამზეოთ
თბილი გულისთვის,
მეც უფლის მადლით ვახშიანებ
ლექსის გიტარებს,
გმადლობთ, ლამაზო ქალბატონო, სიყვარულისთვის,
სხვა არაფერი, ჩემი სულის მზე მოგიტანეთ!

გვანცა ჩიქობავა

ანა ახმატოვა

* * *

უბერავს ცხელი მხუთავი ქარი,
 მზის მხურვალეობამ დამწვა ხელები,
 მადგას მსუბუქი სვეტი კამარის
 ცისფერ მინას რომ მოჰგავს მშვენებით.
 ისევე ნეგოს სურნელი ხმელი
 გადმოფრქვევა ნაწნავებს გზებით,
 ნაძვის გრეხილი ნაოჭა ღერი
 ჭიანჭველების ჭრელდება გზებით.
 გუბურა ვერცხლის ფერად იზრდება,
 ახლებურია სიცოცხლე ლალი,
 ნეტავ დღეს ვინლა დამესიზმრება
 ისევ ჰამაკის რწევაში დალილს.
 1910 წ.

პოეტი

/ციკლიდან „ხელობის საიდუმლოებანი“/

რა სამუშაო, მიდი და წერე,
 უზრუნველია ცხოვრება თითქოს,
 ხუმრობით ჩათვლი საკუთრად მერე,
 როცა შეიგრძნობ მუსიკის სითბოს.
 და მზიარული ვილაცის სკერცო
 შენს ნებისმიერ სტრიქონში მდგარი,
 იფიცებს რომ ის ვერაფერს შეცვლის,
 როს ყანებს ვერცხლის გადასდის ცვარი.
 შემდეგ ტყეებში ფიჭვების ღუმილს,
 ისეც მღუმარეთ ერთი შეხედვით,
 სანამდის კვამლის ფარდები ჩუმი
 დგას და ამ ნისლებს ყველგან ეხები.
 ვიღებ ერთიან მარჯვნივ თუ მარცხნივ,
 დანაშაულის არქონის განცდით,
 ცბიერ ყოფაში არ გინდა მარცხი
 და ღამის კლანჭებს ვერაფრით გაცდი.
 1936-1960 წ.წ.

ნაწყვეტი

მე მომეჩვენა სინათლეები
ჩემთან მოფრენენ განთიადამდე,
ვერ მივხვდი,
ისევ ფიქრებს შევები,
თვალეების ფერსაც ვერ ვცნობ გადამდებს.
გარშემო სივრცე თრთოდა, მღეროდა,
ვფიქრობ ვინა ხარ,
მოკეთე, მტერი,
ზამთარს თუ ზაფხულს აწ რაღას ველი.
1950 წ.

* * *

მე გალიძება უკვე შევწყვიტე,
ტუნებს მიცივებს ყინულის ქარი,
იმედს დააკლდა ერთი მეწყვილე,
სიმღერაც ერთით ნაკლები არი.
და ამ სიმღერას ჩუმაღ, ჩემითვე
გადავცემ ლანძღვა-დაცინვისათვის,
გული,
რომელიც ტკივილს ვერ ითმენს,
ვით სიყვარულის ქრება სიზმარი.
1915 წ.

თარგმნა ნუგ ზარ წერეთელმა

მთების სიმზონია

გამოხვალ ადრე,
 გახელავ ამ მთებს,
 და არა სტეპებს
 ქარებით ნათრევს,
 დროება მწვანე შუქნიშანს ანთებს,
 და იმედით წამომლის ნატვრებს.
 მზე ისე ანთებს ამინდს დარიანს,
 აყვავილებას მოჰკავს შინდისას,
 სულ სხვაგვარია,
 სულ სხვაგვარია,
 ლურჯი ცისკარი
 სტეფანწმინდისა.
 დღე არის თითქოს ნაძერწი ცვილის,
 ბევრი სიმწვანით დედლება სივრცე,
 და ისე ქრიან
 ფიქრები დილის,
 როგორც მოხვეე მირეკავს კვიცებს.
 აღარ ზვავდება სიკვდილის შიში,
 გჯერა სიცოცხლე კლდესავით გაძლებს,
 და მთები ისე შედიან ჩრდილში,
 ვით თივის ძნებით ავსებენ საბძელს.
 ჩანს მყინვარწვერი
 ნათლის სვეტივით,
 ეზარობდი,
 თითქოს ბალღი ვიყავი,
 წამოსულს მიტომ გამომეტირე,
 რომ გზებზე აღარ დავლლილიყავი.
 მაგრამ დარიალს ფერით ფოლადის,
 მაინც ვერაფრით მივატოვებდი,
 ძალა ქარიშხლის ქროლვა – მოვარდნის
 ჩანდა მწვერვალებს მინატოლები.
 აქ სიჭაბუკეც მიცქერს გერგეტით,
 ქარები მთების სუნთქვას მახლიან,
 განფაქიზება –

ოღონდ ეგეთი,
 ჯერ ქვეყნად არსად არ მინახია.
 აქ მყინვარწვერზეც ვიდექი ერთხელ,
 აქ ვარ ყველაზე მაღლა ასული,
 გამეორებას ვერაფრით ვერ გთხოვ,
 ძველო დღეებო,
 უკვე დასრულდით.
 ოღონდ წუთითაც აღარ მცვილდებით
 შემატებულნი ძვირფას თარიღებს,
 გთხოვთ, ასე ნულა ჩამაცვივდებით,
 სიმართლეს მაინც ვერვინ გაიგებს.
 ვინ ჰპოვებს ჟამით გამქრალ ბიჭობას,
 შორს გაფრენილებს ნეტარ წამებად,
 თუ გარდასულის ნახვა გინდოდათ,
 ის ფრესკასავით დარჩა სამებას.
 მაღლა ზეცაში ზარები რეკენ,
 ნისლივით მისდევს წესებს ადათი,
 ზეცასთან მთების ვიხილავ ღრეკვებს,
 ვახტანგი მაღალ მთებზე გადადის.
 ახლა შორია იალბუზამდე,
 ძალით ხერგავენ
 ქლუხორს, მამისონს,
 სამშობლოს ვინაც გმირად უზარდეს,
 იქნებ იპოვოს ხსნა საამისო.
 თუ ვინმე ოღნავ ჩამოჰგავს ვახტანგს,
 თუ ვინმე ოღნავ ჩამოჰგავს დავითს,
 ნაოცნებარიც დავრჩები სახტად,
 მებრძოლი მხოლოდ საკუთარ თავით.
 სიმღლეს ვიძენ მე ღარიალთ,
 სივრცეს მიარღვევს თვალი ქორული,
 მალამოსავით ვერ დამიამებს
 ტკივილს,
 ქედების რუხი ხორუმი.
 ეშვება ჯანღის მძიმე ფარდები,
 თერგი მიბღავის კლდეებს ლომივით,
 თუ სიმაღლიდან გადავვარდები,

ისევე თერგის ტალღა მომივლის.
რომელსაც ახლა თითქოს განგრევა
სურს რუსეთისკენ ოსთა კარების,
წინ ღარიალი აისანგრება
ნიშნად სამშობლოს ველარ არევის.
მე ეს სიმაღლე ბავშვივით მიპყრობს,
ატყლაშუნებენ შოლტებს ქარები,
რომელ კუთხეშიც არ უნდა ვიყო,
ქარივით აქეთ მოვეჩქარები.
მაღალი მთები ისე მიცავენ,
როგორც მშობელი იცავს პატარას,
მთებო, ჯერ კიდევ მაშინ მიცანით,
როცა მყინვართა გზებით მატარეთ.
მასვით ბროლივით წყალი ნაჟური,
ლურჯი ყინულის დნობის შედეგი,
მერე მრავალი საქმე საშური
ვაკეთე,
თქვენაც მხარში მედექით.
სიმაღლისაკენ მიმითითებდით,
ანდა მიხმობდით აფრენისაკენ.
შორით მწვერვალებს,
თლილი თითებით,
თითქოს ეკავათ
აფრების სარკე.
სარკე ელავდა ოქროსფერებად,
ანგელოსს ჭვრეტდა ღამეგანათევს,
მთა თუკი ერთხელ მოგეფერება,
მერე არასდროს არ გიღალატებს.
არ მიგატოვებს ახლობელივით,
ვით განათებულ ტაძარს ტიარა,
ის თავად შენში სახლობს ბერივით,
დრომაც ვერაფრით გადაგიარა.
მიტომ მიტაცებს ეს სიმფონიაც
ნისლიან მთების ბეთჰოვენივით,
რაც ცხოვრებაში გამიგონია,
ჯერ კიდევ რჩება ვერშეცნობილი.

სახლი და კარი აქ მინდა მქონდეს,
 მთებს მივყვებოდე სხივთა ოქრომდე,
 ქარი კი ქროდეს,
 ქროდეს და ქროდეს,
 მყინვართა წმინდა სუნთქვა მოჰქონდეს.
 მსურს მუხლმაგარი ვიყო მოხევე,
 გადავდიოდე პირბასრ ქარაფებს,
 თუ ანგელოსი ღამით მომხედავს,
 სხვას არც ვინატრებ, ალბათ, არაფერს.
 და საქართველომ - წყარომ სიმაღლის,
 კვლავ ცისკარივით უნდა იელვოს,
 ჩიტვიით მაფრენს ძალა ნიაღვრის,
 სურს უფრო მეტად გამაძლიეროს.
 რომ გავედევნო სივრცეს გრიგალად,
 დავტოვო ჩემი ქედი ფრიალო,
 ვიგრძნო ბოლომდის ჯებირს ვინ გავა,
 რომ საძებნელად კიდევ ვიარო.
 უკვდავთა კვალზე ვნახო მეფენი,
 ხალხი დაცემას ვისაც შესტირის,
 ქარი კი მოჰქრის თეთრი შხეფებით,
 გაყინულ სტეპებს წამოსხლეტილი.
 რისი სტეპები,
 მთები მთებია,
 ვერ შესწვდებიან
 სხვები ვერასდროს,
 წინსვლას ჟინიანს,
 წინსვლას ვნებიანს,
 მივლევ და მინდა ვერვინ შემასწროს.
 აქ ვიყავ მაშინ,
 როცა ნერგავდნენ
 სიყვარულს,
 ქვეყნის რაიც მართებდათ,
 ძნელი კი იყო მისვლა თერგამდე
 წინ რომ შუბივით მიემართება.
 მიტომ ყოველთვის მშურდა თერგისა,
 მთების ოღენა კლდეთა გამპობის,

და დარწმუნებაც
ძლივსლა მეღირსა
რასაც ვწერდი თუ
რასაც ვამბობდი.
კვლავაც ფიქრებით გავცქერ დღევანდელს,
თითქოს სინათლის ვიყო ჩამრთველი,
ისევ ბრძოლაში უნდა შევევარდე,
როგორც შერბოდა ადრე ქართველი.
უნდა ვიქუხო მღვრიე თერგივით,
გასასვლელები დავყო ხევებად,
ჩემო მამულო,
თუკი ვერ გივლი,
კვლავაც მჭირდები გასამხნევებლად.
გადავუქროლებ ველებს ზემოდან,
როგორც დროების სწრაფი მხედარი,
რახან ასეთი ბედი მელოდა,
სხვა მხრისკენ აღარც გავიხედავდი.
დღემდის ზვავევით სათქმელს ვმაღავდი,
მტრები უარესს რაღას მიზამდნენ,
წინ დარჩენილი
გზები მარადი
არ შემიწყვიტო
უკუნისამდე.
ძმებივით მდევენ სალი კლდეები,
იმედის თვალთ შევცქერ მონასტერს,
ის კი მარწმუნებს –
რახან შეები,
კიდევ გაძლებ და
კიდევ მოასწრებ.

მიწურვა

ფიქრი თანდათან უფრო მუქდება,
თითქოს წვებიან მთაზე ჯანღები,
ორღობეები აღარ შუქდება,
გააგებული ყეფენ ძაღლები.
დიდი ცხოვრება
იწყებს მიწურვას,
გზა მეორდება ქვეყნად მრავალის,
და ეს სიცოცხლეს ისე მიცურავს,
ვით ნისლი,
ქედზე გადამავალი.

უკვლავების ბინადარი

წვიდა დიდზე დიდი პოეტი,
წავიდა დიდზე დიდი მწერალი,
გაუსაძლისი საღამოებით
ისევ მაწამებს ბედი ვერანი.
სიმწრისგან ვიგრძნობ,
როგორც მაშინდელს,
ისევე ვრჩები ფიქრით ქებაში
და ძველებურად აქეთ მამშვიდებს
კაცი მცხოვრები უკვლავებაში.

მძიმე წელიწადი

ცხოვრება ისე გადასხვაფერდა თითქოს შეცვალა ქარი გრივალმა,
 თუმცა გაუძლო შენი დღეების ზგავად მომსკდარმა რუხმა იგავმა,
 შენმა კალამმაც არ გადამტყდარმა,
 დღემდის მოსულმა,
 კიდევ იკალმა,
 არაკაცობის ყველა ნიშანთან მოსისხლესავით შეურიგალმა.
 შენ არ შეცვლილხარ, ისევ განიცდი თუ ვინმეს ცუდის უნდა კეთება,
 როცა მამულის ბედი გაწუხებს აღარ გაშინებს მტერთან კვეთება.
 დარდობ ამდენი ტვინარეული ერთმანეთს მტრულად დატაკებია,
 სითბო იშლება, საქმეც იშლება, როცა ნამდვილი ლატაკები ვართ.
 ვინღა მიხედავს საქმეს საეროს, რაც დაგაკისრა თავად განგებამ,
 გაყინულ ჰაერს არწევს ნაკადი, კვამლი ცას ერთვის და იგრაგნება.
 წითლად გამოკრთის სითბო ბუხრიდან და ნახშირდება ხმელი წიფელი,
 ცაზე კი დაღლილ წეროებივით ერთმანეთს სდევენ დღენი მყიფენი.
 ცხოვრებაც ისე მოცახცახეა, როგორაც კვამლი გაყინულ ცაში,
 და ქარაშოტი ამოვარდნილი მყის მოცახცახე ნაკადსაც წაშლის.
 მხოლოდ ეს მთები არ ირწევებიან მწვერვალ და მწვერვალ აღმართულები,
 მე სხვა მგონია,
 თუ სხვა მეგონა,
 ჟამი კი ისევ წარმართულია.
 და ნაკვერჩხლებზე მოციმციმეზე ტკაცუნით იწვის მწვადი ბუხარში,
 დროს ვერაფერი ვერ შეუცვლია და ვერაფერი გადაუხარშავს.
 ისე შემოაქვთ შემწვარი ხორცი თითქოს სუფრაზე ეცემა ცოდვა,
 და მალე თრობა – სხვა გზის მეგზური
 გულს დოლაბივით დაუწყებს კოდვას.
 შენ კი მიტირი გამქრალ წელიწადს,
 რომელიც ასე ცუდად წავიდა,
 გინდა არასდროს არ განმეორდეს ანუ არასდროს დადგეს თავიდან.
 რათა ეს წელი,
 ეს მძიმე წელი,
 შენი ხსოვნიდან ამოიშალოს,
 ვარაუდითაც არ გაიხსენო,
 როგორც ფერდობზე წყარო მიმშრალი.
 ის რაც მძიმეა, აუტანელი, გინდა როგორმე არ გაიხსენო,
 თითქოს დამშრალი ღელის ტოტივით ვენები ცივად გადაიხსენი.
 რადგან ის წელი ცუდად წავიდა,

ან მოელოდი კიდევ უარესს,
 თითქოს მთებიდან მომსკდარ ნიაღვარს ვერც ბილიკებით შემოუარეს.
 ძალიან ცოტა რამე გადარჩა, უამრავი კი წალეკილია,
 ამ დროს ვილაცა მაინც ზეიმობს,
 ეტყობა მაგრად გარეკილი აქვს.
 რა დროს ზეიმი და ყიჟინია როს დაჭრილივით ქვეყანა გმინავს
 ისმის გასროლა,
 გვერდზე ან უკან ცივად ჩხრიალებს დაფშვნილი მინა.
 დღეს აგცდა,
 თითქოს იყო ყაჩაღი, კიდევ გადარჩი ამ სროლაშიაც,
 მკვლელი კიდევაც რომ დაიჭირონ,
 შავბნელ განზრახვას არ ცნობს მაშინაც.
 მაინც ეს გზები გადარჩენისა კიდევ რამდენჯერ უნდა ეძებო,
 მხოლოდ ერთი მაქვს დღემდის იმედი,
 რომ ისევ მწყალობ ყოვლის შემძლებო.
 ალბათ, ჯერ კიდევ არ გამიმეტებ, ძნელია ფიქრი გადაგებაზე,
 ბრძოლის დროსაც კი არა მქონია სურვილი ანდა ვადა ქებაზე.
 სხვაგვარი იყო ჩემი მიზანი
 და ეს მიზანი კიდევ მამაგრებს,
 თუკი ვიარე,
 თუ ეს საშინლად გადანლართული გზები გავაგნე.
 თუ კიდევ ერთხელ აღარ დამამსხვრევს
 წუთისოფელი, მყიფე შუშისებრ,
 და ისევ მინდა, საწყალს კი არა,
 მთელი ცხოვრებით ვგავდე უშიშრებს.
 ამ მძიმე წელმაც ვეღარ გამტეხოს,
 რაც ღვარცოფების მსგავსად გავიდა,
 იქნებ გათენდეს,
 მორჩეს ყინვები
 და მზეც გამოჩნდეს სამალავიდან.
 იქნებ აღზევდეს ჩემი მამული, ფერფლიდან აღდგეს ძველი დიდება,
 ისე კარგია თუნდაც იმედი, ღვინო წყალივით არ მეკიდება.
 გავცქერ მომავალს,
 რომ ძარღვებივით მჭკნარი სიმები კვლავაც ამიწყოს
 და ცოდვიანი ის ერთი წელიც
 არყოფილივით გადამავიწყოს.

ბათუმა

თვალთმაქცობაში მოხდა დიდი დახელოვნება,
სხივიც გარუხდა ერთ დროს ოქროდ ჩამოწვერილი,
მხოლოდ ახლები გადაიქცნენ სახელოვნებად,
ძველებს კი უკვე
უწოდებენ ჩამოწვერილებს.
სიანლე ჰქვია თვალთმაქცობას,
კაცის გაწირვას,
ხეღვაც გამხდარა სიმართლისკენ ცივად ელაში,
ვიღაც მდიდარი დაუნდობლად ძალით ჩაგძირავს,
ანდა გაგთელავს,
ვით თუშეთში თექას თელავენ.

ვერ ვისწავლეთ

კარგს ვერაფერს მიახარებთ
წინაპრების ამაყ სულთა,
მოდის დიდი ნიაღვარი
გვარებგადაკეთებულთა.
ეს რამდენი ქართველია,
ამრავლებენ ერისთავებს,
გზა მრავალჯერ გაგვთელია
ჭკუა მაინც ვერ ვისწავლეთ.

მწარე მონოლოგი

ცივად მიყვება ღღეს ღამე,
 სდევს აღზევებას დაცემა,
 შენი ცხოვრებაც შებლალეს
 უნიჭო არაკაცებმა.
 ღღეები ჰგვანან საშინელ
 ომისგან ნიშნის მოგებას,
 აღარაფერი გამშვიდებს,
 სულ სხვანაირი დრო დგება.
 ძველთა დროთაგან ასეა,
 ვრჩებით მონებად, მსტოვრებად,
 ალივით მობარბაცეა
 კაცის ყოფა და ცხოვრება.
 ველარც კი გრძნობენ წუთიერს,
 თუნდ პატარასაც არ თმობენ,
 ელტვიან უხამსს, უდიერს,
 ხალხს მოგონილით ართობენ.
 კითხვის ნიშნებად გვაქციეს,
 გაჭირდა გზების გაგნება,
 ზოგის საოცარ საქციელს
 ვადრით გოდოლის დანგრევას.
 ჟამი ჯებირებს შემოშლის,
 ანდა მოანგრევს პირწმინდად,
 ერთადერთ საქართველოში
 ვინ რა სატანჯველს იწვნია.
 ბევრის მიგნება დაგეჭირდა,
 ვით დროის ჯანღში გარევა,
 უფრო და უფრო გაჭირდა
 ამ წუთისოფლის გაღევა.
 შეხვედრა მეტად გართულდა
 კაცურ კაცობის ნაზავთან,
 შიშმა,
 თან ნებადართულმა,
 დაგვაძაბუნა,
 დაგვზაფრა.
 გამოსავალი დანშულა,
 ვით ჩახერგილი ქვაბული,

და მიკვირს – თუკი სახლში ვარ,
რად ვარ მშიშარაც, ძაბუნიც.
სულში ვინ ჩაკლა მამაცი,
ვინ დაანათლა ავი ზნე,
გიჟის პერანგი ჩამაცვით,
თუ სხვა არ მქონდეს სამიზნე.
თუ ვერ მივხედე ქვეყანას
შედლებით მამაპაპურით,
თუ მოძმისათვის შემხარბდა
მაისში წვიმის შხაპუნი.
ანდა ნისლები გომბორზე
საფერავით სქელები,
ამ საოცრების მომგონზე
გზა გადის ცისარტყელების.
ბელი საწყალი კაცისა
მეტი ან ვილამ დაწყევლოს,
შემოდგომისპირ ნაცრისფრად
სატკივარისგან ნაწყენო.
ვნატრობ: ვინც ერთურთს გვაცილებს,
იმისთვის თოფის დატენას,
ვინაც ქართველს
ძალით ამცირებს
თან ერთურთს გადაამტერა.
ვინც გზა სიმართლის ჩატეხა,
ან ვერ დაიცვა სრულებით,
მიტომ მოვარდნილ ქარტეხილს
ვერ ვებრძვით უსუსურები.
ნაცვლად მამულის მოვლისა,
ქვეყნისთვის ძალის გაცემის,
კლავენ, უმეტეს ყოვლისა,
ერთმანეთს არაკაცები.
ხალხს ვინ დაიცავს ამათგან,
არ მოჩანს კაცის მსგავსება,
ვინც თვალი ავად დამადგა
ერგოს თვალების დავსება.
ძმობის და სითბოს მაგიერ
ჩასაფრებულთა რიგია,
ვილაც ცხოვრებას აგირევს,

გართმევს რაც ფეხქვეშ გიგია.
 ქრება იმედი ამ ყოფის,
 დარდი ჭლექივით გაოსებს,
 საიქიოში ნამყოფი
 არც ფიქრობ სააქაოზე.
 სატკივარს თუ არ ეშველა
 გზას წინსვლის სუნი ვერ ასდის,
 სამოთხის ბაღში შეშვება
 აიკრძალება ყველასთვის.
 უიმედობამ იმეტა,
 ძნელდება გზების გაგნება,
 ერთილა გვრჩება იმედად –
 და შველას შევთხოვთ განგებას.

ბზაზი

სურნელი იდგა თავთავის,
 სიმწვანის მცემდა ნაკადი,
 თაყვანი ვეცი სამთავისს,
 და ისევ გზაზე გაკქანდი
 კვლავ მოვილოცე ყინწვისი,
 როგორც ქვეყნის მშვენება,
 ჩემი დიდებულ მიწისთვის
 თავის დადებაც მენება.

ბხეღავ

ისევ ოცნებით გზედავ
 უღვთოდ ლამაზს და კოხტას,
 დამრჩა ნაბოძებ ბედად,
 რაც წლების წინათ მოხდა.
 შენი მშვენებით ახლაც
 ვივსები, ანუ ვთვრები,
 ჟამმა კი წლები დახრა,
 როგორც ღვარცოფმა მთები.

ბაზაფხულის მოლოდინი

ქარი დაარწევს პურის ყანებს მარაოსავით,
 აალივლივებს ქარვასავით მცირე ბეჭობებს,
 ტანმაღალ ქედებს,
 მწვანე ფარჩით მარად მოსილებს,
 ეს მიმოქროლა ფერებს სტაცებს,
 როგორც მეკობრე.
 მალე დადგება ველ-მინდვრებზე გორები ნამჯის,
 გაიბმებიან ხეობისკენ ქარვისფერ მძივად,
 კვლავაც შეგრძნება მავსებს კაცის
 ჩუმის და გამრჯის,
 მწვერვალებიდან ირეკლება ყინული ცივად.
 ცოტა ხანიც და მოედება სიცივე დაბას,
 გადმოიღვრება გორებიდან წვიმა ნესტივით,
 დრო ისე გარბის,
 იფანტება ისევე სწრაფად,
 ვით სიჩუმეში სევდიანი ჰანგი მესტვირის.
 აქ ყველა შრომობს,
 არ არსებობს გამონაკლისი,
 კაცურ კაცობის სახელს სწორედ ასე იძენენ,
 შრომობს მომავალ გაჭირვების გამო მანგლისი,
 სიგრილესავით არე-მარეს ავსებს სიძველე.
 აქვე ახლოს კი გაკვამლული ქალაქი ბორგავს,
 ათეულ წლობით დამშვიდება რომ არ ეღირსა
 მაღალი ზეცა, მეჩვენება, დამეწყრილს მოგავს,
 ისევ ზეციდან მოვარდნილი მქუხარ მეხისგან.
 უიმედობა მხრებზე მადევს მძიმე ლოდივით,
 სულ ასე მელო
 და ვერაფრით ვერ ვიცილებდი,
 ჩქარი ალგეთი ბატკნებივით ჩქერებს მოდენის,
 ფანტელებივით მერე შორს რომ მიციმციმებენ.
 ნატურმორტივით მთას ჰკიდია ჩუმი სოფელი,
 მიდამოს ავსებს კრამიტების მოწითალო ფერი,
 სივრცეს გავეყურებ,
 სურვილები ძლივსღა მოფრენენ,
 ატკაცუნებულ შუაცეცხლის, ჭიქის და ჭერის,
 შარიშურივით აღარ ისმის შრიალი რტოთა
 მოდის სიყვითლედ მარადისი ჟამი განმობის,
 და განმობისთვის განწირული ბუნება შფოთავს
 ზაფხულისა და შემოდგომის ერთად დამმზობი.

აქ გაჭირვებაც, დაღვინებაც ერთურთს მოსდევენ,
 როგორც ფარაში ერთი ცხვარი მისდევს მეორეს,
 როცა ელვები მაღალ ფიჭვებს კლანჭებს მოსდებენ,
 შენ იმალები,
 თუ ბიჭი ხარ, მიდი, ეომე.
 ზოგჯერ გგონია საბოლოო ძალით იცლები,
 თითქოს მათარა წყურვილისას ჩადის ძირამდე,
 შხამით ნაჟღენთი მოცვივიან მთიდან ისრები,
 ადამიანებს კვლავ წირავენ,
 როგორც წირავდნენ.
 მწარე ფიქრები მოედება ხევებს ნისლებად,
 თითქოს გაყრისას
 მთასა და ბარს ელის გაყოფა,
 მერე ეს ჯანლი ქედებიდან ისე იცრება,
 როგორც წუთებზე დაკიდული ყოფნა-არყოფნა.
 მიემართები ნაწამები, ქალაქისაკენ,
 სად უნდობლობაც, სიძულვილიც დგება კვამლივით,
 ისევე დაღვე,
 სინანულით იტყვი მისაგებს,
 და კარგად იცი ეს ტკივილი აღარ გაგივლის.
 ფიქრების დოდში მაინც ნატრობ გაყინულ დაბას,
 მშვიდ, გაჭირვებულ ცხოვრებისკენ გული გაგიწევს,
 თუმცა სხვა დროა,
 მიმქროლავი ძალიან სწრაფად,
 ფიჭვების ჭალა საბძელივით თითქოს დაგიწევს.
 მიგაქანავებს ეს ცხოვრება შენც ნაფოტივით,
 თითქოს ფარებად ედებიან სივრცეს ქედები,
 გაზაფხულზე კი წიფლნარები შორს გაფოთლილი,
 კვლავაც განწირულ განახლებით გაიმედებენ.
 გაზაფხულამდე ჯერ შორია,
 ცვივა ფანტელი,
 ქარები ტალღად მოფარფატე ნისლებს არწევენ,
 გადარჩენილი,
 უმცირესი ცოდვის ჩამდენი,
 არ ეპუები აღარც ქარს და აღარც ქარწვიმებს.
 გრძნობ, რომ ცხოვრებაც მიქანაობს დასასრულისკენ,
 არ გემეტება არაფერი,
 არ მეორდები,
 ყინვის ხლართებში თუმც ცხოვრება გასუსულია,
 მაინც ფეხზე ხარ და გაზაფხულს დაელოდები.

კაცი, რომელიც დააკლდა ყველას

2013 წლის იანვრის ბოლოს მოულოდნელად წავიდა ამ არეულ-დარეული ცხოვრებიდან გოგი დემეტრაძე. მთელმა თბილისმა და საქართველომ იცოდა, თუმცა უფრო დაწვრილებით გაიგო ვინც იყო ეს საოცრად პატრიოტი კაცი, ვინც ქვეყნისათვის საკუთარი საქმით, საკუთარი მოწოდებით თავდადებული სამსახურის მაგალითს უჩვენებდა ყველას, ან რეალურ მასტერკლასს უტარებდა. იგი ისევე დააკლდა თავის საყვარელ ქალაქს, როგორც დიდი შემოქმედი, დიდი მეცნიერები, კულტურის თვალსაჩინო მოღვაწეები თუ გამოჩენილი სპორტსმენები აკლდებიან ქართულ გარემოს. გაზეთები ამ სამწუხარო ფაქტის შესახებ აღნიშნავდნენ, რომ თითქმის ერთ პერიოდში ერთდროულად წავიდნენ საქართველოს სახელოვანი შვილები: სახალხო არტისტები გურამ სალარაძე და ნოდარ ანდლულაძე, გამოჩენილი ქართველი პედიატრი, პროფესორი ირაკლი ციციშვილი, მათთან ერთად დიდ დანაკლისად იყო ჩათვლილი ცნობილი

ისტორიკოსი და ქართული ფეხბურთის თავდადებული ქომაგი, თბილისის კოლორიტი გოგი დემეტრაძე. სრული სიმართლისთვის შეიძლება ითქვას, რომ ზემოჩამოთვლილი საქართველოს გამოჩენილი შვილების გვერდით რეგალიებისა და წოდებების გათვალისწინებით ვერ იდგა გოგი დემეტრაძე, მაგრამ სიყვარულის, ერთგულების, კაცობის, პატრიოტიზმის მხრივ იგი ნებისმიერ დიდ ქართველს გაეჯიბებოდა და გაუტოლდებოდა.

გოგი დემეტრაძე ნახევარსაუკუნეზე მეტი ხნის მანძილზე ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში დიდი სიყვარულით ასწავლიდა სტუდენტებს ისტორიას. როგორც თავად აღნიშნავს, პირველ პერიოდში ეს იყო საბჭოთა კავშირის ხალხთა ისტორია. ფეხბურთის დიდმა ქომაგმა ისტორიაც სასარგებლო კუთხით გამოიყენა. თბილისის „დინამოს“ კალენდრის მიხედვით შეადგინა პრაქტიკის გეგმა და თავისი სტუდენტი-პრაქტიკანტები იმ ქალაქებში დაჰყავდა, სადაც მის მშობლიურ გუნდს თამაშები ჰქონდა. პედაგოგიური მოღვაწეობის მეორე პერიოდში იგი უკვე საქართველოს ისტორიას ასწავლიდა, ახალგაზრდობას ჩვეული სიყვარულით აცნობდა ჩვენი მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის მქონე სამშობლოს გმირულ წარსულს, ამავე დროს სტუდენტებს თბილისის „დინამოს“ თამაშების საყურებლად, უკვე საქართველოს ნებისმიერ ქალაქსა და რაიონში ატარებდა.

ისტორია მისთვის სამშობლოს სიყვარულში სულ უფრო და უფრო ჩაღრმავების გზა იყო, სისტემატურად

კითხულობდა, წერდა, ეძებდა, წარსულის მტვრიან ფოლიანტებში ჩაღრმავებას ცდილობდა. სტუდენტებს ძალიან უყვარდა ემოციებით, ცოდნით, იუმორით, სიკეთით სავსე ლექტორი, ვინც საკმაო სიმკაცრესაც იჩენდა მხოლოდ იმ მიზნის მისაღწევად, რომ მეტი გულმოდგინებით ესწავლათ საქართველოს ისტორია და მთელი სიგრძე-სიგანით შეეთვისებინათ მისი გმირული წარსული.

გოგი დემეტრაძე იყო ქართული ფეხბურთის აღიარებული მეტრი და ქომაგი. ამ მხრივ იგი ქართული სამამულო ფეხბურთის გულშემატკივართა ლიდერს, ბელადად აღიარებულ ქართლოს სვანიძეს ღირსეულად უმშვენებდა მხარს, მასთან ერთად და სხვა ახლო მეგობრებთან ერთად დღე და ღამე ფიქრობდა ქართული ფეხბურთის განვითარების ხელისშეწყობისათვის საჭირო პრობლემებზე. იგი სტადიონსა და მწვანედ მოლივლივე მინდორს ადრეული წლებიდანვე იყო შეზრდილი. ერთხელ ექვსი-შვიდი წლის პატარა ბიჭი სტადიონზე მარტო არ გაუშვეს, არადა არავის ეცალა წასაყოლად, ბოლოს იმდენი ეხვეწა ბებიას, რომ ის წაჰყვა სტადიონზე. თბილისის „დინამო“ მაშინდელ მქუხარე „ცსკა“-სთან ერთით ოთხს აგებდა, ბევრი სულსწრაფი გაბრაზებული გაიქცა, გოგიმ კი ბებია ბოლომდე დატოვა. იმ დღეს ქართული სასწაული მოხდა: თბილისის „დინამომ“ ხუთით ოთხი მოიგო ურთულესი თამაში, საბჭოთა კავშირის ჩემპიონები დაჯაბნა. ამ მოვლენის შემდეგ გოგი დემეტრაძეს ერთი თამაშიც არ გაუცდენია, თბილისის „დინამოსა“ და საქართველოს ნაკრებს სულ თან დაჰყვებოდა. ამავე დროს იგი იყო ქართველ გულშე-

*ბაკურიანი, 1994 წლის იანვარი.
მარცხნიდან: არჩილ ათანელიშვილი,
გოგი დემეტრაძე, ნუგზარ
წერეთელი, გივი მეგრელიშვილი,
გურამ კალანდაძე*

მატკივართა კლუბის პრეზიდენტი და ფეხბურთის ფედერაციის დისციპლინარული დეპარტამენტის პრეზიდენტის წევრი.

ლეგენდასავით დადიოდა და დადის თბილისსა თუ საქართველოში ის ფაქტი, რომ გოგი დემეტრაძეს ფეხბურთში მსოფლიოს არცერთი ჩემპიონატი არ გამოუტოვებია. ერთხელ კი, როდესაც მსოფლიო ჩემპიონატზე ესპანეთში წასასვლელი ფული არ ჰქონდა, სასესხებლადაც კი ვერსად იშოვა, ადგა და საკუთარი ავტომანქანა „ფიგურალი – 06“ გაყიდა და მაინც წავიდა დასასწრებლად.

ვერის ბაღი გოგი დემეტრაძისა და მისი ახლო მეგობრებისათვის „დინამოს“ სტადიონთან ერთად თითქოს მეორე საშობლო იყო, თავისუფალ დროს აქ ისხდნენ, არჩევდნენ, საუბრობდნენ, კამათობდნენ, გეგმებს ადგენდნენ, რადგან მათთვის ფეხბურთი უბრალო თამაში კი არა, თავის გამოჩენის, ნაღდი შერკ-

ინების არენა იყო. საბჭოთა კავშირის ბატონობის წლებში ფეხბურთი თითქოს ერთადერთ ასპარეზს წარმოადგენდა, სადაც მათ შეეძლოთ ვეება რუსეთის გუნდების დამარცხება, საკუთარი პატრიოტული გრძნობების დაკმაყოფილება და საქართველოს სახელის დროშასავით აფრიალება. საქართველოს ყოველი გამარჯვება გოგი დემეტრაძისა და მისი მეგობრებისათვის უდიდესი ბედნიერების, სიამაყის, წარმატებების ღლეები იყო.

ბუნებით ალალმა, ემოციურმა გოგამ მაგარი კამათიც იცოდა და თავის დაცვაიც. ფიზიკურად ძალიან ძლიერი ბიჭი სტუდენტობისას მეორე კურსზე უნივერსიტეტის ჩემპიონიც გახდა კრივში, უმჩატეს წონაში გამოდიოდა. შემდეგ მეგობრები ეხუმრებოდნენ – მეტოქე არ გამოცხადდა და ისე გახდი ჩემპიონიო. – „ასე იყო თუ ისე ჩემპიონი მაინც ჩემპიონია, თუ არ გჯერათ მიდით და თქვენ ცადეთო“, – პასუხობდა.

გურამ რჩეულიშვილი იხსენებდა ხოლმე: ერთხელ შეკამათებისას გოგი დემეტრაძესთან მეგობრული ჩხუბი მომივიდა, სიმართლე უნდა ვთქვა, ისეთი მოქნილი და ღონიერი იყო ვერაფრით ვერ მოვუგე, ერთმანეთს მაგრად ვუბათქუნეთ, მერე შევრიგდით და ლუდების დასალევად წავედით სამაიას ბაღშიო. ამ ამბავს გოგი დემეტრაძეც იხსენებდა, კარგა გვარიანად დავცხეთ ერთმანეთს, მაგრამ მგონია რჩეულამ მაინც

დამინდო, თორემ გურამს ჩხუბს ვინ მოუგებდა, ისედაც სხვადასხვა წონითი კატეგორიების წარმომადგენლები ვიყავითო. გურამი ძალიან უყვარდა, უდიდეს მწერლად თვლიდა და ყოველთვის უხაროდა წერილებში ბევრ მეგობართან ერთად მასაც რომ უთვლიდა მოკითხვას.

მეგობრების სული და გული იყო, უამრავი მეგობარი ჰყავდა მამაკაცებშიც და ქალებშიც, თბილისში არ არსებობდა ისეთი წრე ნაცნობები და მეგობრები რომ არ ჰყოლოდა. საერთო ენას ყველგან პოულობდა, ყველა უყვარდა და პატივს სცემდა. ეს თხელი, სპორტული აღნაგობის ტანმორჩილი კაცი არაფერს არ აკლდებოდა, ყველგან ასწრებდა ყოფნას, საკუთარ სიტყვას ამბობდა, გახსნილი, ფართო გულით ცხოვრობდა, უამრავ სიყვარულსა და სიკეთეს იტევდა, ბოლოს სწორედ უსაზღვროდ მოსიყვარულე გულმა უღალატა, ფეხზე მდგარი, მოლაპარაკე, უცებ დაეცა და მარადისობაში გადაინაცვლა.

გოგი დემეტრაძის სახელი ლეგენდასავით დარჩა თბილისსა და საქართველოში, ის ყველას დააკლდა. ვერის ულამაზეს ბაღშიც მისი სული მუდმივად იტრიალებს, საზოგადოებრიობა, მრავალრიცხოვანი მეგობრები ყოველთვის სიყვარულით გაიხსენებენ საოცარ პიროვნებას გოგი დემეტრაძეს, ვისთვისაც უპირველესი საფიცარი მშობლიური საქართველო იყო.

ჯანსუღ ჩარკვიანი, ვაჟა ფლენტი, შურა დემეტრაძე, გურამ გეგეშიძე, ზაზა ჩიქოვანი, ნუგზარ წერეთელი, ვერნი ალფაიძე, გივი თოიძე, თემო ბერიძე, გოგი ჩიჩუა, თამაზ ოქრუაშვილი, ნოდარ ზედელაშვილი, ბაკურ ბაქრაძე, მერაბ მანჯგალაძე, კოტე ბაქრაძე, ბონდო შოშიტაიშვილი, თენგიზ ზაქარაიშვილი, ნოდარ ცხვირავაშვილი, ომარ ბერაძე, მიტო დანგაძე, ლევან ჭაჭიაშვილი, გურამ კალანდაძე, გიორგი ბერძენიშვილი, რეზო ხაზარაძე.